

اسلامی لباس

پیر طریقت رہبر شریعت

علامہ قادری
شاہ شہبازی

محمد کرم اللہ

حکیم پیر

المعروف دابر سائین مدظلہ العالی

بہارِ اہلِ حق والیہ فیضانِ آبادیہ شریعت و فتنہ مکتبہ اعلیٰ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَبْنِيْ اَدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِيْ سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَى
ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكُمْ مِنْ اٰيَةِ اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ .. الاعراف 26..

اسلامي لباس بابت منفرد معلومات تي مشتمل كتاب لاجواب

اسلامي لباس

تاليف

پير طريقت رهبر شريعت

حضرت پير محمد كرم الله مدني نقشبندي قادري

المعروف ”دلبرسائين“ مدظلہ العالی

سجاده نشين درگاه فضل آباد شريف ماتلي ضلوبيدين

ناشر

جامعہ مدینۃ العلم صالح آباد ملير، كراچي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ڪتاب جا جملي حق ۽ واسطا
جامعہ مدینہ العلم ڪراچي وٽ محفوظ آهن

ڪتاب جو نالو:	اسلامي لباس
تاليف:	پير طريقت رهبر شريعت
	حضرت پير محمد ڪرم الله مدني نقشبندي قادي
	المعروف "دلبر سائين" مدظلہ العالی
تعداد:	يارهن سو
چاپو پهريون:	20 محرم الحرام 1430 هـ
چاپو ٻيون:	21 رمضان المبارڪ 1438 هـ
چپائيندڙ:	فقير احسان ڪرمي "مجاهد"
	03003671729
ناشر:	جامعہ مدینہ العلم صالح آباد ملير، ڪراچي
هديو:	100 روپيا

اهم اعلان:

دلبر سائين جا ڪتاب پڙهڻ، سندن بي مثال تقريرون ٻڌڻ لاءِ،

دنيا جي هر گوشي ۾ حاضر آهي:

www.peerdilbar.com

پيش لفظ

نحمده ونصلي ونسلم علي رسولہ الکریم اما بعد:

لباس انسان جي اهم ترين ضروريات مان هڪ آهي. جيڪو انسان جي طبيعت، حياءِ مروت ۽ انجي اخلاق جو آئينو هوندو آهي. لباس بنا انسان جو گذارو نه آهي. هر موسم، هر زمان ۽ هر مڪان ۾ انسان لباس جو ضرورتمند آهي.

لباس ڇا آهي؟

لباس جي معنيٰ پائڻ يا پهريءَ جي شيءِ آهي. امام راغب اصفهاني لکيو:

الْبَاسُ وَالْبُوسُ وَاللَّبْسُ مَا يُلبَسُ

(مفردات الفاظ القرآن لعلامه الراغب الاصفهاني ص: 467)

لباس ۽ لبوس ۽ لبس پهريءَ جي شيءِ کي سڏبو آهي.

هر پهريءَ جي شيءِ لباس آهي. ان ۾ ڪائنج، قميص، پٽڪو، چادر، موزا، جورابا، منڊي وغيره سڀ شامل آهن. ان ڪري حديثن ۽ فقہ جي ڪتابن ۾ ڪتاب اللباس جي بابن ۾ باب النعال باب الخاتم به آندو ويو آهي.

لباس لکتاب: جامه و پوشش (منتهي الارب ج 2، ص 1128)

اللباس: اللبوس واللبس بالڪسر واللبس كقعد ومنبر: ما يلبس

لباس پهريءَ جي شيءِ کي سڏبو آهي. (القاموس المصنوع ج 1، ص 783)

ويطلق اللباس في اللغة علي كل ما يغطي الانسان عن قبيح (لسان العرب ج 2، ص 223)

لغت ۾ لباس مطلق ان شيء کي سڏبو آهي جنهن سان انسان پنهنجي قباحت کي ڍڪي.

لباس انسان جي ضرورت آهي. الله جي عبادتن جو لباس سان وڏو تعلق هوندو آهي. لباس ۾ مرد ۽ عورت برابر آهن. انسان جتي هجي، جهڙي حال ۾ هجي، ان کي لتو ڪپڙو لازمي ڪپي. بنا لباس جي انسان نهي نه ٿو. انسان جڏهن امڙ جي پيٽ ۾ جڙي ٿو ته رب ڪريم ان کي پنهنجي پناهه جي چادر پهرائي ٿو. ان وقت جيگل جو جسم ان جو لباس هوندو آهي. امان جي اندر ۾ اهو لڪل هوندو آهي. پيٽ جي اندر وري ان جي مٿان ٽي پردا هوندا آهن. اهي ان لاءِ حفاظت ۽ ڍڪ جون ٽي چادرون هونديون آهن. قرآن پاڪ جي لفظن ﴿فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ﴾ ۾ ان لباس طرف اشارو آهي. رب ڪريم ماءُ جي پيٽ ۾ ان کي قدرت جي ”ٽن پردن“ ۾ پالي ٿو. ان علم جا ماهر ڊاڪٽر (embryologists) انهن پردن کي پنهنجي ٻولي ۾ (three wheels of darkness) سڏن ٿا. وري جڏهن انسان دنيا ۾ اچي ٿو ته ان جي ولادت کان اڳ امڙ ۽ ابو ان لاءِ لباس ٺاهي رکن ٿا. ڄمڻ بعد ان کي وهنجاري سھڻو لباس ڍڪائن ٿا. پوءِ جيئن وڏو ٿئي ٿو ته دنيا ۾ اهو ڀيڻ مار پنهنجا من پسند ويس ۽ وڳا پھري ٿو. اهي ”لٽا“ ان جو سردي گرمي کان بچاءُ ڪن ٿا، ان جي سونھن ۽ سوييا کي چار چنڊ لڳائن ٿا. وري جڏهن انسان وفات ڪري ٿو ته به ان کي نوان ڪپڙا پهرائي مٽيءُ ماءُ حوالي ڪيو وڃي ٿو. ان لباس کي ”ڪفن“ سڏيو وڃي ٿو. وري جڏهن روح بعد دوبارو اٿاريو ويندو ۽ حساب ٿي ويندو ته پوءِ ان جي عملن مطابق ان تي لباس ڏنو ويندو. فرمانبردارن لاءِ جنت جا اڻ ڳڻيا لٽا ۽ لباس هوندا.

انهن جا من پسند ويس وڳا هوندا، جن ۾ اطلس ۽ حرير، ريشم ۽ پٽ جون پوڻاڪون هونديون. سُنڊس ۽ استبرق جا سڻا لباس هوندا. ٻي فرمان گنمگارن لاءِ جهنم جا قطران جا ڪپڙا هوندا. بهرحال انسان ۽ لباس هڪٻئي لاءِ لازم ملزوم آهن. زندگي جي هر موڙ تي انسان کي ڪپڙي جي ضرورت پوي ٿي. لباس جي تاريخ به ايتري پراڻي آهي جيتري خود انسان جي تاريخ پراڻي آهي. انسان اول حضرت سيدنا آدم عليه السلام جي تخليق ٿي ته ان لاءِ خصوصي لباس جو اهماام ڪيو ويو. ان کان پوءِ جيئن حضرت آدم زمين تي آيو ۽ ان جو نسل زمين تي پکڙيو ۽ مختلف قومن ۽ قبيلن ۾ تقسيم ٿيو ۽ زمين جون ڪنڊون ۽ پاسا انسان جي قدمن سان آباد ٿيا ته هر قوم ۽ هر علائقي جي انسانن لباس جا به جدا جدا رنگ ڍنگ اختيار ڪيا. تان جو الله جو آخري ڪتاب قرآن مجيد الله جي آخري رسول سردارن جي سردار محمد مصطفيٰ ﷺ تي نازل ٿيو ان پاڪ ڪتاب ۾ رب العالمين لباس جا اساسي اصول بيان فرمايا. انهن جي عملي تصوير مدني محمد ڪريم ﷺ پنهنجي عملي زندگي ۾ امت کي سيکاري ۽ قيامت تائين اچڻ وارن انسانن لاءِ اسلامي لباس جا قاندا قانون وضع ڪيا. پيغمبر اسلام ﷺ پاڻ مختلف رنگن ۽ مختلف قسمن جا ڪپڙا پھري امت لاءِ ”الدين يسر“ دين ۾ آساني آهي“ واري راه سيکاري. پوءِ مسلمان پنهنجي پاڪ نبي ﷺ جي سيڪاريل اصولن مطابق لباس پهريندا رهيا. جن ۾ زيب زينت به هئي، سونمن سوڀيا به هئي، جمال به هيو ته ڪمال به هيو. پر جڏهانڪر يورپ جي بي پردگي، بي حياتي ۽ فحاشي جي طوفاني هوائن جو رخ

عالم اسلام ڏانهن ٿيو آهي ته ان جتي ٻين اسلامي قدرن کي ميسارن جي ڪوشش ڪئي آهي اتي لباس جي معاملي ۾ به اسلامي تشخص کي وڌو ڇيهو رسايو آهي.

”فيشن ۽ ماڊرن لباس“ جي بظاهر پُرڪشش لفظن گهڻن مسلمانن کي ان بي حياتي واري لباس ۾ الجھائي ڇڏيو آهي. ڪنڌ ۾ غيرن جي غلامي واري رسي (ٿاڻي) ٻڌڻ کي ماڻهو فخر محسوس ڪن ٿا. نيم عريان لباس کي ماڻهو ترقي سمجهن ٿا. رفتہ رفتہ اسلامي لباس جي جاء تي انگريز جي نيم برهنہ لباس مسلمانن جي عفت ۽ پاڪدامي واري سھڻي لباس جي جاءِ والارڻ شروع ڪئي آهي.

مارئي ويچاري عمر جي هزار حيلن جي باوجود پٽ جون پوشاڪون ٺڪرائي ڇڏيون هيون پر ”اباڻي لوئي“ نه لڄيائين. افسوس صد افسوس! اڄ جو مسلمان مدني ڪريم ﷺ جي پاران عطا ٿيل عفت ۽ پاڪدامني واري لوئي لڄائي رهيو آهي. يورپ جا زرق برق لباس ان کي زياده پسند اچي رهيا آهن.

دنيا جو دستور رهيو آهي ته غالب قومون مغلوب قومن مٿان زندگي جي هر معاملي ۽ هر ميدان ۾ اثر انداز ٿين ٿيون. مثلاً انهن جي رسمن رواجن لباس خوراڪ پوشاڪ، رهڻي ڪهڻي، تهذيبي طور طريقن تي غالب قومن جو اثر پوي ٿو. ٻارهن سئو سالن تائين مسلمان دنيا تي غالب رهيا ته انهن جو اثر دنيا جي قومن مٿان پوندو رهيو. جڏهن کان مالي ۽ معاشي طرح مسلمان مغلوب ٿيا آهن ۽ آمريڪا ۽ اولهه جا ملڪ غالب ٿيا آهن ته انهن جي رهڻي ڪهڻي، طور طريقا مسلمانن مٿان اثر انداز

تي رهيا آهن. ان لاءِ ميڊيا هڪ ماهر استاد وانگر اوله وارن جي الف ب اوپر وارن کي سيکاري رهي آهي. هاڻي ماڻهو انهن جي طريقي اپنائڻ کي فيشن ۽ جديد تهذيب سڏن ٿا. ان تي هلڻ تي فخر محسوس ڪن ٿا. پر اگر عقل ۽ سوچ سان ڏٺو وڃي ته انهن جي تهذيب ۾ جيڪا عرياني فحاشي جي گندگي آهي اهي خود پنهنجي تهذيب کان باغي آهن ۽ اسلام جيڪو قدرتي قانون عطا ڪيو آهي، ان جا آفاقي اصول هر لحاظ کان سهڻا، بيمثال ۽ هر دور ۽ هر خطي ۾ قابل عمل آهن.

ماڻهن جي اسلامي تهذيب ۽ ثقافت کان دور ٽيڙ جو بنيادي سبب لباس بابت اسلامي تعليمات کان بي خبري آهي. ماڻهن کي ڪل ڪانهي ته لباس جي باري ۾ اسلام ڪيتري فياضي سان ماڻهن کي من پسند ۽ سهڻا ڪپڙا پهڙڻ جي اجازت ڏني آهي.

منهنجي خيال ۾ ماڻهن جي بي راه روي ۾ وڏو حصو مذهبي ماڻهن به ملايو آهي. پيران گادي نشين، کان وٺي علماءِ مصلحت گزين تائين هر مذهبي طبقي پنهنجي من پسند مخصوص لباس کي ئي ماڻهن اڳيان ”اسلام ڪل“ بنائي پيش ڪيو آهي. مثلاً هڪڙو مذهبي طبقو خاص رنگ ۽ ڍنگ جو پتڪو ۽ پهراڻ پهرن ٿو ته اهو ماڻهن کي اهو تاثر ڏياري ٿو ته اسلامي لباس صرف اهو ئي آهي جيڪو ان زيڻ تن ڪيو آهي. وري ڪو ٻيو اڳواڻ اُٿي ٿو ته اهو پنهنجي پسند واري لباس کي اسلام ڪل بنائي پيش ڪري ٿو. وري حد اها ٿي وئي جو هڪڙو گروهه ٻئي گروهه جي لباس کي غير شرعي، غير اسلامي لباس قرار ڏئي ٿو.

ان کان اڃا به وڌيڪ تنگ نظري ۽ تنگ دلي اها جو هڪڙو گروه پنهنجي مخصوص لباس بنا ٻئي جي لباس کي جهنمي لباس قرار ڏيڻ کان ڪونه ٿو ڪٽرائي. مذهبي لڏي جي لباس بابت ان غلط تعبيرن ۽ تشريحن ۽ فتوائن سبب نئين ٽهي ته اسلامي لباس کان پنه بي زار ٿي، نئين فيشن واري لباس کي ترجيح ڏئي رهي آهي. ٽي وي ۽ ڊش تي روز نيٽ نوان انگريزي فحش لباس نوجوانن جي ذهنن ۾ مزيد بي حياتي، جو پاڻ پري رهيا آهن.

انهن ڳالهين جي پيش نظر فقير کي هن ڳالهه جي شدت سان ضرورت محسوس ٿي ته مسلمانن اڳيان اسلامي لباس جي صحيح صورت پيش ڪئي وڃي ته اسلام ۾ لباس جي اهميت ۽ افاديت ڇا آهي؟ لباس جي باري ۾ اسلام ڇا ٿو چوي؟ اسلام پنهنجي پيروڪارن کي ڪهڙي لباس پهرڻ جو امر ڪري ٿو؟ اسلام ۾ لباس جا قوائد ۽ ضوابط ڪهڙا آهن؟ ڇو ته لباس جي معاملي ۾ اسلام ماڻهن جي خواهشن ۽ ضرورتن جو خاص خيال رکيو آهي ۽ وري انهن کي بلڪل چٽواڳ به نه ڇڏيو آهي جو جيئن من ۾ اچي اهڙا اينگا لباس پهرن.

ان سلسلي ۾ هي ڪتاب هڪ ننڍڙي ڪاوش آهي جيڪا اڄ اوهان جي هٿن ۾ آهي. اميد ته مسلمان ان کي پڙهي عمل پيرا ٿي، پنهنجي دنيا آخرت کي سنواريندا.

فقير ڪرم الله

دربار فضل آباد شريف ماتلي

20 محرم الحرام 1430 هـ

لباس جو آغاز ۽ اهميت

الحمد لله الذي تقدست عن الأشباه ذاته ودلت على وجوده
آياته ومخلوقاته اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له
خلق فسوى وقدر فهدى واخرج المرعى فجعله غثاء احوى
واشهد ان سيدنا ونبينا محمدا عبده ورسوله صلى الله عليه
وعلى آله وصحبه وعلى سائر من اقتفى اثره واتبع منهجه
باحسان الى يوم الدين , وبعد

جڏهن جبار رب العزة حضرت آدم عليه السلام کي پيدا فرمايو ۽ بيبي
حواء کي ان جي پاسراڻيءَ مان پيدا فرمايو ۽ نعمتن جي جاءِ جنت ۾
رهايو ته ان وقت انهن کي پنهنجي لطف جو لباس پهرايو. اهي پهريان
انسان هئا ۽ اهو انهن جو لباس هيو. رب العالمين فرمايو ته:

﴿ اِنَّ لَكَ اَلَّا تَجُوعَ فِيْهَا وَلَا تَعْرَىٰ وَاَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيْهَا وَلَا تَضْحَىٰ ﴾

(طه: 118-119)

بيشڪ تنهنجي واسطي ان (جنت) ۾ هي آهي جو نه ته تو کي بک لڳي
۽ نه ئي تون بي لباس بنجين ۽ هي ته ان ۾ نه تو کي اُڃ لڳي ۽ نه اُس.
پوءِ رب ڪريم انهن کي ساري جنت جون نعمتون واپرائڻ جي اجازت
عطا ڪئي سواءِ هڪ وڻ جي.

رب فرمايو ته هن وڻ جي ويجهو نه وڃجو پوءِ جڏهن حضرت آدم ۽ بي بي حواءِ اهو داڻو چڪيو ته:

﴿ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ

عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ ﴾ (الاعراف: 22)

پوءِ جڏهن انهن ان وڻ کي چڪيو ته انهن تي سندن شرمگاهون ظاهر ٿي پيون ۽ پنهنجي جسم تي بهشت جا پن ڍڪڻ لڳا.

جنت جي لباسن کان جدا ٿيڻ بعد حضرت آدم عليه السلام جنت جي وڻن جي پنن سان پنهنجي جسم کي ڍڪيو. معافي ملڻ بعد کين وري جنت جا ويس وڳا ڍڪايا ويا.

پوءِ جڏهن کيس خليفو بنائي عزت جو تاج پهراڻي زمين تي موڪليو ويو ته پاڻ اچي پنهنجي اولاد کي لباس ڍڪڻ جي تعليم ڏنائون. جسم کي بي لباس رکڻ کان منع ڪيائون. ساڳيو دشمن (ابليس) زمين تي به لهي آيو. آدم جي اولاد کي بي لباس ڪرڻ جون تڏهن کان تدبيرون ڪري رهيو آهي. آمريڪا ۾ ابليس جو اڏو آهي، يورپ ۾ ان جو قلعو آهي. اتان جي ماڻهن کي فيشن جي چڪر ۾ ڦاسائي ڪن کي بلڪل بي لباس ته ڪن کي اڌ اڳهاڙو ڪرڻ بعد هاڻي ابليس جي انهن توڻين جو رخ عالم اسلام طرف آهي. شال الله مسلمانن کي ان جي شر ۽ شرارت کان محفوظ فرمائي. الله فرمايو

﴿ يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمُ مِنَ الْجَنَّةِ يَรِعُ

عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتَهُمَا ﴾ (الاعراف: 27)

اي آدم جا اولاد! شيطان اوهان کي فتني ۾ نه وجهي جيئن توهان جي ماءُ پيءُ کي بهشت مان ڪڍيائين، انهن جي پوشاڪ لهرائين جو سندن شرمگاهون انهن کي نظر اچن.

لباس جي اهميت

لباس انسان جي بشري تقاضا آهي. حيوان اگهاڙا رهندا آهن اها انهن جي زينت آهي انسان لباس ۾ رهندا آهن اها انهن جي زينت آهي. لباس عيبن جو ڍڪ آهي. لباس سينگار آهي. قديم دور ۾ آفريڪا جا ماڻهو اگهاڙا رهندا هئا، جڏهن اتي اسلام آيو ته انهن کي ڪپڙا ڍڪرايائين. جديد دور ۾ يورپ اگهاڙو ٿي چڪو آهي. آمريڪا اگهاڙو ٿي چڪو آهي. انشاء الله جلد اتي اسلام انهن کي ڪپڙا پهرائيندو. رب فرمايو ته:

﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتَكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ

التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ﴾ (الاعراف: 26)

اي آدم جا اولاد! بيشڪ اسان توهان ڏانهن لباس لاٿو جيڪو اوهان جي شرمگاهن کي ڍڪي ۽ اوهان جو سينگار هجي ۽ پرهيزگاريءَ جو لباس اهو سڀ کان بهتر آهي. اهو الله جي نشانين مان آهي جو من اهي نصيحت پرائن.

لباس جا رنگ ۽ ڍنگ

هر دور ۾ هر قوم جي لباسن جا معيار جدا رهيا آهن. هر قوم ۾ عزتن جو لباس مردن جي لباس کان جدا رهيو آهي. لباس تي علافائي جا گرافياڻي ۽ موسمي اثرات جو به ڌو اثر پوندو آهي.

ذوق ۽ شوق به مختلف لباس پهرائڻ تي مجبور ڪندو آهي. مالي حالت به انسان جي لباس تي اثر انداز ٿيندي آهي. مالدار ماڻهن جا لباس غريبن جي لباس کان اوچا ۽ عمدا هوندا آهن. وڏن جي پَر به لباس تي رنگ ڇڏيندي آهي. مائٽاڻو لباس، ڏاڏاڻو، ناناڻو لباس به نسل در نسل منتقل ٿيندو رهندو آهي. سياسي، سماجي، معاشي معاملن به لباس مائٽاڻ تي اڀاريندا آهن. لباس تي سنگت جو اثر به ٿيندو آهي. مثلاً هڪ گوڙ پائڻ وارو ماڻهو اهڙي ماحول ۾ وڃي ته جتي سڀ ڪائنج پهرن ٿا ته آخر هڪ ڏينهن اهو به گوڙ بجاءِ ڪائنج پائڻ پسند ڪندو. جمان جي تهذيبن ۾ يا مذاهب عالم ۾ لباس جي باري ۾ سڀ کان بهترين تعليم اها آهي جيڪا اسلام پنهنجي پيروڪارن کي سيکاري آهي.

لباس جي اهميت قومن جي اجتماعي توڙي انفرادي زندگي ۾ لباس جي وڏي اهميت رهي آهي. لباس ضرورت به آهي زينت به آهي. لباس ماڻهو جو ذوق به آهي شوق به آهي. لباس جا رنگ، رنگن جا گل ڇٽ ماڻهو جي ذهني ۽ سماجي سوچ جي ترجماني ڪندا آهن. قومن ۽ ملڪن جا ماڻهو هر ڪو پنهنجي انداز وارو لباس ڏيکيندو رهيو آهي. جزيره عرب، عراق، شام، مصر، بلادِ مغرب، اندلس جي قومن جا جدا جدا لباس رهيا آهن. نفيس سڻا ۽ صاف ڪپڙا انسان جي طبيعت جي نزاکت ۽ نفاست تي شاهد هوندا آهن. المروة الظاهرة الثياب الطاهرة پاڪيزه ڪپڙا ظاهر ظهور مروت جو اهڃاڻ آهن. ماڻهو من پسند لباس پهرڻ دل ۾ هڪ راحت ۽ خوشي محسوس ڪندو آهي. اها ان جي فطري چاهت هوندي آهي.

فقهي مسائل

هر مسلمان کي ضروري آهي ته اهو لباس جا فقهي مسئلا ميکي ته اسلام ۾ لباس جا گهڻا قسم آهن ۽ لباس ۾ ڇا جائز آهي؟ ڇا ناجائز آهي؟ ڪهڙي قسم جو لباس حلال آهي؟ ڪهڙو حرام آهي؟

ڄاڻڻ گهرجي ته لباس لاءِ سڀ کان اول اها ڳالهه ضروري آهي ته حلال ڪمائي مان هجي حرام مان نه هجي.

لباس جا قسم: شريعت اسلامي ۾ لباس جا پنج قسم آهن.

1. فرض: جيڪو اگهڙي کي ۽ سردي گرمي کان بچائي. رب فرمايو:

﴿وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ اَنْحَاثًا وَجَعَلَ لَكُم

سَرَائِيلَ تَقِيَكُمُ الْحَرَّ وَسَرَائِيلَ تَقِيَكُمُ بَأْسَكُمْ﴾ (النحل: 81)

۽ الله پيدا ڪيل شين مان توهان تي چانو ڪئي ۽ توهان لاءِ جبلن ۾ پناهگاهون

ٺاهيائين ۽ توهان لاءِ کي لباس ٺاهيائين جيڪي اوهان کي گرمي کان بچائن ۽

ڪجهه لباس ٺاهيائين جيڪي جنگ ۾ اوهان جي حفاظت ڪن.

فقهاء وٽ گرمي سردي کان بچاءُ وارو لباس پهرڻ فرض آهي.

الكسوة منها فرض وهو ما يستر العورة و يدفع ضرر الحر والبرد والاولى كونه

من القطن او الكتان بين النفيس والخسيس (مجمع الانهرج 4 ص: 190)

پوشاڪ مان ڪا فرض آهي جا شرمگاهه کي ڍڪي ۽ گرمي ۽ سردي

جي نقصان کان بچائي پوءِ اهو لباس سؤٽي هجي يا ڪتان مان هجي.

اعليٰ قسم ۽ ادنيٰ قسم جي وچ ۾ هجي.

2. مستحب لباس:

جنهن ۾ زيب ۽ زينت به هجي اظهار نعمت به هجي. سٺو سٺو لباس
پهرڻ مستحب ۽ مندوب آهي. محبوبن ڪريم ﷺ فرمايو ته:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ (ترمذي)

بيشڪ الله پانهي تي پنهنجي نعمت جو اثر ڏسڻ پسند ڪري ٿو.

3. مباح لباس: تمام قيمتي لباس پهرڻ مباح يعني جائز آهي. خاص

جمعي يا عيدن يا خوشي جي موقعي تي اهڙو لباس پهرڻ مباح آهي.

سيده عائشه صديقہ رضي الله عنها چيو، رسول الله ﷺ فرمايو ته:

مَا عَلَى أَحَدِكُمْ أَنْ وَجَدَ سَعَةً أَنْ يَتَّخِذَ ثَوْبَيْنِ لَجُمُعَتِهِ سِوَى ثَوْبِي مِهْنَتِهِ (ابن ماجه)

اوهان مان ڪو ڪشادگي لهي ته ان تي ڪو گناهه ناهي جو اهو ڪم ڪار

جي پنهنجن ڪپڙن کان سواءِ ٻيا ڪپڙا جمعي لاءِ ٺهرائي.

4. مڪروه لباس: تڪبر ۽ وڏائي وارو ويس جيڪو پھري ماڻهو

ماڳھين غرور ۾ مبتلا ٿي وڃي اهو ڪپڙو مڪروه آهي. پاڻ فرمايائون:

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَالْبَسُوا مِنْ غَيْرِ اسْرَافٍ وَلَا مَخِيلَةٍ (ابن ماجه)

کائو ۽ پيئو ۽ پهريو اجايو خرچ ۽ وڏائي نه ڪيو.

5. حرام لباس:

اهو لباس جنهن کان حضرت حبيب ڪريم ﷺ منع فرمائي.

مثلاً مرد لاءِ پٽ جي پوشاڪ وغيره. حديث پاڪ ۾ آهي ته:

هڪ ڏينهن پاڻ ﷺ ريشم ساڄي ۾ ۽ سون ڪاٻي هٿ ۾ جهلي فرمايائون:

إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي (ابوداؤد، نسائي، مسند احمد)

هي ٻئي شيون منهنجي امت جي -ردن مٿان حرام آهن.

اگهڙ ڍڪڻ جا مسائل:

اگهڙ ڇا آهي؟

پنهنجي شرمگاه (اگهڙ) کي ڍڪڻ اسلامي حڪمن مان هڪ حڪم آهي. نماز جي شرطن مان شرط آهي.

عربي ۾ اگهڙ کي ”عورة“ سڏبو آهي. جيڪو لفظ ”عور“ مان نڪتل آهي. ان جو مطلب آهي ”نقص يا عيب“ يا اها شيءِ جيڪا قباحت جو باعث بنجي ان کي ”عورت“ سڏبو آهي. ڇو ته ان جو ظاهر ٿيڻ عيب ۽ عار آهي، نقص ۽ قباحت آهي. ان کان اڪيون مٿاڻيون پون ٿيون ان ڪري ان کي ”عور العين“ به سڏبو آهي.

فقه اسلامي ۾ جسم جو اهو حصو جيڪو ڍڪڻ ضروري هوندو آهي ان کي عورت يا اگهڙ سڏبو آهي. پرائي اگهڙ کي ڏسڻ جائز نه آهي. زال کي به عورت ان ڪري چيو ويندو آهي جو اها ڍڪڻ ۽ لڪائڻ جي شيءِ آهي. ان جو بر ملا ظاهر ٿيڻ عار ۽ عيب هوندو آهي.

ابن العربي فرمايو ته اگهڙ جو ڍڪڻ ان جي تشريف ۽ تڪريم عزت ۽ احترام سبب آهي. ڇو ته اگهڙ جا ٻئي پاسا انساني نسل جي بقا جو ذريعو آهن. ”عورة“ ان سوراخ کي به سڏبو آهي، جنهن مان فساد جو امڪان هجي. هر اها شيءِ جنهن کان حياءُ ڪيو وڃي ان کي به عورت سڏبو آهي.

شرعي اصطلاح ۾

اها جاءِ جنهن جو ٻين اڳيان کولڻ الله حرام ڪيو آهي يا جنهن ڏانهن ٻئي جو ڏسڻ حلال نه آهي. ان کي عورت سڏبو آهي. عورة سؤءِ بني معنيٰ ۾ به ايندي آهي.

جنهن شيءِ جو ڪولڻ حرام هجي يا جنهن جي ڪلڻ سان فساد جو امڪان هجي ته ان کي عورت سڏيو آهي. ان ڪري جنازي کي به ”سوءَ“ سڏيو ويو آهي. جيئن قرآن ۾ آهي ته:

﴿فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوَاءَ أَخِيهِ﴾

(المائدة: 31)

پوءِ الله هڪ ڪانو کي موڪليو ته زمين کي (پيرن سان) ڪوٽي جيئن ان کي ڏيکاري ته ڪيئن پنهنجي پاءُ جي لاش کي لڪائي.

اگهڙي ڍڪڻ جو حڪم اسلام وڏي سختي سان اگهڙي ڍڪڻ جو تاڪيد ڪيو آهي. چو ته ان جي ڪلڻ سان وڏي فساد جو امڪان آهي. ان جو ڪلڻ شرع فساد جي ڪنجي آهي. ان جو نظير مغرب جون گهٽيون ۽ بازارون آهن جتي اگهڙپ سبب فتنا ۽ بي حياتي، بي شرمائي اوج ۽ عروج تي آهي. انهن حيات ۽ اخلاق جون اڳڙيون اڏاري ڇڏيون آهن.

دور قديم ۾ عرب اگهڙا ٿي ڪعبي جو طواف ڪندا هئا. ان کي افضل عبادت سمجهندا هئا. تانجو عورت جو اگهڙو ٿي طواف ڪرڻ انهن لاءِ وڏي شرافت هئي. پر اسلام اچي ان بري ۽ بي حياتي واري رسم کي ختم ڪيو. دنيا جي ڪنهن به قانون ۾ ائين واضح ڪونهي جيئن اسلام اچي اگهڙي ڍڪڻ جو سختي سان حڪم ڏنو آهي ۽ لباس کي نعمت قرار ڏنو آهي. رب فرمايو ته:

﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ﴾ (الاعراف: 26)

اي آدم جا اولاد! بيشڪ اسان توهان ڏانهن لباس لاٿو جيڪو اوهان جي شرمگاهن کي ڍڪي ٿو.

﴿وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ﴾ (الانعام: 151)

۽ بي حياتين جي ويجهو نه وڃو جيڪا ان مان ظاهر هجي ۽ جيڪا لڪل هجي.

﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ﴾ (الاعراف: 33)

اي حبيب تون فرماءِ منهنجي رب ته بي حياتيون حرام ڪيون آهن جي انهن مان ظاهر آهن ۽ جيڪي لڪل آهن.

اسلام حڪم ڪيو ته مسجدن ۾ اچو ته سڻا سنا ڪپڙا پھري اچو.

﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ (الاعراف: 31)

اي آدم جا اولاد! پنهنجي سينگار کي وٺو جڏهن مسجد ۾ وڃو.

سهي سردار ﷺ فرمايو ته:

لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ وَلَا تَنْظُرُ الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ

(مسلم، ابوداؤد، ترمذي)

مرد مرد جي ۽ عورت عورت جي اڳهڙ نه ڏسي.

حضرت ابن عمر رضی اللہ عنہ کان روايت آهي رسول الله ﷺ فرمايو:

إِبَائُكُمْ وَالتَّعَرِّيَ فَإِنَّ مَعَكُمْ مَنْ لَا يُفَارِقُكُمْ إِلَّا عِنْدَ الْغَائِطِ وَحِينَ يُفْضِي

الرَّجُلُ إِلَى أَهْلِهِ فَاسْتَحْيُوهُمْ وَآكُرْمُوهُمْ (ترمذي)

اڳهاڙي ٿيڻ کان بچو ڇو ته اوهان سان گڏ اهي (ملائڪ) آهن جيڪي

اوهان کان جدا نه ٿا ٿين سواءِ پاڻخاني جي ۽ ان وقت جيڏي مهل مرد

گھر واري سان ملي. پوءِ انهن کان حياءُ ڪيو ۽ انهن جي عزت ڪيو.

هڪ روايت ۾ آيو آهي ته:

لان آخر من السماء فانقطع نصفين احب الى من ان انظر الى عورة

احد او ينظر الى عورتى (المبسوط كتاب الاستحسان)

اگر مان آسمان کان ڪري ٻه ٽڪرا ٿي پوان ته اهو مون کي پيارو آهي
هن کان جو ڪنهن جي شرمگاه ڏسان يا ڪو منهنجي ڏسي.

روايت ۾ آهي، هڪ ڏينهن حبيب ڪريم ﷺ صدي جي اٺن طرف نڪتا
ته ڌنار کي اس ۾ بي لباس ڏنائون. ان کي پري ڪيائون ۽ فرمايائون:

لا يعمل لنا من لاهياء له (المبسوط كتاب الاستحسان)

اسان وٽ اهو ماڻهو ڪم نه ڪري جنهن ۾ حياء نه آهي.

ڀاڻ ڪريم ﷺ اهڙي ماڻهو کي بي حياء قرار ڏنو جيڪو لباس جو
اهتمام نه ٿو ڪري.

حضرت عبدالله بن عباس رضه چيو ته:

فهيئت ان امشي عاريا (الزواج ص 1 ص الكبيرة: 74)

مان بي لباس هلڻ کان منع ڪيو ويو آهيان.

الا وقد لعن الله الناظر والمنظور اليه (الزواج ص الكبيرة: 74)

خبردار بيشڪ الله اگهڙ ڏسڻ واري ۽ ڏيکارڻ واري تي لعنت ڪئي آهي.

اڪيلائي ۾ اگهڙ ڏيکڻ جي ترغييب

جڏهن ماڻهو اڪيلو هجي ته ان وقت به اگهڙ ڏيکڻ رکڻ گهرجي. ڇو

ته هر انسان سان گڏ الله جا ملائڪ ساڻ هجن ٿا، انهن جو حياء رکڻ

گهرجي. امام مالڪ جي مذهب ۾ اڪيلائي ۾ اگهڙ ڏيکڻ مندوب ۽

مستحب آهي. امام ابو حنيفه ۽ امام شافعي جي مذهب ۾ اڪيلائي ۾ به

اگهڙ ڏيکڻ واجب آهي. سواء حاجت جي.

مثلاً غسل، پائخانو ڪرڻ، استنجا وغيره ڪرڻ مهل کان سواءِ.

اڪيلائپ ۾ الله جو حياءَ رکڻ گهرجي. توڙي جو الله کان ڪا به شيءِ گجهي نه آهي پر ٻانهو ڏيکيل هجي ادب سان هجي ته رب کي پسند آهي ان کان جو ٻانهو بي لباس هجي. بحر الرائق ۾ آهي ته:

وَأَعْلَمُ أَنَّ سِتْرَ الْعَوْرَةِ خَارِجَ الصَّلَاةِ بِحَضْرَةِ النَّاسِ وَاجِبٌ إِجْمَاعًا إِلَّا فِي مَوَاضِعَ وَفِي الْخُلُوةِ فِيهِ خِلَافٌ وَالصَّحِيحُ الْوُجُوبُ إِذَا لَمْ يَكُنْ
الْإِنْكَشَافُ لِعَرَضٍ صَحِيحٍ كَذَا فِي شَرْحِ الْمُئِنَّةِ

(البحر الرائق شرح ڪوڊ الدقائق لزين الدين ابن نجيم الحنفي مطبوعه دار المعرفة بيروت ج 1 ص 283)

۽ ڄاڻ ته نماز کان ٻاهر ماڻهن جي اڳيان اگهڙ ڏيکڻ واجب آهي ان تي اجماع آهي، سواءِ اڪيلائي واري جاءِ جي ان ۾ اختلاف آهي. صحيح هي آهي ته اڪيلائي ۾ به واجب آهي سواءِ مجبوري جي. شرح منيه ۾ به ائين آهي. اگهڙ جي حد: علماءِ احناف وٽ مرد جي اگهڙ ڏن کان وٺي گوڏن تائين آهي. دن اگهڙ ۾ شامل نه آهي. جڏهن ته گوڏا اگهڙ ۾ شامل آهن.

و عورة الرجل ما تحت السرة الى الركبة (هدايب)

مرد جي اگهڙ ڏن کان هيٺ گوڏن تائين آهي.

ان جو دليل پاڻ ڪريم ﷺ جي هي حديث آهي، پاڻ فرمايائون ته:

عورة الرجل ما بين سرتة الى ركبته (سنن دارقطني)

مرد جي اگهڙ ڏن کان گوڏي جي وچ ۾ آهي.

حضرت ابوهريره رضى الله عنه کان روايت آهي رسول الله ﷺ فرمايو ته:

الركبة من العورة

گوڏوبه اگهڙ ۾ شامل آهي.

عورت جي اگهڙا حفاف وٽ

بدن الحرة كلها عورة الا وجهها وكفيها (هداية)

آزاد عورت جو سمورو بدن اگهڙا آهي سواءِ چمري ۽ هٿن جي.

نماز ۾ اگهڙا ڍڪڻ: جمهور فقهاء وٽ اگهڙا ڍڪڻ نماز جي شرطن مان

شرط آهي. اگر ڪو شرمگاهه ڍڪڻ بنا نماز پڙهي ته ان جي نماز نه

ٿيندي. پوءِ ماڻهن اڳيان هجي يا اڪيلو هجي. روشني ۾ هجي يا

اونده ۾ هجي. نماز نفل هجي يا فرض هجي، جنازي جي نماز هجي يا

ڪعبي جو طواف هجي. تلاوت جو سجدو هجي يا شڪرائي جو نفل

هجي. هر نماز ۾ هر حال ۾ اگهڙا ڍڪڻ نماز جو شرط آهي. چو ته نمازي

الله جي حضور ۾ حاضر آهي ان کي با ادب ۽ با پرده بيحش ضروري آهي.

وري ڪپڙو پاڪ هجڻ نماز جو پيو شرط آهي. اگر پليد ڪپڙي ۾ نماز

پڙهندو ته ان جي نماز نه ٿيندي. رب فرمايو:

﴿وَيَا بَاكَ فَطَهِّرْ﴾ : ۽ پنهنجا ڪپڙا پاڪ رک.

امام محمد جو قول: امام حنيفه رحمته الله عليه جي شاگرد امام محمد شيباني

رحمته الله عليه فرمايو ته هڪ ماڻهو وٽ پاڪ ڪپڙو موجود ئي نه آهي مجبوري

آهي. سواءِ پليد ڪپڙي جي پيو ڪو ڪپڙو موجود نه آهي ته:

يُصَلِّي بِالْثَوْبِ النَجَسِ وَلَا يُصَلِّي عَرِيَانًا تَرَكَ الْفُرُوضَ مِنْ قِيَامٍ

وَرُكُوعٍ وَسُجُودٍ

پليد ڪپڙي ۾ نماز پڙهندو ۽ اگهڙو ٿي نماز نه پڙهندو چو ته پليد

ڪپڙي ۾ نماز پڙهڻ هڪ فرض چڏڻ آهي ۽ اگهڙو ٿي نماز پڙهڻ ۾

ڪيئي فرضن قیام رکوع ۽ سجود ۾ فرض جو ترڪ آهي.

لباس جا حصا

انساني جسم جا جدا جدا حصا آهن ۽ هر حصي جو لباس به جدا آهي ۽ وري هر لباس جا به ڪيئي قسم ۽ ڪيئي رنگ ڍنگ آهن. وري هر قوم جا لباس بابت جدا جدا طور طريقا ۽ جدا جدا ثقافتي پملو آهن.

عام طرح مسلم يا غير مسلم قومن جو لباس هن حصن تي مشتمل آهي:

① مٿي جو لباس : جيئن ٽوپي، پتڪو، رٿو، گنڊي وغيره.

② چهري جو لباس : جيئن برقعو، نقاب، بُٽ وغيره.

③ جسم جي مٿئين حصي جو لباس : جيئن قميص، جبو، شرٽ وغيره.

④ جسم جي هيٺئين حصي جو لباس : جيئن ڪائنج گوڏ وغيره.

⑤ ٻڌڻ جو لباس : جيئن پتو، همياڻي، زُٺار وغيره.

⑥ پيرن جو لباس : جيئن جتي، جوراب، موزا.

⑦ پوري جسم جو لباس : مثلاً چادر، عبا، وغيره.

⑧ عورتن جو مخصوص لباس : جيئن برقعو، نقاب وغيره.

جسم جي سڀ حصن جي لباس ۾ اسلام هڪڙا بنيادي اصول ٻڌايا آهن.

انهن تي عمل ڪندي هر مسلمان پنهنجي قومي تهذيب ۽ ثقافت مطابق

لباس پھري سگھي ٿو. عجم وارن کي ضروري ناهي جو عربن جو لباس،

جبا ۽ قطره پھرن. عرب وارن کي ضروري ناهي ته اهي عجم وارن وانگر

ڪائنجون ۽ قميصون پھرن. ها لباس جي اها شيءِ جيڪا ڪنهن

ڪافر جي خاص نشاني آهي ان کي مسلمان پھري نه ٿو سگھي.

جيئن زُٺار (جَٻِيُو) جيڪا هندن جي نشاني آهي. ٿاڻي جيڪا عيسائين جي علامت آهي.

اسلام پنهنجي پيروڪارن کي مجبور نه ٿو ڪري ته پنهنجي قومي ثقافت کان ڪنارو ڪيو. مثلاً ٽوپي پائڻ سنت مان ثابت آهي. پوءِ سنڌ وارا سنڌي ٽوپي پائڻ ٿا ته اهو به سنت تي عمل آهي. سوڊان وارا لمبي ڪنارن واري ٽوپي پهرن ٿا، يا عُمان وارا گول اڀريل ٽوپي پائڻ ٿا، ترڪ وارا ٽوٽر واري ترڪي ٽوپي پائڻ ٿا، مهاجر جناح ڪيپ پائڻ ٿا ته اهي سڀ جائز آهن. اسلام ان کان منع ڪونه ٿو ڪري. اسان جي آقامدني مصطفيٰ رسول الله ﷺ چادر پاتي اها سندن سنت آهي. پوءِ سنڌي ماڻهو اجرڪ پائڻ ٿا، يمن جا ماڻهو بردِ يمني پهرن ٿا هر هڪ کي پنهنجي قومي تهذيب ۽ ثقافت تي عمل ڪرڻ کان اسلام منع ڪونه ٿو ڪري.

1. مٿي جو لباس

انسان جي بدن جو تاج ”مٿو“ آهي، جيڪو انسان جي عزت جو امين آهي. مٿو جسم ۾ نمايان ۽ نروار رهي ٿو. ان ڪري اسلام ان کي اگهاڙورڪڻ کي ناپسند ڪيو آهي. ان کي عزت واري لباس سان ڍڪڻ جي ترغيب ڏني آهي. مٿي جو مشروع لباس به ڪيئي قسمن تي مشتمل آهي جن ۾ مردن لاءِ ٽوپي، پٽڪو وغيره ۽ عورتن لاءِ گندي پوتي وغيره شامل آهن.

ٽوپي: عربي ۾ ان کي قَلَنْسُوۃ سڏيندا آهن ان جو جمع آهي ”قَلانس“. ادا بن قسمن جي هوندي آهي هڪ مٿي سان مليل ٻي مٿي کان مٿي اڀريل جنهن کي ڪلاه سڏيندا آهن. ٽوپي پائڻ سنتِ حبيبِ ڪبريا آهي.

توڙي جو بعض علماء بغير پتڪي جي ٽوپي پائڻ کي درست نه سمجهيو آهي. هر قوم وارا پنهنجي پسند جي ٽوپي پائڻ ٿا. هر علائقي جي توپين جا رنگ ڍنگ جدا آهن.

رسول الله ﷺ جي ٽوپي: حضرت عبد الله بن عباس رضه چيو ته: ان النبي صلى الله عليه وسلم كان يلبس القلانس تحت العمامم ويلبس العمامم بغير قلانس ويلبس القلانس اليمانية وهن البيض المضربة (ابن عساكر، فيض القدير ج 5 ص 246)

نبي ڪريم ﷺ پتڪن جي هيٺان ٽوپيون پائيندا هئا ڪڏهن پتڪا بغير ٽوپين جي پهريندا هئا. ڪڏهن (صرف) سفيد مضربه ڀماني ٽوپيون پهريندا هئا.

عالمگيري ۾ آهي ته:

ولا بأس بلبس القلانس وقد صح انه صلى الله عليه وسلم

كان يلبسها (فتاوي عالمگيري: ج 5 ص 408)

ٽوپين پائڻ ۾ ڪو حرج ناهي هي ڳالهه صحيح حديث مان ثابت آهي ته رسول الله ﷺ پاڻ ٽوپيون پائيندا هئا.

حافظ ابن قيم چيو ته:

كان يلبس القلنسوة بغير عمامة ويلبس العمامة بغير قلنسوة (زاد المعاد ج 1 ص 130)

پاڻ ڪريم ﷺ بنا پتڪي جي ٽوپي به پائيندا هئا ۽ ٽوپي مٿان پتڪو به پائيندا هئا. جيئن رسول اڪرم هاديءَ عالم ﷺ کان ٽوپي پائڻ

ثابت آهي تيئن صحابہ ڪرام رضي الله عنهم کان به ٽوپي پائڻ ثابت شده آهي. ته اهي به مختلف رنگن جون ٽوپيون پهريندا هئا.

حضرت خالد بن وليد رضي الله عنه جي توپي:

عظيم فاتح اسلام سيف الله (الله جي تلوار) سيدنا خالد بن وليد رضي الله عنه هڪ پيري كفار سان جنگ ۾ مشغول هئا. هندي جنگ ۾ سندن توپي مبارڪ ڪري پئي پاڻ ان کي گوليندا رهيا. سپاهِ مصطفيٰ کي پنهنجي سالار جي اها ڳالهه عجيب لڳي. پاڻ توپي لاءِ ايترو پريشان ڇو آهن؟ پوءِ لڏائون پاتائون. جنگ فتح ٿيڻ بعد ان جو سبب پڇيو ويو؟ پاڻ فرمايائون هي اها توپي آهي جنهن ۾ منهنجي مصطفيٰ ڪريم ﷺ جو وار مبارڪ رکيل آهي ان جي برڪت سان جنهن محاذ تي ويندو آهيان فتح ملندي آهي. سندن هن واقعي مان ڪيترا مسئلا حل ٿين ٿا.

① توپي پائڻ سنتِ مصطفيٰ ﷺ سان گڏ سنتِ صحابه به آهي.

② الله جي تلوار سيف الله ﷺ به توپي پاتي.

③ الله جي پيارن جا تبرڪات سانڍڻ سٺي ڳالهه آهي.

④ مشڪل موقعي تي انهن مان تبرڪ حاصل ڪرڻ جائز آهي.

⑤ متبرڪ شين مان تبرڪ حاصل ڪرڻ سنتِ صحابه آهي.

⑥ سپاهين کي حق آهي ته سالار کان سوال ڪري سگهن ٿا.

⑦ سالار جو حق آهي ته سائنن کي سوال جو جواب ڏئي.

⑧ حالتِ جنگ ۾ به مٿو اڳهاڙو ڪرڻ نه گهرجي.

سفيد توپي: سيده عائشه صديقہ رضي الله عنها چيو ته:

وعن ابن عمر قال كان رسول الله ﷺ يلبس كمة بيضاء (رواه الطبراني في

الأوسط مجمع الزوائد ج: 5 ص: 121 ورواه الديماطي ومواب اللدنيه)

رسول الله ﷺ سفيد رنگ جي توپي پهريندا هئا.

ڪرامتي ٽوپي

حضرت مخدوم بلال رضي الله عنه پٽ تي آيا کين دريائون پار وڃڻو هيو. ٻيڙي تي چڙهيا. ملاح واهي تباهي بڪي رهيو هيو. پاڻ ان کي پنهنجي ٽوپي پهرائون ته قرآن ۽ حديث پڙهڻ لڳو. جڏهن پار پهتا پنهنجي ٽوپي واپس ورتائون ته ملاح ساڳيون گاريون بڪڻ شروع ڪيون.

معلوم ٿيو ته الله وارن جي ڪپڙن ۾ به ڪرامت هوندي آهي.

ڪرشماتي ٽوپي

حضرت ميان عبدالغفور همايوني رحمته الله عليه عام ماڻهن کي هٿ نه ڏيندا هئا. هڪ ماڻهو ان جو سبب پڇيو پاڻ ان کي پنهنجي ٽوپي ڏنائون ته پائي بازار گهمي اچ. سائينجن جي ٽوپي پائي ويو ته بازار ۾ ان کي جانور نظر آيا. وري واپس آيو ٽوپي لڌائين ته ماڻهو نظر اچڻ لڳا. يعني الله جي ولي جي ٽوپي پائڻ سبب ان جي باطن جي ڏيد کلي پئي. ماڻهن جي اندر جي حقيقت نفس جي صورت مختلف جانورن جي شڪل ۾ نظر آئي.

(هڪڙا سمعت من مرشدي محبوب الاهي رحمه الله)

چار ترڪي ٽوپي

چشتي حضرات پنهنجي مريدن سالڪن کي خاص مقام تي اچي هڪ مخصوص ٽوپي ڏيندا هئا ان کي چهار ترڪي ٽوپي سڏيندا هئا. ان جي پهرڻ واري کي چار شيون ترڪ ڪرڻيون پونديون هيون.

سنڌي ٽوپي: اسان جي سونهاري ۽ سڳوري سنڌ ۾ قديم زماني کان ٽوپي پھري وڃي ٿي ان کي سنڌي ٽوپي سڏبو آهي. ان جو پيشاني کان منهن کليل هوندو آهي. فقهاء ڪرام وٽ پيشاني اڳيان سجدي دوران نرم شيءِ هجي ته نماز مڪروه ٿيندي آهي. شايد انڪري سنڌي ٽوپي ۾

پيشاني وارو حصو ئي خالي ڇڏيل هجي. اڄڪله ان ٽوپي جا به هزارين نمونا موجود آهن. بلوچ ۽ پٺاڻ به اهڙي ٽوپي پهرن ٿا.

پٽڪو: پٽڪو عرب جو تاج آهي، عجم جو سينگار آهي. پٽڪو حلم ۽ بردباري وڌائي ٿو. پٽڪو مان ۽ شان وڌائي ٿو. بعض علماء پٽڪي بغير ٽوپي يا ٽوپي بغير پٽڪو پائڻ کان سختي سان منع ڪئي آهي. پٽڪو رسول الله ﷺ جي سنت آهي. حضرت حبيب ڪريم ﷺ فرمايو ته:

اعْتَمُوا تَرْدَادُوا حِلْمًا   پٽڪو ٻڌو بردباري وڌايو. (مجمع الزوائد)

پٽڪي جو مقدار: امام قسطلاني مواهب اللدنيه ۾ فرمايو ته:

رسول الله ﷺ جو پٽڪو مبارڪ ايترو وڏو نه هيو جيڪو ڪنڌر کي ڏڪيو لڳي، نه ايترو ننڍو هيو جو مٿي کي گرمي سردي کان بچائي نه سگهي بلڪه وڇولو هيو. (مواهب اللدنيه، زاد المعاد)

طرو: حضرت ابن عمر چيو ته رسول الله ﷺ جڏهن پٽڪو ٻڌندا هئا ته ان جو چيڙو ٻن ڦٽين جي وچ ۾ لڙڪائيندا هئا. (ترمذي)

نافع چيو ته حضرت ابن عمر رضيه الله عنه به ائين ڪندا هئا.

پٽڪي جا علائقائي انداز: مسلمانن جي جدا ملڪن ۾ پٽڪن جا معيار ۽ مقدار جدا جدا آهن. جاگرافيائي حدود ۽ قيود به پٽڪي تي اثر انداز ٿين ٿا. مثلاً وچ آفريڪا جا سخت گرم علائقا، جتي شديد گرميون پون ٿيون، اتي جا ماڻهو تمام وڏو پٽڪو ٻڌن ٿا ۽ پٽڪي کي طبق در طبق ٻڌن ٿا. ان طرح سنت جي ادائگي سان گڏوگڏ اهي ان سنت جي ذريعي گرمي کان بچاءُ به ڪن ٿا. انهن جي پيٽ ۾ وري وچولي موسم جي علائقن جيئن برصغير وغيره جا ماڻهو عموماً ننڍا پٽڪا پائن ٿا.

2. جسم جي مٿئين حصي جو لباس

جسم کي ڪپڙن ۾ لڪائڻ، سنت به آهي زينت به آهي ته حفاظت به آهي. ان ۾ جمال به آهي ته ڪمال به آهي.

شعار ۽ دثار

اهڙو اندروني (داخلي) ڪپڙو جيڪو بدن سان مليل هجي عرب ان کي شعار سڏيندا هئا ۽ اهڙو ٻاهريون (خارجي) ڪپڙو جيڪو مٿان ويڙهيو وڃي ان کي دثار سڏيندا هئا. قميص شعار آهي ۽ چادر دثار آهي. حضرت حبيب ڪريم ﷺ انصارن کي شعار سان ۽ پين کي دثار سان تشبيه ڏني آهي. هونئن ته چادر سان به بدن کي ڍڪي سگهجي ٿو. پر ان جي بار بار ڪلڻ جو امڪان رهي ٿو. ان کي وٺڻ پڪڙڻ ٻڌڻ جي حاجت پوي ٿي پر قميص اهڙو ڪپڙو آهي جيڪو جسم سان مليل رهي ٿو. ان کي بار بار وٺڻ پڪڙڻ جي حاجت نه ٿي پوي.

قميص: رسول الله ﷺ جو پسنديدو لباس قميص هئي. قميص بدن جو ڍڪ آهي. حفاظت وارو لباس آهي. سيد ه ام سلمه رضي الله عنها فرمايو:

كَانَ أَحَبَّ الثِّيَابِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ الْقَمِيصُ (ابوداؤد، ترمذي)

رسول الله ﷺ جو پيارو ڪپڙو قميص هئي.

قومن جي قميص

هر قوم جي قميص جو نمونو جدا جدا آهي. عربن جي قميص ڊگهي پنين تائين آهي جنهن کي اسان ”جُبو“ سڏيندا آهيون. جڏهن ته عراق ۽ شام وارن جي قميص ننڍي چيلم کان ڪجهه هيٺ تائين هوندي آهي. برصغير جي مسلمانن جي قميص عموماً گوڏن تائين هوندي آهي.

عربن جي قميص جيڪا سمنين پني تائين هوندي آهي ان جي هيٺان گوڏ يا ڪائنج پائڻ افضل آهي پر جي نه پاتائين ته به جائز آهي بشرطيڪ اگهڙ ظاهر نه ٿئي. پر برصغير وارن جي قميص سان گڏ گوڏ يا ڪائنج ضروري هوندي آهي ڇو ته انهن جي قميص اگهڙ وارو حصو مڪمل نه ٿي ڍڪي. امام ابو حنيفه رحمته الله عليه وٽ اگر قميص جو ڳلو تمام ويڪرو ۽ کليل آهي. جنهن سان پاڻ پنهنجي اگهڙ ڏسي ٿو يا سجدي ۾ ويڃڻ وقت پويان ان جي شرمگاه ظاهر ٿئي ته ان جي نماز نه ٿيندي.

3. جسم جي هيٺئين حصي جو لباس

ڪائنج: اهو ڪپڙو جنهن مان جسم جون هيٺيون حصو ڍڪيو وڃي ان کي شلوار سڏبو آهي. اها مرد توڙي عورت پهرن ٿا. مرد جي ان لباس کي ڪائنج يا شلوار ۽ عورت جي ان ڪپڙي کي ”سُٽڻ“ سڏبو آهي. اهو محفوظ لباس آهي جيڪو شرمگاه کي ڍڪي ٿو.

حضرت ابن عباس رضي الله عنه چيو ته رسول الله ﷺ فرمايو ته:

من لم يجد ازارا فليلبس سراويل ومن لم يجد نعلين فليلبس خفين

جيڪو گوڏ نه لهي ته اهو ڪائنج پھري ۽ جنهن وٽ جوتي نه هجي ته پلي موزا پائي.

حضرت مولا علي ڪرم الله وجهه الڪريم فرمايو ته: ميهوڳي جي موسم هئي هڪ ڏينهن حبيب ڪريم ﷺ سان گڏ جنه البقيع وٽ ويٺو هيس ته هڪ عورت ٽاهر گڏه تي سوار اتان گذري. پوءِ اها عورت ڪري پئي ته نبي ڪريم ﷺ پنهنجو چمرو مبارڪ ٻئي طرف ڪيو. چيائون يا رسول الله اها سُٽڻ پهريل آهي. پاڻ دعا گهريائون:

اللهم اغفر للمتسرولات من امتي

اي الله منهنجي امت مان سٿڻ پهرڻ وارين عورتن جي بخشش فرما.
پوءِ پاڻ فرمايائون:

يا ايها الناس اتخذوا السراويلات فانها من استر ثيابكم وحضوا بها
نساء كم اذا خرجن (اخرج ابن عدي في الكامل واليزار)

اي انسانو ڪائنچون پايو چو ته اهي اوهان جي لباسن مان وڌيڪ ستر
وارو لباس آهن ۽ پنهنجي عورتن کي به سٿڻ پهرڻ جو تاڪيد ڪيو.
جڏهن اهي گهرن کان ٻاهر نڪرن.

هڪ ٻي روايت ۾ آهي حضرت ابوهريره رضي الله عنه چيو ته رسول الله ﷺ
فرمايو ته:

رحم الله المتسرولات من النساء (رواه الدارقطني في الافراد)

سٿڻ پهريندڙ عورتن مان الله رحم فرمائي.

سفاريني غذاءِ الالباب ۾ لکيو آهي ته سڀ کان اول ڪائنج حضرت
ابراهيم خليل الله پھري هئي. جبريل ڪپڙو آندو سيده ساره رضي الله
عنها ان کي سڀيو ۽ حضرت ابراهيم عليه السلام پاتو. پوءِ فرمايائين:

ما احسن هذا واستره فانه نعم الستر للمؤمن (غذاء الالباب: ج 2 ص 201)

هي ڪپڙو ڪهڙو سٺو آهي ۽ ڍڪڻ وارو آهي اها مؤمن لاءِ بهترين
سترپوش آهي.

گوڏ اها چادر جيڪا بدن جي هيٺين حصي جي سترپوشي لاءِ
استعمال ٿئي ان کي گوڏ سڏبو آهي. اها ڪڏهن ان سبيل ڪپڙو
هوندي آهي ڪڏهن ان جي چيٽن کي هڪٻئي سان سبي استعمال

ڪبو آهي. گوڏ سمڻي سردار ﷺ جي سنت آهي. پاڻ اڪثر ڪري گوڏ پهريندا هئا. توڙي جو کائڻ ڪائڻج پهرڻ بابت به روايتون ملن ٿيون پر سندن اڪثر اوقات جي لباس ۾ گوڏ شامل آهي.

پتلون

هي به ڪائڻج جي قسمن مان هڪ آهي. توڙي ان جي شڪل ڪائڻج جهڙي نه آهي. توڙي جو اها غيرن جي لباس وانگر آهي. پوءِ به اڄ عام لباس وانگر مسلمان ملڪن ۾ پھري وڃي ٿي. ڪفارن سان مذهبي، سماجي، سياسي، معاشرتي اختلافن جي باوجود مسلم ملڪن ۾ اڪثر ماڻهو پتلون پهرن ٿا. جيئن ته ان جو دين يا عقيدو سان ڪو تعلق نه آهي. ان ڪري هڪ ٻئي کان سخت نفرت ڪندڙ قومن به اهو ساڳيو لباس پهرن ٿيون. مثلاً فلسطين جا مسلمان ۽ اسرائيل جا يهودي هڪ ٻئي جا ازلي دشمن ۽ هڪ ٻئي جا قاتل هجڻ جي باوجود ٻئي ساڳي پتلون پهرن ٿا. ايسٽائين جو عرب جا علماء عراق، شام جا علماء به پتلون پهرن ٿا. اها عام توڙي خاص ماڻهن جي لباس طور استعمال ٿئي ٿي. پاڪستاني فوج ۽ پوليس جي سرڪاري ڊريس ۾ اها شامل آهي.

ايران، عراق، شام، فلسطين ۽ برصغير جا ڪافي مسلمان بطور عادت ان کي پهرن ٿا. ان جو ڪنهن جي دين يا عبادت سان واسطو نه آهي. اها کاڌي پيئي يا پين عادتن وانگر قومن ۾ مشترڪ آهي. ان ڪري اڪثر علماء ان جي پهرڻ کي جائز قرار ڏنو آهي. پر اهڙي سوڙهي نه هجي جنهن سان جسم جا سر ظاهر پيا ٿين. اگر ڪو مسلمان دل ۾ ان کي ڪافرن جو لباس سمجهي پوءِ ان کي سٺو سمجهي ان جي

پيروڪاري ڪري ته اهو يقيناً غلط آهي. اگر ڪو مسلمان ان عقيدي سان ته ڪافرن جو لباس مسلمانن جي لباس کان بهتر آهي پوءِ اهو پهري ته اهو يقيناً غلط آهي.

بعض علماء فرمايو ته ڪافرن جي لباس کي پلو سمجھي انهن سان مشابھت ڪندي انهن جهڙو لباس پهري وارو مرتد ٿي پوي ٿو.

عورت جو پتلون پائڻ

عورت جو پتلون پائڻ بيحيائي جو مظاهرو آهي. سوڙهي پتلون جيڪا جسم جي ساخت ۽ بناوت کي نمايان ڪري ٿي. عورت کي اها پائڻ درست نه آهي. پر جي اها اجابه چست ۽ تمام سوڙهي هجي ته ان سان ڌارئي مرد کي وڌيڪ ڪشش پيدا ٿئي ٿي. جڏهن ته عورت کي جسم جي زيبائش ظاهر ڪرڻ کان منع آئي آهي. ته پوءِ اهڙو لباس جيڪو بيحيائي جي دعوت ڏئي اهو مسلمان عورت کي پائڻ جائز نه آهي. ان سان فتني جو امڪان زياده آهي.

4. پيرن جو لباس

جتي

پيرن جي لباس کي عربي ۾ نعل يا حذاء سڏبو آهي. سنڌي ۾ ان جا ڪيئي قسم آهن ۽ هر قسم جا نالا جدا جدا آهن. مثلاً: چپل، جوتي، سڀاڻو، موچڙو وغيره.

جتي پهري نئين جي سنت آهي. پيرن کي گرمي ۽ سردي کان بچائي ٿي. پليٽي کان پير کي پاڪ ۽ صاف رکي ٿي. تيرڪڻ کڻڻ بچائي ٿي. ڪنڊن جي زمين تي قدم جي حفاظت ڪري ٿي.

گپ چڪَ کان پيرن کي محفوظ رکي ٿي. مُشقت کان بچائي ٿي. جتي پيرن لاءِ بلڪه انسان لاءِ سواري آهي. جنهن تي چڙهي انسان پنهنجي من جي مقصد طرف هلي ٿو. جتي رستي جي ڪافي مشقتن کان محفوظ رکي ٿي. رستي جي اڏيتن کان امن ۾ رکي ٿي. پيرين اگهاڙو ماڻهن جي نظر ۾ سٺو نه ٿو ڏٺو وڃي.

حضرت حبيب ڪريم ﷺ فرمايو ته:

اسْتَكْثَرُوا مِنَ النَّعَالِ فَإِنَّ الرَّجُلَ لَا يَزَالُ رَاكِبًا مَا انْتَعَلَ (مسلم، ابوداؤد)
جتي گهڻي ڀاڙيو چو ته ماڻهو جيسين جتي پاتل آهي اوسين سوار آهي.

جتي لاهڻ جا مواقع

ماڻهو هميشه جتي ۾ هجي ته ڀلو آهي سواءِ آرام جي وقتن جي يا مجلسن ۾ ويهڻ وقت يا پاڪ جاين ۾ اچڻ مهل، يا قبرستان ۾ داخل ٿيڻ مهل. اصحابي سڳوري حضرت بشير بن الخصاصيه رضيه الله عنه فرمايو ته هڪ ڏينهن مان قبرستان ۾ جتي سان هلي رهيو هيس ته حبيب ڪريم ﷺ فرمايو:

يا صاحب السبتين اذا كنت في هذا الموضع فاخلع نعليك (ابوداؤد)
اوجتين وارا! جڏهن تون اهڙي جاءِ (قبرستان) ۾ هجين ته جتي لاهي ڇڏ. حضرت موسيٰ ڪليم الله رب سان ڪلام ڪرڻ لاءِ جڏهن طوي جي مبارڪ وادي ۾ پهتا هئا ته رب فرمايس ته:

﴿فاخلع نعليك انك بالواد المقدس طوى﴾

پنهنجي جتي لاه ته تون پاڪ وادي طوي ۾ آهين.

جتي جا آداب

- ① جتي کي چنڊي پائجي، متان ان ۾ ڪا ايڏائيندڙ شيءِ نه هجي.
- ② جتي پائجي ته اول ساڃي پير ۾ پائجي پوءِ ڪاٻي ۾ پائجي.
- ③ لاهجي ته اول ڪاٻي پير جي لاهجي پوءِ ساڃي پير جي لاهجي.
- ④ هڪ پير ۾ جتي پائي نه هلجي.
- ⑤ جتي چڄي پوي ته ڳنڍائجي.
- ⑥ جتي پاڻ ڳنڍڻ ڏانءِ اچي ته ان کان عار نه ڪجي.
- ⑦ جتي واري کي گهرجي ته رستي جو سٺو حصو پيرن اگهاڙي لاءِ
چڏي جيئن ان لاءِ مشقت نه ٿئي. سڀني سردار ﷺ فرمايو ته:
ليوسع المتعل للحافي عن جدد الطريق فان المتعل بمنزلة الراكب (اخرج الخلال)
- جتي وارو پيرين اگهاڙي لاءِ رستي جو سٺو حصو خالي ڇڏي چو ته جتي
وارو سوار ماڻهو مثل آهي.
- ⑧ مسجد جي در تي اچي جتي جي چنڊ ٿوڪ ڪجي اگر ڪا پليتي
لڳل هجي ته ان کي صاف ڪري پوءِ جتي مسجد ۾ محفوظ جاءِ تي
رکجي. سنن دار قطني ۾ حضرت ابن عمر رضي الله عنهما کان روايت
آهي رسول الله ﷺ فرمايو: تعاهدوا نعالكم عند ابواب المساجد
مسجدن جي دروازن تي پنهنجي جتين جي نهار ڪيو.
تعاهدوا جو اهو مطلب به ٿي سگهي ٿو ته مسجدن جي درن تي جتيون
رل وڇڙ ٿي وينديون آهن سوچي سنڀالي پنهنجي جتي پائجو. ائين نه
ٿئي جو پنهنجي پراڻي جتي ڇڏي پراڻي نئين جتي پايون هليا وڃو.
يا اهو مطلب به ٿي سگهي ٿو ته:

مسجدن جي درن تي ماڻهن جون جتيون چورائجي به وينديون آهن ان ڪري پنهنجي جتي سنڀالي رکجو.

ڪنهن چيو آهي ته:

نعلين تحت العينين : جتيون نگاهه سامهون هجي.

اسان جو هڪ دوست وري مزاحاً هيئن چوندو آهي:

نعلين في بغلين : جتيون بغل ۾ قابو ڪيو.

⑨ ويهڻ بعد جتي لاهي ڇڏجي جيئن پير راحت وٺن.

حضرت ابن عباس رضي الله عنه چيو ته :

مِنَ السُّنَّةِ إِذَا جَلَسَ الرَّجُلُ أَنْ يَخْلَعَ نَعْلَيْهِ فَيَضَعُهُمَا بِيَمِينِهِ (ابوداؤد)

سنت آهي ته جڏهن ماڻهو ويهي ته جتي لاهي پنهنجي پاسي ۾ رکي.

⑩ ماني ڪاٺڻ مهل جتي لاهي ڇڏجي جيئن رسول الله ﷺ فرمايو آهي :

إِذَا قُرِبَ إِلَى أَحَدِكُمْ طَعَامُهُ فِي رِجْلِهِ نَعْلَانِ فَلْيَنْزِعْ نَعْلَيْهِ فَإِنَّهُ أَرْوَحُ

لِلْقَدَمَيْنِ (طبراني اوسط)

جڏهن اوهان مان ڪنهن جي طعام ويجهو ڪيو وڃي ۽ ان جي پيرن ۾ جتي

هجي ته اهو جتي لاهي ڇڏي چو ته اهو پيرن لاءِ راحت جو باعث آهي.

⑪ آواز واري جتي نه پائجي. مرد توڙي عورت کي اهڙي جتي پائڻ نه

گهرجي جيڪا چيڪاٽ ڪري يا آواز ڪڍي چو ته اها يهودين جي روش

آهي جو اهي اهڙيون جتيون پهريندا آهن.

عورتن جي جتي

عورتن کي اهڙي جتي پهرڻ گهرجي جيڪا نرم هجي پيرن لاءِ آسان ۽ آرامده هجي جنهن ۾ تصنع ۽ بناوٽ نه هجي. جنهن ۾ چمڪ نه هجي. جيڪا هلڻ ۾ آواز نه ڪري مٿان ماڻهو ان طرف متوجہ ٿين.

وڏي ڪڙي وارو سينڊل

اڄڪلهه اهو فيشن ٿي ويو آهي جو عورتون وڏي ڪڙي واري جتي پائڻ ٿيون جنهن سان پير کي تڪليف ٿئي ٿي ۽ اها جسم لاءِ تڪاوٽ جو باعث آهي. اها جتي جسم لاءِ راحت ڏيندڙ نه آهي بلڪ اذيت ڏيندڙ آهي. اها اهڙي ظالم بدعت آهي جنهن کي نقصانڪار سمجهڻ جي باوجود به عورتون فقط فيشن سمجهندي پهرن ٿيون.

الله ڪريم پيرن کي زمين تي وڇايو آهي ان مٿان پٺڻ کي پيلر وانگر بيهاريو آهي پيرن جو زمين تي سڌو هلڻ صحت لاءِ ضروري آهي. پر ڊگهي ڪڙي پير جي بيلنس کي خراب ڪري ٿي.

جنهن سان پٺڻ تي دٻاءُ پوي ٿو ان جو برو اثر ساري جسم تي پوي ٿو. جسم بيمارين ۾ مبتلا ٿئي ٿو. ان ۾ هلڻ جبل تي چڙهڻ وانگر مشڪل آهي. جنهن کي پڪ نه پوي ته اهڙي ڪڙي واري چپل پائي پنجاهه وڪون پيدل هلڻ واري کان پڇي ڏسي. اها پٺڻ جي رڳن ۽ اعصابن کي عدم توازن ۾ مبتلا ڪري ٿي. ان ۾ جمال ناهي جمال آهي.

اي پيئرون! پاڻ کي عذاب نه ڏيو الله اوهان سان رحم ڪندڙ آهي اوهان به پنهنجي مٿان رحم ڪيو. وڏي ڪڙي عورت جي جمال کي ختم ڪري ٿي. قدرتي چال هلڻ جو حسن سڌي پير رکڻ ۾ آهي.

ڊگهي ڪٽري ۾ ڪاٺو وانگر ٿيا هڻڻ آهن. ان هڻڻ ۾ تصنع ۽ تڪلف ۽ بناوت آهي. قدرتي حسن جو خاتمو آهي.

عورت جو قد

قدرت جو قانون آهي. اڪثر عورتن جو قد مردن کان ننڍو بنايو ويو آهي. اها رب العالمين جي جوڙ آهي جو عورت پنهنجي مڙس کان، ابي کان، ڀائرن کان ننڍي هجي بلڪه انهن جي سايه ۾ هجي. اها رب ڪريم جي حڪمتِ حڪيمانہ آهي. مرد پاڻ کي عورت کان ننڍو ڏسي ٿو ان سان فطري محبت ڪري ٿو ان تي پاڇه ۽ شفقت ڪري ٿو. عورت پاڻ کي مرد کان ننڍو ڏسي ٿي پوءِ ابو هجي يا ادو هجي يا مڙس هجي ان کي عزت جي نظر سان ڏسي ٿي. پر هي وڏي ڪٽري سان ڪوڙ ۽ مڪاري ۽ عياري سان قد کي ڊگهو ڪرڻ.... نه ان ۾ ذوق آهي نه اخلاق. غير طبعي ۽ غير اخلاقي طرح پاڻ کي وڏو بنائڻ جي ڪوشش ڪندي پاڻ کي هروڀرو جي مشقت ۾ مبتلا ڪري ٿي.

ڇا عورت چاهي ٿي ته وڏي ڪٽري ذريعي پنهنجي وڙ کان وڏي بنجي وڃي!! يا پنهنجي پيءُ کان به انچ قد ڪاٺ مٿي ڪري!!

اگر الله ڪريم ان ۾ عورت جي ڀلائي ڏسي ها ته ان

وت کوٽ ڪانه هئي عورت جي پنين کي

پنج انچ وڏو ڪرڻ تي قادر هيو. پر خالق

جيڪا جوڙ جوڙي آهي ان ۾ حسن ۽ جمال

آهي، قرب ۽ ڪمال آهي.

لباس جاريگ

جهان رنگارنگي آهي، هي سڀ رنگي جاريگ آهن. اهي عجيب به آهن ته دلفريب ۽ دلربا پڻ آهن. قادر قدير پنهنجي دست قدرت سان هر شيءَ ۾ عجيب انداز سان رنگ پريا آهن.

جيئن ته زمين جي هر شيءَ حضرت انسان جي نفعي لاءِ ٺاهي وئي آهي، انڪري الله عزوجل هر انسان جي دل ۾ ڪنهن خاص رنگ سان خاص انس ۽ الفت پيدا ڪئي آهي. ڪنهن کي ڪهڙو رنگ وڻي ته ڪنهن کي ڪهڙو؟ الله به انهن جي پسند جاسپ رنگ ٺاهيا آهن.

الله ﷻ اگر جهان جي سڀ شين جو هڪ ئي رنگ ڪري ها ته اهو قادر هيو پر ان مختلف رنگ ٺاهيا. ماڻهن جا رنگ به جدا جدا آهن. ڪي ڪارا ڪي گورا، ڪي بگا، ڪي پورا، ساڳي طرح جانورن جا به رنگ جدا آهن. گلن جا رنگ جدا آهن. ميون جا رنگ جدا آهن. جبلن پهاڙن جا رنگ جدا آهن. جُهرَ ڪڪرن جا رنگ جدا آهن. رب فرمايو:

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ * وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَأَلْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ﴾ (فاطر: 27-28)

ڇا تون ڏٺو ته الله آسمان مان پاڻي لاٿو پوءِ اسان ان سان ميوا ڪڍيا جن

جا رنگ جدا جدا آهن ۽ جبلن ۾ سفيد رستا آهن ۽ ڳاڙها مختلف رنگن جا ۽ ڪجهه سخت گھرا ڪارا ۽ ماڻهن ۽ جانورن ۽ چوپاين جا رنگ اهڙي طرح مختلف قسمن جا آهن الله کان سندن ٻانھن مان اھي ئي ڊڄندا آهن جيڪي علم وارا آهن بيشڪ الله عزت وارو بخشگار آھي.

رب ڪريم انسانن، جانورن، وڻن، ٻوٽن، گلن، مڪڙين، جبلن، ميون، پاجين جا رنگ جدا جدا ٺاهيا. ڪٿي هڪ شيءِ ۾ ڪيئي ڪيئي رنگ پري مصور ڪائنات پنهنجي جمان کي ٻا جمال بنائي ڇڏيو آهي.

﴿وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ﴾ (الحجر: 16)

۽ تحقيق اسان آسمان ۾ بُرج بنايا ۽ ان کي ڏسندڙن جي واسطي سينگاريسين.

الله پاڪ انسان جي اندر ۾ هڪ ذوق جي ڪيفيت ۽ چَـس جي چاشني رکائي آهي جيڪا رنگن مان حظ (مزو) حاصل ڪري ٿي. مختلف رنگ ملي حسن ۽ جمال کي ظاهر ڪن ٿا. انهن رنگن کي ڏسڻ جو انسانن جي طبيعت ۽ صحت تي وڏو اثر ٿئي ٿو. رنگن سان منظر مزيدار لڳي ٿو. رنگن جي جمال مان نفس بشري کي غذا ملي ٿي.

مثلاً: ڪشادو ڪليل گهر هجي ان تي ڦڪورنگ ڪيل هجي ته اکين کي وڻي ٿو. ميدان ۾ سامهون ڦڪي رنگ جي ڍڳي ايندي هجي ته تمام وڻي ٿي. رب فرمايو:

﴿إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفَرَاءُ فَاقِعٌ لَوُثُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ﴾ (البقرة: 69)

اها ڍڳي ڦڪي رنگ جي آهي، ان جو ڳوڙهو رنگ آهي جيڪو ڏسندڙن کي وڻي ٿو.

سائي رنگ ۾ جمال جو عنصر غالب آهي جيڪو ذهن ۽ اعصابن کي راحت رسائي ٿو. دل کي راحت ۽ سرور ملائي ٿو. باغن باغيچن ۾ چهر واري لان جي ميدان ۾ ساوڪ ڏسي دل باغ بهار ٿي وڃي ٿي. ڪنهن چيو:

ثلاثة يذهبن الحزن * الماء والخضرة والوجه الحسن

ٽي شيون غم لاهي ڇڏين ٿيون پاڻي، ساوڪ ۽ سهڻو چهر وڌو.

رب فرمايو:

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً

إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ﴾ (الحج: 63)

ڇا تون نه ڏٺو ته الله آسمان مان پاڻي لاٿو پوءِ زمين ساوڪ واري ٿي پئي بيشڪ الله پاڪ خبردار آهي.

سرور عالم ﷺ هن دنيا کي سبز ۽ وڻندڙ سڏيو آهي. پاڻ فرمايائون:

إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ (احمد، ترمذي)

بيشڪ دنيا وڻندڙ (شيرين) ۽ سبز آهي.

رنگن ۾ سونمن آهي. سونمن الله کي وڻي ٿي. ايستائين جو ڪنهن سمڻي ماڻهو کي جهم ۾ وجهڻ کان الله پاڪ کي به حياءِ ايندو.

ما حسن الله خلق عبد خلقه الا استحيا ان يطعم لحمه النار (المستطرف ص 318)

جنهن ٻانهي کي الله تعاليٰ سمڻي صورت سان پيدا ڪيو آهي ته ان جي جسم کي جهم جي باهه ۾ ساڙڻ کان حياءِ ڪندو.

رنگن جا اثرات

علم النفس وارن وٽ رنگن جي وڏي اهميت آهي. اهي مريضن جو رنگن سان علاج ڪندا آهن.

رنگ انسانن جي زندگي تي گهرا اثر ڇڏن ٿا. پوءِ اهي رنگ روشني جي ذريعي پمچن يا ڪنهن شيءِ تي چڙهيل هجن. رنگ اکين کي نظر اچن ٿا، دليين تي اثر ڪن ٿا، طبيعت کي بدلائن ٿا. جڏهن ڪنهن رنگ تي روشني پوي ٿي ته اهو اسان جي اکين تي منعڪس ٿئي ٿو ان جو اثر اسان جو دماغ قبولي ٿو. ذهن تي ان جا اثرات مرتب ٿين ٿا.

رنگين دنيا

انسان جي طبيعت رنگين آهي، اها رنگن کي پسند ڪري ٿي. ماڻهو جي سامهون صرف هڪ ئي رنگ هجي. کادو پيتو هڪ ئي رنگ جو، لباس هڪ ئي رنگ جو ته ماڻهو ٿوري ئي وقت ۾ بيزار ٿي پوندو. وري نت نئين رنگ جي تلاش ڪندو. انڪري الله ڪريم دنيا جي شين جا رنگ جدا جدا ٺاهيا آهن.

آسمان هڪ رنگ جو آهي ته زمين ٻئي رنگ جي.

باغ ۾ وڃو اوهاڻ کي رنگي جا ڪيئي رنگ نظر ايندا.

مثلاً هڪ وڻ کي ٺهاريو ته اهو ڪيئي رنگن جو مجموعو آهي.

پاڙ جو رنگ پنهنجو آهي ته پنن جو پنهنجو، تارين جو رنگ جدا ته گلن

جو جدا، ميون جو جدا ته ڇوڏي جو جدا.

رنگن جو ماڻهن جي طبيعتن تي وڏو اثر پوي ٿو. اگر مسلسل هڪ

ئي رنگ ڏسندو رهي ته ان جي دل پر جي پوي ٿي. طبيعت ۾ بيزاري

ظاهر ٿئي ٿي. مٿا سٿا سان ڪي رنگ ماڻهو کي مست ڪري ڇڏين ٿا.

ڪي رنگ مزاج مٽائي ڇڏن ٿا. ماڻهو سال ۾ ٻن کان پوءِ پنهنجي گهرن

جي ديوارن جو رنگ بدلائڻ پسند ڪن ٿا.

ڪمپيوٽر يا موبائيل جي اسڪرين تان وال پيپر ڏينهن ۽ ڏينهن بدلائڻ پسند ڪن ٿا. گهر جي سامان کي مٿاڻڻ پسند ڪن ٿا. ڪمري جي سيتنگ ۽ ڊيڪوريشن جي مٽا مٽا پسند ڪن ٿا.

نفسيات جي ماهرن مطابق رنگن جا اثرات

ماڻهو جي لباس جي رنگ مان ان جي شخصيت جو پتو پوي ٿو. مثلاً: سفيد رنگ: ماڻهو جي صفائي، سٿرائي پاڪائي کي پتو ڪندو آهي. اگر ڪو اڪثر سفيد ڪپڙا پهري ٿو، گهر کي سفيد رنگ ڪري ٿو ته ان جي افڪار ۽ ذهن ۽ سوچ جي صلاحيت بهتر اُجاگر ٿئي ٿي. چو ته انسان جي حواسن مٿان سفيد رنگ جو تمام بهترين اثر پيدا ٿئي ٿو. اهو رنگ راحت ۽ فرحت جي علامت آهي. ڏک ۽ ڏوجھري کي هٽائيندڙ آهي.

گاڙهو رنگ: ذهن کي جاڳائي ٿو. جذبات کي اڀاري ٿو. نبض جي حرڪت تيز ڪري ٿو. ان ڪري ڪنوار کي شادي جي وقت گاڙهو لباس پهرايو ويندو آهي ۽ ڪنوار جي ڪمري کي گاڙهي رنگ جي بلبن ۽ بتيين سان سجايو ويندو آهي.

نارنگي رنگ: نفس ۾ سجاڳي ۽ شعور بيدار ڪري ٿو.

ڦڪورنگ: شخصي قوت جو دليل آهي، غيرت ۽ انانيت جو عنوان آهي. ذهن ۾ هلڪائي پيدا ڪري ٿو.

شيرورنگ: ٿڌورنگ آهي. جيڪو اعصاب کي ٿڌو ڪري ٿو.

سائورنگ: وڻندڙ، اکين کي ٺاريندڙ، حافظو وڌائيندڙ رنگ آهي. اهو جنتي رنگ آهي.

نيرو رنگ: وقار ۽ حشمت وارو رنگ آهي. ٻين رنگن سان ملي ڏاڍو حسن پيدا ڪري ٿو.

سائو ۽ ڳاڙهو رنگ بهار جي علامت سمجهيا ويندا آهن.

ٽڪورنگ خزان جي موسم جي علامت سمجهيو ويندو آهي.

حڪيمن ۽ دانائن مطابق رنگن جا اثرات

الله ڪريم پنهنجي ٻانهن جي پسند خاطر سڻا سڻا رنگ بنايا آهن.

پوءِ ماڻهن کي عقل ڏنائين جو اهي ڪپڙن کي پنهنجي پسند جي رنگ

۾ ٻوڙن ٿا. پوءِ اهي رنگين لباس پهرين ٿا. مرد کي ٻن رنگن کان سواءِ

ٻئي هر رنگ جي لباس پائڻ جي الله پاڪ پاران اجازت مليل آهي.

پاڪ پيغمبر ڪريم ﷺ خود به مختلف قسم جا رنگين ڪپڙا پھري

پنهنجي امت لاءِ آساني جي راهه کولي آهي. جنهن کي جيڪو رنگ

وڻي اهو ان رنگ جو لباس پھري.

گھڙي موسم ۾ گھڙا ڪپڙا پائڻ گھرجن؟

هڪ بادشاه پنهنجي خاص مقرب کي چيو ته ڪنهن سياڻي ماڻهو کي

مون وٽ وٺي اچ. اهو هڪ ماڻهو کي سندس اڳيان وٺي آيو. پڇيائين

ڪيئن سمجهيئي ته هي سياڻو آهي؟ چيائين مون هن کي ڏٺو آهي جو

سردين ۾ ريشمي ۽ گرمين ۾ سوئي ڪپڙا پائيندو آهي.

پاتل ڪپڙا گرمي ۾ ۽ نوان ڪپڙا سرديءَ ۾ پائيندو آهي.

هڪ داناء جو قول

عرب جي ڪنهن ڏاهي (داناء) کان ڪپڙن بابت پڇيو ويو، چيائين:

الصفراء اشكل، والحمراء اجل، والخضر اقبل، والسواد اھول

ٽڪو ڏاڍو سٺو آهي، ڳاڙهو ڏاڍو حسين آهي، سائو ڏاڍو پيارو آهي،
ڪارو ڏاڍو ڏکيارو آهي، اڇو ڏاڍو ڀلو آهي.

افلاطون جو قول

الصبغ الشفائقي والروائح الزعفرانية تسكن الغضب
والصبغ الياقوتي والروائح الوردية تحرك السرور
واذا قرب اللون الاحمر الى اللون الاصفر تحركه القوة العشقية
واذا مزجت الحمرة بالصفرة تحركة القوة العزيزية
واذا مزجت التفاحية بالحمرة تحركت الطبايح كلها (المستطرف ص 34)

هڪ عاقل جو قول

اما الطعام فكل لنفسك ما اشتئت

واجعل لباسك ما اشتته الناس

ماني جيڪا من گهري سا ڪاء، پر ڪپڙا جي سنگت پسند ڪري سي پاء
شريعت مطابق لباس جا رنگ

اسلام پنهنجي پيروڪارن کي پائيند ڪونه ٿو ڪري ته صرف هڪ
قسم جو لباس پهريو، بلڪ اسلام ۾ لباس جي رنگن بابت پسند جي
آزادي آهي. سواءِ مرد لاءِ ٻن رنگن جي. شريعت پاڪ ۾ زعفراني ٽڪي
۽ خالص ڳاڙهي رنگ ريءَ سڀ رنگن جو لباس پهرڻ جائز آهي. پوري
امت ان ڳالهه تي متفق آهي ته اڇو لباس وڌيڪ سٺو پسندیده ۽
مستحب لباس آهي. جيڪو پاڻ ڪريم ﷺ پاڻ ڀاتو آهي ته امت کي
ان لباس پهرڻ جو تاڪيد فرمايو آهي. اهو اطيب ۽ احسن رنگ آهي.
علماءِ احناف وٽ ڪاري ۽ سائي رنگ جو لباس به مستحب آهي.

سفيد لباس

سفيد رنگ سڀ رنگن جو سردار آهي. الله جو پسنديدو رنگ آهي ۽ رسول اڪرم ﷺ جو پيارو رنگ سفيد آهي. حديث ۾ آهي تہ:

البياض نصف الحسن سفيد اڌ حسن آهي. (المستطرف ص 336)

ڪنهن چيو آهي تہ: بيض الوجوه كريمة احسابهم

شم الانوف من الطراز الاول

رسول اڪرم هاديءَ عالم ﷺ کي پيارو لباس سفيد هيو. پاڻ فرمايائون:

الْبَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ وَكَفُّوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ

(ترمذي، ابوداؤد)

سفيد ڪپڙا پهريو چو تہ اهي اوهان جي ڪپڙن مان ڀلا ڪپڙا آهن ۽ انهن ۾ پنهنجي ميتن کي ڪفن ڏيو.

سنن النسائي ۾ حديث آهي حضرت حبيب ڪريم ﷺ فرمايو تہ:

عَلَيْكُمْ بِالْبَيَاضِ مِنَ الثِّيَابِ فَلْيَلْبَسْهَا أَحْيَاؤُكُمْ وَكَفُّوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ

فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ (نسائي، ابن ماجه، مسند احمد)

اوهان کي سفيد ڪپڙا پائڻ گهرجن اوهان جا جيئرا به اهي پائڻ ۽

سفيد ڪپڙن ۾ پنهنجي ميتن کي ڪفنايو چو تہ اهي اوهان جي ڀلن

ڪپڙن مان آهن. صحيح بخاري ۾ آهي:

عن ابي ذر قال أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَعَلَيْهِ ثَوْبٌ أَيْضٌ وَهُوَ نَائِمٌ

حضرت ابوذر رضه چيو تہ مان رسول الله ﷺ وٽ آيس پاڻ آرامي هئا.

مٿن سفيد ڪپڙو هيو.

حضرت عمر فاروق رضه فرمايو تہ:

اني لاجب ان انظر الي القاريء ابيض الثياب (مؤطا امام مالك)

مان قرآن جي قاري کي سفيد لباس ۾ ڏسڻ پسند ڪيان ٿو.

اچي جو امر تاڪيدي آهي ته ڪه وجوبي

فيض القدير شرح جامع صغير ۾ آهي ته هنن دليلن مان سفيد لباس جي

مشروعيت معلوم ٿي ۽ مردن لاءِ اهو تاڪيدي مستحب آهي ته اهي

سفيد لباس پهرن چو ته نبي ڪريم ﷺ ان جو امر فرمايو آهي. پر هتي

امر استحبابي آهي نه ڪه وجوبي. چو ته هي به صحيح حديثن مان ثابت

آهي ته پاڻ ڪريم ﷺ خود سفيد رنگ کان سواءِ ٻين رنگن جو ڪپڙو به

پاتو آهي ۽ صحابه ڪرام جي جماعت به سفيد کان علاوه ٻين رنگن جو

لباس پاتو آهي. اگر اچو لباس پائڻ ئي واجب هجي ها ته پاڻ ڪريم

ﷺ امت کي ٻئي رنگ پائڻ کان منع ڪن ها. ⁽¹⁾

احسن الثياب

رڳو اچي رنگ جي ڪپڙن کي ڀلو نه سڏيو پر ٻيا رنگ به ڀلا آهن. جيئن

فقهاء احناف لکيو ته:

(ولبسه أحسن ثيابه) ولو غير أبيض

(الدر المختار ج 2 ص 168 مطبوعه دار الفکر بيروت)

ڀلا ڪپڙا پھري عيد تي اچڻ توڙي اچي رنگ کان سواءِ ڪنھن ٻئي

رنگ جا هجن.

ڪاري رنگ جو لباس

الله ﷻ جا جوڙيل سڀ رنگ سڻا آهن. باقي انسانن ۾ هر ڪنهن جي پنهنجي پسند هوندي آهي. ڪي ماڻهو ڪاري رنگ جي ماڻهن کي نفرت جي نگاهه سان ڏسندا آهن. ڪاري رنگ جي لباس کي عيب سمجهندا آهن. پر حقيقت هي آهي ته ڪارو رنگ به صبغه الله يعني الله جي رنگن مان هڪ رنگ آهي. عرب جي ڪنهن شاعر چيو آهي:

قالوا تعشقتها سوداء قلت لهم

لون العوالي ولون المسك والعود

ان امرؤ ليس شان البيض مرتفعاً

ندي ولو خلت الدنيا من السواد

ليليٰ مجنون : مجنون ليليٰ جو عاشق هيو، ليليٰ ڪاري رنگ جي عورت هئي، مجنون چيو ته :

احب لحبها السودان حتى * احب لحبها سود الكلاب

ان (ڪاري ليليٰ) جي محبت جي سبب مان هر ڪاري شيءِ سان پيار ڪيان ٿو. تان جو ڪاري ڪتي سان به. (المستطرف ص 337)

اچوءِ ڪارو لباس

ڪنهن چيو آهي ته :

البسوا البياض والسواد فان الدهر هكذا بياض نهار وسواد ليل

اچوءِ ڪارو لباس پايو ڇو ته زمانو به ائين ڏينهن جي اڃاڻ ۽ رات جي ڪاراڻي آهي. (المستطرف)

ڪارو لباس سنتِ مصطفيٰ ﷺ آهي

صُحاحِ سِتِّه يعني حديثِ پاڪ جي ڇهن ڪتابن (بُخاري، مُسلم، ترمذي، ابوداؤد، ابن ماجه، نسائي) ۽ انهن کان علاوه، مسانيد، سنن، مُصَنَّفَات ۽ حديث جي مجموعات ۽ موسوعات ۽ شمائل جي ڪتابن ۾ نبي ڪريم ﷺ ۽ صحابه ڪرام ۽ صحابيائ جي ڪاري رنگ جي لباس پهرڻ جون بيشمار حديثون ۽ ڪافي ۽ شافي شواهد ملن ٿا ته سهڻي سردار ﷺ خود ڪارو پتڪو پاتو آهي ۽ صحابه ڪرام کي ڪاري رنگ جو پتڪو ٻڌايو آهي. پاڻ ڪاري رنگ جي چادر پاتي اٿن ڪاري چادر ۾ پنهنجي اهليٽس کي ڍڪيو اٿن. پاڻ ڪاري رنگ جو جُبو مبارڪ پاتو اٿن ۽ پين کي به پهرايو اٿن. ڪاري رنگ جا موزا به ڪانئن پهرڻ ثابت آهن. امامن اهليٽن، فقيهن کان به ڪاري رنگ پهرڻ جا ڪافي دليل ڪتابن ۾ موجود آهن. امت جا اڪابر ان تي عامل رهيا آهن. سُيوطي جهڙن محققن ڪاري لباس جي جواز بابت مڪمل ڪتاب لکيا آهن.

پاڪ پيغمبر ﷺ جو ڪارو پتڪو

شمائل النبويه جي مطالعي مان معلوم ٿئي ٿو ته پاڪ پيغمبر ڪريم ﷺ اڪثر اوقات ۾ ڪارو پتڪو پهريندا هئا. نه صرف ايترو پر صحابه ڪرام کي پنهنجي پاڪ هٿن مبارڪن سان ڪاري رنگ جو پتڪو ٻڌائيندا هئا. ^(۱) بطور ثبوت چند حديثون پيش آهن:

فقير جي نظر ۾ ڪنهن به اصحابي جو اهڙو قول ڪو نه گذريو آهي جنهن ۾ ڪنهن اصحابي ائين چيو هجي ته ان نبي ڪريم عليه التحية والتسليم کي سفيد رنگ جو پتڪو ياتل ڏٺو. جنهن به اصحابي روايت ڪئي ان سندن ڪاري پتڪي جي ڳالهه ڪئي. ان موضوع تي فقير جو ڪتاب ”ڪارو پتڪو“ ملاحظه فرمايو.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ
سَوْدَاءُ (رواه مسلم)

جابر بن عبد الله رضی اللہ عنہ چيو ته فتح مڪه واري ڏينهن حضور نبي ڪريم
ﷺ مڪي ۾ داخل ٿيا ته کين ڪاري رنگ جي دستار پهريل هئي.
عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حُرَيْثٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَطَبَ
النَّاسَ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ (رواه مسلم وابن ماجه)

حضرت جعفر بن عمرو بن حريث پنهنجي پيءُ کان روايت ڪئي
چيائين رسول الله ﷺ ماڻهن کي ان حال ۾ خطبو ڏنو جو کين ڪاري
رنگ جو پٽڪو پهريل هيو.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنُ سَعْدِ
الرَّازِي أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ رَجُلًا بُخَارِيًّا عَلَى بَغْلَةٍ
وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ وَيَقُولُ كَسَانِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (ترمذي)

عبد الرحمان بن عبد الله بن سعد رازي کي ان جي پيءُ خبر ڏني ان
پنهنجي پيءُ کان روايت ڪئي چيائين ته مون بخارا ۾ خچر تي سوار
هڪ مرد کي ڏٺو جنهن کي ڪاري پگ پاتل هئي. ان چيو ته مون کي
اها ڪاري پگ خود رسول الله ﷺ ٻڌائي هئي. ^①

^① انظر مصنف ابن أبي شيبة ج: 5 ص: 178 باب في العمام السواد * ان النبي ﷺ حطب
وعليه عمامة سوداء * عن أبي جعفر الأنصاري قال رأيت عليا علي عمامة سوداء يوم قتل عثمان
* عن جابر أ. النبي ﷺ دخل مكة وعليه عمامة سوداء * عن الحسن قال كانت عمامة النبي
ﷺ سوداء * حدثنا سلمة بن وردان قال رأيت عليا أنس عمامة سوداء فلبسوها وقد أخرها من
حنقه. نحو من نواع * عن عثمان بن أبي هند قال رأيت عليا أبي عبيدة عمامة سوداء

جبريل ڪارو پتڪو ٻڌايو

حدثنا يوسف عن ابيه عن ابي حنيفة عن بعض اصحابه ان جبريل اتي النبي صلى الله عليه وسلم فعممه بعمامة سوداء واسدل لها من خلفه^① (كتاب الآثار لابي يوسف ص 128 مطبوعه المكتبة الاثرية جامع مسجد اهلحديث باغ والي مسجد سانگه هل)

اسان کي يوسف خبر ڏني ته ان پنهنجي پيءُ (امام ابويوسف) کان روايت ڪئي ان امام ابو حنيفه رضي الله عنه کان روايت ڪئي، ان پنهنجي ڪن اصحابن کان روايت ڪئي ته جبريل امين نبي ڪريم ﷺ وٽ آيو ۽ کين ڪاري رنگ جو پتڪو ٻڌايائين طروپويان لڙڪايائين.

رسول الله ﷺ جي ڪاري چادر

حضرت حبيب ڪريم ﷺ ڪاري رنگ جي چادر پهري ٻاراني نماز لاءِ نڪتا. سنن النسائي ڪتاب الاستسقاء ۾ حضرت عبد الله بن زيد رضي الله عنه کان مروي حديث ۾ آهي ته:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَسْقَىٰ وَعَلَيْهِ خَمِيصَةٌ سَوْدَاءُ

(سنن النسائي ڪتاب الاستسقاء)

حضرت عبد الله بن زيد رضي الله عنه بيان ڪن ٿا ته رسول الله ﷺ جن نماز استسقاء ان حال ۾ پڙهائي جو کين ڪاري چادر پهريل هئي.

① هن ڪتاب جي لکڻ دوران هڪ ڏينهن استاد العلماء حضرت علامه مفتي عبد الرحمان نٽوي مدظلہ العالی فون ڪئي. فرمايائون اوهان کي مبارڪ هجي؟ مون عرض ڪيو الحمد لله! خير جي مبارڪ ٿا ڏيو؟ فرمايائون اوهان جي مؤقف جي حمايت ۾ احناف جي هڪ حديث مطالعي ۾ آئي مون چيو اوهان کي ٻڌايان پوءِ پاڻ اها حديث سند ۽ ڪتاب جي حوالي سميت لکايائون. فجزاه الله خير الجزاء

سنن ابوداؤد ڪتاب الصلوة ۾ اها حديث هنن لفظن ۾ آئي آهي:
 عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ قَالَ اسْتَسْقَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَعَلَيْهِ
 خَمِيصَةٌ لَهُ سَوْدَاءُ فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَأْخُذَ بِأَسْفَلِهَا فَيَجْعَلُهُ أَغْلَاهَا
 فَلَمَّا ثَقَلَتْ قَلْبَهَا عَلَى عَاتِقِهِ (رواه ابوداؤد في كتاب الصلوة و احمد في مسنده مسند المدين)

ڪاري اوني چادر پائڻ

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ صَنَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ بُرْدَةً سَوْدَاءَ
 فَلَبِسَهَا فَلَمَّا عَرَقَ فِيهَا وَجَدَ رِيحَ الصُّوفِ فَقَذَفَهَا قَالَ وَأَخْسِبُهُ قَالَ
 وَكَانَ تُعْجِبُهُ الرِّيحُ الطَّيِّبَةُ (رواه ابوداؤد في كتاب اللباس)

سيده عائشه رضي الله عنها کان روايت آهي، فرمايائين ته نبي ڪريم
 ﷺ لاءِ ڪاري رنگ جي چادر تيار ڪئي وئي پوءِ نبي ڪريم ﷺ ان
 کي پهريو ته جڏهن ان ۾ پگهر آيو ان چادر مان اُن جي بوءِ محسوس
 ڪيائون ته ان کي الڳ فرمايائون. راوي چيو ته مان سمجھان ٿو ته
 هيئن به فرمايائين ته کين سٺي خوشبوءِ پسند ايندي هئي.

هن حديث پاڪ مان اهو هرگز ثابت نه ٿو ٿئي ته نبي ڪريم ﷺ ڪاري
 رنگ جي ڪري اها چادر مبارڪ پاڻ کان الڳ ڪئي پر نبي ڪريم
 ﷺ جن جي طبيعت پاڪ طيب، طاهر ۽ لطيف هئي ان ڪري گرمي ۾
 اها اوني چادر پاڻ کان الڳ ڪيائون ڇو ان مان اُن جي بوءِ محسوس
 ڪيائون. علامه مفتي احمد يار خان نعيمی رحمہ اللہ ان جي تشريح ڪئي:

حضور ﷺ کو بدبو بہت ہی ناپسند تھی کپڑے کی ہویا منہ کی یا بغل یا کس اور چیز کی
 طبیعت پاک بہت ہی طیب، طاهر و لطیف تھی اس لئے گرمی میں حضور نے یہ اونی چادر

عليحدہ کر دی (مراۃ الناجح ج ۶ ص ۱۱۸ ضیاء القرآن لاہور)

شيخ محقق حضرت عبدالحق محدث دهلوي رحمۃ اللہ علیہ ان حديث جي شرح ۾ لکيو ته: پس بينداخت آنرا بجهت کمال طيب و نظافت طبع شريف و
(اشعة اللمعات ج 3 ص 593)

سهڻن جي سردار جي ڪاري چادر

ام المؤمنين سیده عائشہ صدیقہ رضي الله عنها کان روایت آهي ته:
أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ خَمِيصَةٌ سَوْدَاءُ حِينَ اشْتَدَّ بِهِ وَجَعُهُ قَالَتْ فَهُوَ يَضَعُهَا مَرَّةً عَلَى وَجْهِهِ وَمَرَّةً يَكْشِفُهَا عَنْهُ وَيَقُولُ قَاتِلَ اللَّهِ قَوْمًا اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ يُحَرِّمُ ذَلِكَ عَلَى أُمَّتِهِ
(مسند احمد باقي مسند الانصار)

سیده عائشہ رضي الله عنها چيو ته جڏهن محبوب ڪريم ﷺ (ظاهري حياءَ طيبه جي آخري ايام ۾) درد جي شدت زياده محسوس ڪئي ان وقت مٿن ڪاري رنگ جي چادر هئي ڪيڏي مهل پاڻ اها ڪاري چادر منهن مبارڪ تي وجهن پيا ڪيڏي وري منهن مبارڪ کولن پيا ۽ فرمائن پيا ان قوم مٿان الله جي مار پئي جن پنهنجي نبين جي قبرن کي سجدن جي جاءِ بنايو اها ڳالهه منهنجي امت مٿان حرام ڪئي وئي آهي.
محبوب جي ڪاري لباس بابت ابوقيس چيو ته:

رئيتك في السواد فقلت بدرا * بدا في ظلمة الليل البهيم

والقيت السواد فقلت شمس * تحت بشاعها ضوء النجوم

اي محبوب تو کي ڪاري چادر ۾ ڏسي چيم ته ڪاري رات ۾ چوڏهين جو چنڊ نمودار ٿيو آهي. تو ڪارا ڪپڙا لاڻا ته چيم سج پنهنجي روشني سان ستارن کي ڍڪي ڇڏيو آهي. (المستطرف ص 340)

پنج تن پاڪ ڪاري چادر ۾:

أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهُ قَالَتْ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِي يَوْمًا إِذْ قَالَتِ الْخَادِمُ إِنَّ عَلِيًّا وَفَاطِمَةَ بِالسُّدَّةِ قَالَتْ فَقَالَ لِي قَوْمِي فَتَنَحَّيْتُ لِي عَنْ أَهْلِ بَيْتِي قَالَتْ فَقُمْتُ فَتَنَحَّيْتُ فِي الْبَيْتِ قَرِيبًا فَدَخَلَ عَلِيٌّ وَفَاطِمَةُ وَمَعَهُمَا الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَهُمَا صَبِيَّانِ صَغِيرَانِ فَأَخَذَ الصَّبِيَّانِ فَوَضَعَهُمَا فِي حَجَرِهِ فَقَبَّلَهُمَا قَالَ وَاعْتَنَقَ عَلِيًّا بِأَخْذِي يَدَيْهِ وَفَاطِمَةَ بِالْيَدِ الْآخَرَى فَقَبَّلَ فَاطِمَةَ وَقَبَّلَ عَلِيًّا فَأَغْدَفَ عَلَيْهِمْ خَمِيصَةً سَوْدَاءَ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِلَيْكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَهْلُ بَيْتِي قَالَتْ فَقُلْتُ وَأَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ وَأَنْتِ .

(مسند احمد باقي الانصار)

سيده ام سلمه رضي الله عنها چيو ته هڪ ڏينهن رسول الله ﷺ منهنجي گهر ۾ هئا خادمه اچي عرض ڪيو ته علي ۽ فاطمه دروازي وٽ آهن. پاڻ ڪريمن مون کي فرمايو ته اي ام سلمه اٿ منهنجي اهليتن لاءِ تون پاسائتي ٿيء. پوءِ آءُ گهر ۾ ويجهڙوئي پاسائتي ٿيس ته علي ۽ فاطمه داخل ٿيا ساڻن گڏ ننڍڙا حسن ۽ حسين به ساڻ هئا (رضي الله عنهم اجمعين) پاڻ ننڍڙن کي وٺي پنهنجي گود ۾ ويهاريائون. انهن کي چميائون. پوءِ پاڻ هڪ هٿ سان علي کي ٻئي هٿ سان فاطمه کي قريب ڪيائون ۽ انهن کي چميائون پوءِ انهن مٿان ڪاري رنگ جي چادر وڌائون پوءِ دعا گهرندي چيائون اي الله مان ۽ منهنجا اهليت پاڻ ڏانهن ڪجانءِ باهه ڏانهن نه ڪجانءِ بيبي ام سلمه چيو ته يا رسول الله به پاڻ فرمايائون تون به (ان دعا ۾ شامل آهين).

سرور عالم ﷺ جو ڪارو جبو

وقد روي أنه عليه السلام لبس الجبة السوداء والعمامة السوداء
(مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر لشيخ عبد الرحمن بن محمد بن سليمان الكلبي المدعي بشيحي
زاده المتوفي 1078 هـ مطبوعه دار الكتب العلمية لبنان بيروت ج 4 ص 192)

روايت ۾ آيو آهي ته نبي ڪريم ﷺ ڪاري رنگ جو جبو ۽ ڪاري
رنگ جو پتڪو مبارڪ پاتو آهي.

پاڪ پيغمبر ﷺ جو ڪارو ڪمبل

سيده عائشه صديقہ رضي الله عنها کان مروي حديث ۾ آهي سائڻ فرمايو ته:
خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ غَدَاةٍ وَغَلِيهِ مِرْطٌ مُرَحَّلٌ مِنْ شَعَرٍ أَسْوَدَ
(صحيح مسلم كتاب اللباس والزينة، سنن ابوداؤد كتاب اللباس)

هڪ صبح جو نبي ﷺ تشریف فرما ٿيا ان حال ۾ جو کين ڪارن وارن
جو ڪمبل پهريل هيو جنهن تي ڪجايو جون تصويرون ٺهيل هيون.
ڪارا موزا

حضرت پريده رضی اللہ عنہ کان روايت آهي ته پاڻ ڪريمين ﷺ ڪاري رنگ
جا موزا پاتا آهن. حديث جا لفظ آهن ته:

أَنَّ النَّجَاشِيَّ أَهْدَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ خُفَيْنِ أَسْوَدَيْنِ سَاذَجَيْنِ فَلَبِسَهُمَا ثُمَّ
تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَيْهِمَا (رواه الترمذي و ابوداؤد وابن ماجه واحد في مسنده)

نجاشي بادشاهه رسول الله ﷺ ڏانهن ٻه صاف ڪارا موزا تحفي ۾
موڪليا پوءِ نبي ڪريم ﷺ انهن ڪارن موزن کي پهريو پوءِ وضو
ڪيائون ته انهن مٿان مڪ ڪيائون.

فقيهن جا موزا ڪهڙي رنگ جا هوندا هئا؟

فقہ حنفي جي معتبر ۽ مستند فتويٰ جي ڪتاب فتاويٰ عالمگيري ۾ آهي

اتخاذ النعل من الخشب بدعة.

وعن ابي القاسم الصفار الخف الاحمر خف فرعون والخف الابيض خف هامان والخف الاسود خف العلماء ولقد لقيت عشرين من كبار فقهاء بلخ فما ريت لاحدهم خفا ابيض ولا احمر ولا سمعت انه امسكه وروي انه عليه الصلاة والسلام امسك خفا اسود اهدي له خفان اسودان فقبض ولبس كذا في القنية والله اعلم (فتاوي عالمگير ج 5 ص 412)

ڪاڻ جي ڇاڪڙي پائڻ بدعت آهي. ابو القاسم الصفار کان روايت آهي ته ڳاڙهي رنگ جو موزو فرعون جو موزو آهي. اڇي رنگ جو موزو هامان جو موزو آهي. ڪاري رنگ جو موزو عالمن جو موزو آهي. مون بلخ جي ويه وڏن فقهين کي ڏٺو پر ڪنهن کي به اڇو يا ڳاڙهو موزو ڪونه ڏٺم نه وري ڪنهن کان ٻڌم ته ڪو انهن ۾ رنگن جو موزو پاتو آهي. روايت ڪئي وئي آهي ته رسول الله ﷺ خود ڪاري رنگ جو موزو پاتو آهي. ڪين به ڪارا موزا هڏي ۾ ڏنا ويا پاڻ ورتائون ۽ پاتائون. ڦٽي ۾ به ائين آهي.

صحابيه کي ڪارو جيو ڍڪايائون

پاڻ ڪريم ﷺ بيبي ام خالد رضي الله عنها کي ڪاري رنگ جو جيو ڍڪائي پوءِ پائي پراڻو ڪرڻ جو تاڪيد ڪيو هيو.

عَنْ أُمِّ خَالِدِ بِنْتِ خَالِدِ أَبِي النَّبِيِّ ﷺ بِشَابٍ فِيهَا خَمِصَةٌ سَوْدَاءُ صَغِيرَةٌ فَقَالَ مَنْ تَرَوْنَ أَنْ نَكْسُوَ هَذِهِ فَسَكَتَ الْقَوْمُ قَالَ ائْتُونِي بِأُمِّ خَالِدٍ فَأَتِيَتْ بِهَا تُحْمَلُ فَأَخَذَ الْخَمِصَةَ بِيَدِهِ فَأَلْبَسَهَا وَقَالَ أَبْلِي وَأَخْلِقِي وَكَانَ فِيهَا عَلَمٌ أَخْضَرُ أَوْ أَصْفَرُ فَقَالَ يَا أُمُّ خَالِدٍ هَذَا سَنَاءُ

وَسَنَاءُ بِالْحَبَشِيَّةِ حَسَنٌ (رواه البخاري)

ام خالد بنت خالد رضي الله تعالى عنها بيان ڪيو ته رسول الله ﷺ جن وٽ ڪپڙا آيا جن ۾ ڪاري رنگ جي ننڍي قميص به هئي. پاڻ فرمايائون توهان جي خيال ۾ اسان ڪنهن کي هي قميص پهرايون؟ صحابه خاموش رهيا. پاڻ فرمايائون ام خالد کي مون وٽ وٺي اچو پوءِ مون کي نبي ﷺ جن وٽ آندو ويو. نبي ﷺ مون کي اها ڪاري قميص پهراڻي ۽ ٻه ٻيا فرمايائون (ان کي پهري پهري) پراڻو ۽ بوسيده ڪر. ان ۾ سائي يا ڦڪي رنگ جا نشان هئا پوءِ پاڻ حبشي زبان جي لفظن ۾ فرمايائون اي ام خالد اهو پلو لباس آهي. اهو پلو لباس آهي.

خلفاء بني عباس جو شعار

دولت اسلاميه جا صدين جا سلطان پاڪ پيغمبر ﷺ جي پياري چاچي جو اولاد خلفاء بني عباس جو قومي شعار ۽ انهن جو قومي نشان ”ڪارو لباس“ هيو. جنهن لاءِ حضرت حبيب ڪريم ﷺ پاڻ حضرت عباس رضيه الله عنه کي خوشخبري ڏني هئي.

مسلمانن جون نشانيون

فقهاء احناف ته ڪاري لباس بابت ايترو اڳتي ويا آهن جو انهن ڪاري لباس کي مسلمانن جي نشاني قرار ڏنو آهي. امام شيباني رحمته الله عليه فرمايو ته: ومن علامات المسلمين الختان والحضاب ولبس السواد

(المبسوط لمحمد بن الحسن بن فرقد الشيباني (ولادة 132 وفاة 189 مطبوعه إدارة القرآن

والعلوم الإسلامية كراتشي ج 3 ص 23)

۽ مسلمانن جي نشانين مان آهي ختنو ۽ حضاب (وسمي واري ميندي سان) ۽ ڪارو لباس پائڻ.

سيوطي رحمہ اللہ جي تحقيق

امام جلال الدين سيوطي ڪاري لباس بابت هڪ مستقل ڪتاب نالي ”ثلج الفواد في احاديث لبس السواد“ لکيو آهي. جيڪو سندن فتويٰ جي مجموعي حاوي للفتاويٰ ۾ موجود آهن. ان ۾ پاڻ ڪاري لباس بابت تمام گهڻيون حديثون جمع ڪيون اٿن ان ۾ حضور عليه السلام ۽ صحابه ڪرام کان ڪارو پتڪو ۽ ڪارو لباس پهرڻ جا ناقابل انڪار دليل ڏنا اٿن. ان رسالي جي آخر ۾ پاڻ الڪامل، ابن عدي، ابونعيم، بيهقي دلائل النبوة جي حوالي سان آڻڻ ٿا. ابن عباس رضی اللہ عنہ چيو ته مان نبي ڪريم ﷺ وٽان لنگميس.

مررت بالنبي ﷺ واذا معه جبريل وانا اظنه دحية الكلبي فقال جبريل للنبي ﷺ انه لوضح الثياب وان ولده يلبسون السواد
(الحاوي للفتاويٰ ج 1 ص 78)

مان نبي ڪريم ﷺ وٽان لنگميس ساڻن گڏ جبريل امين بيٺو هيو. مون کيس دحية ڪلبي سمجھيو پوءِ جبريل نبي ڪريم ﷺ کي عرض ڪيو بيشڪ اهو چئن ڪپڙن وارو آهي ۽ ان جو اولاد ڪارا ڪپڙا پهريندا. پوءِ ائين ٿيو جو خلفاءِ بني عباس ڪاري لباس کي پنهنجو قومي نشان بنائي ڇڏيو.

امام نووي شافعي جو فرمان

صحيح مسلم ۾ آيل حديث جي لفظن : وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ جي تشريح ڪندي امام نووي لکيو ته :

فِيهِ جَوَازُ لِبَاسِ الثِّيَابِ السُّودِ ، وَفِي الرِّوَايَةِ الْآخَرَى (خَطَبُ النَّاسِ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ) فِيهِ جَوَازُ لِبَاسِ الْأَسْوَدِ فِي الْخُطْبَةِ ، وَإِنْ كَانَ الْأَبْيَضُ أَفْضَلَ مِنْهُ

ان ۾ ڪاري لباس جي جائز هجڻ جو ثبوت آهي ۽ هي روايت ه آهي نه پاڻ ڪريم ﷺ خطبو ان حال ۾ خطبو ارشاد فرمايو جو کين ڪاري پگ پهريل هئي. ان ۾ خطبي جي دوران ڪاري لباس پهرڻ جو جواز آهي. توڙي جو ڪاري رنگ کان اچورنگ پلو آهي.

ابن قيم جي تحقيق

علامه ابن قيم، رسول اڪرم ﷺ جي لباس جي رنگن جو ذڪر ڪندي لکي ٿو ته: ولبس ثوبا اسود (زاد المعاد ج 1 ص 134)

۽ پاڻ ڪريم ﷺ ڪارو لباس پڙيو.

وكان له بردان اخضران وكساء اسود وكساء احمر ملبد وكساء من شعر (زاد المعاد ج 1 ص 135)

۽ سندن ٻه سايون چادرون هيون ۽ ڪاري چادر هئي ڳاڙهي ملبد چادر هئي ۽ وارن واري چادر هئي.

عظيم آبادي جو قول

حديث جي ڪتاب سنن ابوداؤد ۾ هڪ باب آهي: باب في السواد ان ۾ سهڻي حبيب ڪريم ﷺ جي ڪاري رنگ جي چادر پائڻ بابت حديث آندل آهي. سنن ابوداؤد جو شارح شمس الحق عظيم آبادي عون المعبود ۾ لکي ٿو ته:

والحديث يدل علي مشروعية لبس السواد و انه لا كراهة فيه

(عون المعبود ج 11 ص 126)

حديث ڪاري رنگ جي لباس مشروع هجڻ تي دلالت ڪري ٿي ۽ ان ۾ ڪا ڪراهت ڪانهي.

ڇا ڪارو لباس جهڻي لباس آهي؟

ڪاري رنگ جي لباس جي سنت هجڻ بابت هيترين حديثن بعد رسول الله ﷺ جي حديثن جو انڪار سواءِ جاهل ۽ معاند جي ٻيو ڪوبه ڪونه ڪندو. جيئن اهل تشيع پنهنجي ڪتابن ۾ لکيو آهي، جن جو بيان عن قريب اچي رهيو آهي. فقهاء احناف ته ڪاري رنگ جي لباس کي مستحب قرار ڏنو آهي. باقي اگر ڪوماڻهوني ڪريم ﷺ جي پهريل ۽ پسند ڪيل رنگ واري لباس کي ناجائز قرار ڏئي ته يا ان کي جهڻي لباس سڏي ته اها ان جي ڪم علمي ۽ ڪج فهمي چئبي.⁽¹⁾ اگر ڪو چوي ته ڪارو لباس جهڻي لباس آهي ته پوءِ ....

مسلمان مردن ۽ عورتن جون ڪاريون قميصون ۽ ڪاريون سلوارون. محراب ۽ منبر جي وارث عالمن جون ڪاريون واسڪوٽيون .... مولوين سڳورن جون ڪاريون گڏيون ۽ ڪارا ڪوٽ ... جيڪي سردين ۾ زيپ تن ڪندا آهن ....

”هنن ستن لکڻ دوران بدين شهر ۾ اهل سنت جو هڪ جاسو ٿيو. جنهن ۾ مناظر اسلام علامه سعيد احمد اسد پنجاب کان آيل هيو. سندس جلبي جي اشتها ۾ لکيل هيو ته ”باطل فرقن کي مناظري ۽ مباحلي جو چيلنج“. الحمد لله ڪوبه مناظري يا مباحلي لاءِ سامهون ڪونه آيو. مولانا صاحب جڏهن اسٽيج تي آيو ته کيس ڪاري رنگ جو پٽڪو ڪاري رنگ جي عبا ڪاري رنگ جي قميص ڪاري رنگ جي ڪائنج ڪاري رنگ جا جوراب پاتل هئا. ساڳيو مولانا صاحب ڪراچي جي هڪ جلبي ۾ آيو. کيس ڪارو پٽڪو پاتل هيو. منهنجي ڊرائيور ڪائنج پڇيو علامه صاحب اوهان ڪاري رنگ جو پٽڪو پاتو آهي. کي ماڻهو چون ٿا ته ڪاري رنگ جو پٽڪو پهرڻ جائز ناهي. علامه صاحب فرمايو: ”ان پٽڪو ڪا علمي اتا هوگا“

۽ جن جي کيسن ۾ ننگر نياز ۽ نذرانا جمع ڪري رکندا آهن....

ججن ۽ وڪيلن جا ڪارا ڪوٽ...

پوليس جي ڪاري وردي....

عرب ۽ عجم بلڪه عالم اسلام جي اڪثر عورتن جا ڪارا برقع، ڪارا

دوپٽا (رٿا) ۽ انهن جا ڪارا نقاب..

باباءِ قوم جي ڪاري جناح ڪيپ....

عام مسلمانن جو ڪارو مفلر، ڪاري چادر، ڪارا موزا، ڪارا جوراب،

ڪارو رومال، ڪارو دستانو، ڪاري واچ وغيره وغيره....

سڀ جهنمي لباس بنجي پوندا چو ته اهي شيون به لباس ۾ شامل آهن.

ته پوءِ رسول الله ﷺ جو پنهنجي پاڪ هٿن سان صحابه کي ڪارو پٽڪو

پهرايو آهي؟ حضرت حبيب ڪريم ﷺ ماڻهن کي جهنم کان ۽

جهنمي لباس کان بچائڻ لاءِ آيا هئا نه ڪه ماڻهن کي جهنمي لباس

پهرائڻ آيا هئا.

حقيقت هي آهي ته شريعتِ مطهره ۾ سفيد رنگ احسن، اطيب

پسنديده ۽ سمڻو رنگ آهي. اهو پهريو وڌيڪ مناسب ۽ وڌيڪ بهترين

آهي. ان کان پوءِ سفيد لباس وانگر ڪارو لباس پهريو به سنت نبوي مان

ثابت آهي. فقہ حنفي جي امامن ۽ اڪابرین وٽ ڪاري رنگ جو لباس

مستحب آهي. ان بابت ڪجهه دلائل پيش آهن. ^(۱)

يقولون بعض العلماء في قول الله عز وجل "سرايلهم من قطران" هو لباس السوداء ولاكن فسرہ ابن كثير أي قیامہ التي

يلسوها من قطران وهو الذي قما به الإبل أي تطلی قن قناده وهو ألصق شيء بالنار. وكان ابن عباس يقول القطران هو

النحاس المذاب كذا قال القرطبي يعني قطران الإبل الذي قما به قال الحسن. وذلك أبلغ لاشتغال النار فيهم. والقطر

النحاس والفضة المذاب ملخصاً (انظر تفسیر ابن كثير والقرطبي سورة ابراهيم)

فقهاء احناف وٽ ڪارو لباس

فقه حنفي مطابق جيئن اڇو لباس پائڻ مستحب آهي تيئن ڪارو لباس پهرڻ به مستحب آهي. فقه حنفي ۾ ڪاري رنگ جي لباس کي اڇي لباس وانگر اهميت ڏني وئي آهي. مٿون ۽ سُروح ۽ فتويٰ جا ڪتاب انجا شاهد آهن.

ڪنز الدقائق

ڪنز الدقائق جيڪو درسي ڪتاب آهي. فقه حنفي جي مستند متون مان آهي، ان ۾ ابوالبرڪات عبد الله بن احمد بن النسفي رحمته الله عليه لکيو ته ڪارو لباس مستحب آهي.

وَيُذَبُّ لِبْسُ السَّوَادِ (ڪنز الدقائق: ص 497)

البحر الرائق

امام زين الدين الشهير بابن نجيم رحمته الله عليه الحنفي بحر الرائق ۾ لکيو آهي ته ڪارو لباس مستحب آهي:

لان محمدا رحمة الله ذكر في السير الكبير في باب الغنائم حديثا يدل

علي ان لبس السواد مستحب

(البحر الرائق ج 8 ص 487)

رمز الحقائق

الشيخ المحدث الفقيه بدر الدين ابو محمد محمود بن احمد العيني

رمز الحقائق ۾ لکي ٿو ته ڪارو لباس مستحب آهي:

وندب اي استحب لبس السواد اخذوه من دخول النبي ﷺ مكة و علي
 راسه عمامة سوداء والسواد شعار بني العباس (رمز الحقائق ج 2 ص 258)

تبين الحقائق

جڳ مشهور حنفي عالم علامه فخر الدين عثمان بن علي الزيلعي
 الحنفي رحمته الله تبين الحقائق ۾ لکيو:

وندب لبس السواد و ارسال ذنب العمامة بين كتفيه اي وسط الظهر
 لان محمدا رحمه الله ذكر في السير الكبير في باب الغنائم حديث يدل
 علي ان لبس السواد مستحب (تبين الحقائق ج 6 ص 228)

شرح الطائي

العلامة الشيخ مصطفى بن ابي عبد الله النعمان الطائي رحمته الله شرح
 الطائي ۾ لکي ٿو ته ڪارو جبو توڙي ڪارو پتڪو مستحب آهي:
 وندب لبس السواد سواء كان جبة او عمامة (شرح الطائي ج 2 ص 285)

الدر المختار

العلامة محمد علاء الدين الحصكفي الدر المختار ۾ لکي ٿو امام جو
 منبر جي ساڄي طرف پنهنجي مخصوص جاء ۾ ويهڻ ۽ ڪارو لباس
 پهرڻ مستحب آهي:

ومن السنة جلوسه في مخدعه عن يمين المنبر ولبس السواد

(در المختار ج 2 ص 150 مطبوعه دار الفكر بيروت)

الرد المحتار عرف فتاوي شامي

فقه حنفي جو معتبر ۽ مڃيل عالم، خاتم المحققين، علامه ابن عابدين
 شامي لکي ٿو ته اچي وانگر ڪارو لباس به مستحب آهي.

ويستحب الايض وكذا الاسود لانه شعار بني العباس ودخل عليه

الصلاة والسلام مكة وعلى راسه عمامة سوداء

(الرد المحتار علي الدر المختار لابن عابدين ج 9 ص 505 كتاب الحظرو الاباحة)

۽ اچورنگ مستحب آهي ۽ اهڙي طرح ڪارورنگ به مستحب آهي ڇو

ته ڪارورنگ بني عباس جو شعار رهيو آهي ۽ نبي ڪريم ﷺ مڪي ۾

داخل ٿيا هئا ته سندن مٿي مبارڪ تي ڪارو پٽڪو هيو.

فتاويٰ عالمگيري

جيڪا بر صغير جي عالمن جي گڏيل فتويٰ آهي ان ۾ آهي ته ڪارو

لباس مستحب آهي:

نُدْبَ لُبْسِ السَّوَادِ ڪارو لباس پهرڻ مستحب آهي.

(فتاويٰ عالمگيريءَ ڪتاب الكراهية باب التاسع : ج 5 ص 330 مطبوعه دار الفكر بيروت)

فتاويٰ بزازيه

امام حافظ الدين محمد بن شهاب الدين فتاويٰ بزازيه ۾ لکيو آهي ته

ڪارو لباس مستحب آهي:

ولبس السواد مستحب (الفتاويٰ البزازيه ج 6 ص 386)

الهدية العلائية

العلامة الشيخ علاء الدين رحمته الله الهدية العلائية ۾ لکي ٿو ته ڪارو لباس

مستحب آهي:

و يستحب لبس الايض وكذا الاسود (الهدية العلائية ص 294)

ملتقي الابحر ۽ ان جو شرح مجمع الانهر

فقه حنفي جو مڃيل عالم ۽ امام ابراهيم حلي متوفي 956 هـ ۽ محقق ۽

فقيه عبدالرحمن بن محمد معروف شيخ زاده المتوفي 1078 هـ پنهنجي

جڳ مشهور ڪتاب ملتي الابحر ۽ ان جي شرح مجمع الانهر ۾ لکن ٿا ته اچو ۽ ڪارو لباس مستحب آهي:

ويستحب الابيض والاسود ويكره الاحمر والمعصفر (مجمع الانهر ج 4 ص 191) ۽ ڪپڙن جو سفيد ۽ ڪارو رنگ مستحب آهي ۽ ڳاڙهو ۽ زعفراني (ڦڪو) مڪروه آهي.

علامه شيخي زاده ان قول جو شرح ڪندي لکيو ته:

ان الله يحب البياض البيض وانه خلق الجنة بيضاء وقد روي انه عليه السلام لبس الجبة السوداء والعمامة السوداء (مجمع الانهر ج 4 ص 192) بيشڪ الله سفيد رنگ کي پسند ڪري ٿو ۽ بيشڪ الله ڪريم جنت کي سفيد پيدا ڪيو. روايت ڪئي وئي آهي ته نبي ڪريم ﷺ ڪاري رنگ جو جو مبارڪ زيپ تن فرمايو آهي ۽ ڪاري رنگ جو پتڪو مبارڪ زيپ سر فرمايو آهي.

بياض هاشمي لامام السندي مخدوم المخاديم علامه محمد هاشم نٿوي الحارثي رحمته الله فرمايو ته ڪارو لباس مستحب آهي:

واحب الالوان البياض ولبس الاخضر سنة كما في الشرعة ولبس الاسود مستحب كما في الخلاصة (بياض هاشمي قلبي باب اللبس ج 2 ص 122) ۽ زور پسنديه رنگ اچو آهي ۽ سائو لباس پائڻ سنت آهي شرعه ۾ به ائين آهي ۽ ڪارو لباس مستحب آهي. خلاصه ۾ به ائين آيل آهي.

مخدوم صاحب رحمته الله ساڳي ڪتاب جي ورق 123 تي المتقط کان هڪ قول آڻن ٿا، ان چيو ته: ”ڪارو لباس سنت مان نه آهي، نه ان ۾ ڪا پلائي آهي، بلڪه ڪن ان کي مڪروه چيو آهي.“

ملتقط جو اهو قول آڻڻ بعد مخدوم صاحب جن لکن ٿا ته :

”حضرت رسالت پناه ﷺ کي فتح مکہ واري ڏينهن ڪاري پڳ پاتل

هئي ان ۾ خطبوه ڏنو هئائون“. انتهئي

ته پوءِ سنت مان نه هجڻ جو چا مطلب ؟

وري مخدوم صاحب جن ڪجهه ستن بعد لکن ٿا ته :

قال الطيبي ان لس الزينة يوم الجمعة والعمامة السوداء وارسال

طرفها بين الكتفين سنة وقال الزيلعي ليس لبس السواد لحديث فيه

علي قاري بر مشکواة (بياض هاشمي ج 2 ورق 123)

طبيبي چيو ته جمعي جي ڏينهن زينتدار ڪپڙا پائڻ ۽ ڪارو پتڪو پائڻ

۽ ڦٽين جي وچ ۾ پتڪي جو طرو لڙڪائڻ سنت آهي. زيلعي چيو ته

ڪارو لباس پائڻ سنت آهي، چو ته ان جي باري ۾ حديث آئي آهي.

شيخ محقق جي تحقيق

شيخ محقق حضرت علامه عبد الحق محدث دهلوي رحمته الله عليه لباس جي

رنگن جو بيان ڪندي سفيد لباس کي پسنديده ۽ مستحب رنگ سڏيو

آهي. پوءِ ڪاري رنگ بابت مختلف اقوال آندا آهن. جن مان مٿيون

ملتقط وارو قول به آندو اٿن، جيڪو مخدوم محمد هاشم رحمته الله عليه آندو

آهي، پوءِ روضه العلماء جي حوالي سان امام ابو حنيفه رحمته الله عليه جو قول آندو

اٿن ته انهن وٽ ڪارو لباس پائڻ جائز نه آهي، وري صاحبين (يعني امام

اعظم جي جي پڻ شاگردن امام ابويوسف ۽ امام محمد رحمتم الله عليهما)

جو قول آندو اٿن ته انهن وٽ ڪارو لباس پائڻ جائز آهي. آخر ۾ ڪنز

وارو قول آندو اٿن ته ڪارو لباس پائڻ مستحب آهي.

وري نبي ڪريم ﷺ جي پٽڪي پاڪ جو ذڪر ڪندي لکيو اٿن پاڻ
ڪريم ﷺ ڪاري رنگ جو پٽڪو پاتو آهي. (كشف الالتباس في استحباب اللباس)

بهار شريعت ۾ حضرت مولانا امجد علي رھبره لکي ٿو:

اور سياه کپڙے بھی بہتر ہیں کہ رسول اللہ ﷺ فتح مکہ کے دن جب مکہ معظمہ میں
تشریف لائے تو سراقہ پر سياه عمامہ تھا.

(بهار شريعت ج 2 حصو 16 ص 41 مطبوعہ ضياء القرآن)

ثابت ٿيو ته

احناف جي معتبرين جي انهن اقوالن مان ثابت ٿيو ته ڪارو لباس پائڻ
نبي ڪريم ﷺ جي سنت مان ثابت آهي ۽ ان جو پائڻ مستحب آهي.

فقه حنفي جو امام ڪاري لباس ۾

امام ابو يوسف رھبره جيڪو امام ابوحنيفه نعمان بن ثابت رھبره جي اعظم
شاگردن مان آهي، فقه حنفي جو وڏو حصو ان جي فتوائن سان ڀرپور آهي،
اهو بنو عباس بادشاهن پاران قاضي القضاة (چيف جسٽس) برهيو آهي.

ان جي لباس بابت علامه احمد الطحاوي لکي ٿو:

حكاہ أسد بن عمر وقال أتيت باب الرشيد فأقبل أبو يوسف القاضي
وعليه عمامة سوداء ومدرعة سوداء وخف أسود وراكب على فرس
أسود وما عليه شيء من البياض إلا لحيته البيضاء وهو يوم الشك

فأفقى الناس بالفطر ①

① حاشية على 'مراقي الفلاح شرح نور الإيضاح' أحمد بن محمد بن إسماعيل الطحاوي الحنفي

المتوفي 1231هـ الناشر المطبعة الكبرى الأميرية ببولاق ج 1 ص 432

اسد بن عمرو ڳالهه ڪئي ته مان هارون رشيد (بادشاهه) جي دروازي وٽ آيس ته ابو يوسف قاضي آيو ان حال ۾ جو ان کي ڪاري پڳ ۽ ڪارو جبو ۽ ڪارا موزا پهريل هيا ۽ ڪاري گهوڙي تي سوار هيو ۽ ان جي اچي ڏاڙهي کان سواءِ ٻئي ڪابه اچاڻ نظر نه پي آئي ۽ اهو شڪ جو ڏينهن هيو پوءِ ماڻهن کي روزي افطار ڪرڻ جي فتويٰ ڏنائين.

انڊر بزرگن جو لباس

انڊر قبيلي جا مشائخ ۽ بزرگان دين ڪاري رنگ جي قميص پهريندا هئا. هن فيصور گهراڻي جا مرشد حضرت موسيٰ نواب عليه السلام هئا. جيڪي غوث العالمين غوث بهاولحق ملتاني جا سوٽ ۽ خليفه مجاز هئا. انهن انڊر قبيلي جي وڏي کي مسلمان ڪيو هيو ۽ ان کي خرڇهءَ خلافت عطا ڪيو هئائون. ان جي فرزند حضرت شيخ محمد عليه السلام کي حضرت موسيٰ نواب عليه السلام خرڇهءَ خلافت ۾ ڪاري قميص عطا ڪئي هئي. جنهن کان پوءِ سندن خاندان جا فقيري سلسلي وارا ٽي قبيلو آڏاڻي، خضراڻي، مارفاڻي پنهنجي خاص موقعن تي ڪاري قميص پهريندا آهن. ان خانواڌي جي هڪ عظيم روحاني شخصيت حضرت ميان محمد مستقيم عليه السلام جيڪي بگو شير بادشاهه جي لقب سان مشهور آهن جن جي مزار پنو عاقل جي پاسي ۾ آهي. اهي ڪاري قميص پهريندا هئا سندن وڏو فرزند حضرت محمد جامي عليه السلام جن جي دربار شڪارپور ضلعي ۾ قبو جامي نالي سان مشهور آهي، جن لکين دليين کي فيض محمدي سان سيراب ڪيو سي به ڪاري رنگ جي قميص پهريندا هئا. سندن گهراڻي ۾ خانداني روايت مطابق اڄ سوسالن کان اڄ تائين به ڪاري رنگ جي قميص پهريندا آهن.

ڪپڙن کي ڪارورنگ ڏيڻ

آفاءِ ڪائنات رسول الله ﷺ جي سنت سمجھي اچي يا ٻئي ڪنهن رنگ واري ڪپڙي کي ڪاري رنگ ۾ پوڙي ته ان ۾ ڪو حرج نه آهي. ⁽¹⁾

و عن ابي حنيفة رحمه الله لا لباس بالصبيغ الاحمر والاسود (عالمگيري ج 5 ص 410)

حضرت امام ابو حنيفه رحمه الله کان روايت آهي ته ڪپڙي کي ڳاڙهي يا ڪاري رنگ ۾ پوڙڻ ۾ ڪو حرج ڪونهي.

سوڳ ۾ ڪارا ڪپڙا ڍڪڻ

شريعت اسلامي ۾ ڪنهن ماڻهو جي مري ويٺ تي ان جي غم ۽ سوڳ ۾ ڪارا ڪپڙا ڪرڻ جائز نه آهي. نه ڪنهن جي مرڻ تي ماتم جائز آهي نه وري ماتم جي طور تي ڪارا ڪپڙا ڍڪڻ جائز آهن.

فتاويٰ عالمگيري ۾ آهي ته :

وَلَا يَجُوزُ صَبْغُ الثِّيَابِ أَسْوَدَ أَوْ أَكْهَبَ تَأْسُفًا عَلَى الْمَيِّتِ قَالَ صَدْرُ الْحُسَامِ لَا يَجُوزُ تَسْوِيدُ الثِّيَابِ فِي مَنْزِلِ الْمَيِّتِ كَذَا فِي الْقُنْيَةِ (عالمگيري ج 5 ص 411)

ڪپڙن کي ڪارو يا گرو رنگ ڏيڻ ميت مٿان افسوس جي اظهار خاطر جائز نه آهي. صدر الحسام چيو ته ميت جي گهر ۾ ڪپڙن کي ڪارو

رنگ ڏيڻ جائز نه آهي ڇاڪاڻ ته به ائين آيل آهي.

⁽¹⁾ ڪره بعض العلماء لبس السواد لانه اشبه بلباس اهل المصيبة سأل هارون الرشيد الأوزاعي عن لبس السواد قال لا احرمه ولا كن اكرهه قال ولم؟ قال لانه لا تجلي فيه عروس ولا يلي فيه محرم ولا يكفن فيه ميت وكره الامام احمد لبس السواد لانه كان لباس الجند واعوان الظلمة في عهده. ولاكن هذه الكراهة لادليل عليها شرعا بل النصوص الشرعية وافرة على استحباب لبس السواد خصوصا عند الاحناف كما ذكرناه .

علامہ ابن نجيم رحمۃ اللہ علیہ جو فرمان

پان فتاوي تار خانیه جي حوالي سان لکن ٿا ته :

سُئِلَ أَبُو الْفَضْلِ عَنِ الْمَرْأَةِ يَمُوتُ زَوْجُهَا أَوْ أَبُوهَا أَوْ غَيْرُهُمَا مِنْ
الْأَقَارِبِ فَتَصْبِغُ ثَوْبَهَا أَسْوَدَ فَتَلْبِسُهُ شَهْرَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً أَوْ أَرْبَعَةً تَأْسُفًا
عَلَى الْمَيِّتِ أَتَعْذَرُ فِي ذَلِكَ فَقَالَ لَا

(البحر الرائق شرح كثر الدقائق زين الدين ابن نجيم الحنفی المتوفی 970 هـ)

مطبوعه دار المعرفة بيروت * حاشية ابن عابدين ج 3 ص 533

ابوالفضل کان پڇيو ويو ته جنهن عورت جو مڙس يا پيءُ يا ڪو ٻيو
رشتيدار فوت ٿي وڃي ته پوءِ اها ڪپڙن کي ڪاري رنگ ۾ پوڙي ميت
تي سوڳ ۾ به يا تي يا چار مهينن تائين اهي ڪارا ڪپڙا پائي؟ پاڻ
فرمايائين ته نه؟

علامہ امجد علي فرمايو ته

جس ڪي يهاں ميت هونى اسے اظهارِ غم میں سیاہ کپڑا پہنانا جائز ہے۔

(بہارِ شریعت ج ۱ ص ۲۲۰ حصہ سولہواں مطبوعہ شمع بک انجني لاہور)

محرم ۾ ڪارا ڪپڙا ڪرڻ

گھڻن ماڻهن جي عادت ٿي وئي آهي جو سارو سال سفيد ڪپڙا پهريندا
آهن ۽ جڏهن محرم جو چند ٻيهندو آهي ته ڪپڙا ڪارا ڪندا آهن.
اهي پنهنجي خيال ۾ سيدنا امام حسين عليه السلام جو غم ڪن ٿا. ان غم ۾
ڪپڙا ڪاري رنگ ۾ پوڙن ٿا. زندهه امام جو ماتم ڪن ٿا. وري حد تي
وئي جو گھڻا سني سڏائڻ وارا به محرم جو چند ٻيھڻ سان ڪارا ڪپڙا
ڪندا آهن. ائين هر گز جائز نه آهي. ڇو ته ان ۾ هڪ گمراهه فرقي
شيئن سان مشابهت آهي.

جیسی کلم کلا رسول اللہ ﷺ جی صحابن خصوصاً شیخین کریمین
جا دشمن ۽ گلا خور آهن انهن سان مشابہت کرڻ کنهن به عاشق
رسول کی هر گز زیب نه ٿی ڏئی.

حضرت مولانا احمد رضا بریلوی رحمہ اللہ فرمایو:

محرم میں سبز اور سیاہ کپڑے علامتِ سوگ ہیں اور سوگ حرام ہے خصوصاً سیاہ کا شعار
رافضیانِ لیم ہے۔ (فتاویٰ رضویہ ج 23 ص 756 مطبوعہ رضا فاؤنڈیشن جامعہ نظامیہ رضویہ لاہور)
ماتم کی وجہ سے سیاہ لباس پہننا حرام ہے کمافی الہندیۃ بلکہ ماتم کے لئے کسی قسم کی تغیر
وضع حرام ہے کمافی المرقاة شرح مشکوٰۃ لعلی القاری

(فتاویٰ رضویہ ج ۲۲ ص ۱۵۸ مطبوعہ رضا فاؤنڈیشن جامعہ نظامیہ رضویہ لاہور)

علامہ امجد علی رحمہ اللہ

ایام محرم میں یعنی پہلی محرم سے تین قسم کے رنگ نہ پہنے جائیں سیاہ یہ رافضیوں کا
طریقہ ہے اور سبز کہ یہ مبتدعین یعنی تعزیہ داروں کا طریقہ ہے اور سرخ کہ یہ
خارجیوں کا طریقہ ہے کہ وہ معاذ اللہ اظہارِ مسرت کے لئے سرخ پہنتے ہیں۔
(بہار شریعت ج ۲ حصہ ۱۶ ص ۶۲۰ مطبوعہ شعبہ اشاعتِ اسلامی لاہور)

علامہ غلام رسول سعیدی لکيو:

اب چونکہ محرم کے مہینے میں شیعہ لوگ ماتم کی نیت سے کالے کپڑے پہنتے ہیں اس وجہ سے
ہمارے بعض علماء نے محرم کے مہینے میں سیاہ لباس پہننے سے منع کیا ہے۔ اس کی ممانعت کی وجہ
یہ نہیں کہ اگر کوئی شخص سنت کی نیت سے سیاہ لباس پہنے تب بھی اللہ اور رسول کے نزدیک
اس کا شمار رافضیوں میں ہوگا بلکہ ممانعت کہ وجہ یہ ہے کہ خرم میں سیاہ لباس پہننے کی وجہ سے
اس کے متعلق شیعہ ہونے کی بدگمانی کی جائیگی تو اس بدگمانی سے مسلمانوں کو بچانے کے لیے
محرم کے مہینے میں سیاہ رنگ سے اجتناب کرنا چاہیے۔

(شرح صحیح مسلم ج 6 ص 382 مطبوعہ فرید بک اسٹال اردو بازار لاہور)

حاصل ڪلام

احاديث نبوي مان، شارحين حديث جي فرمودات مان، فقيهن مجتهدن جي ۽ اهل سنت جي امامن فقيهن جي اقوالن مان اها ڳالهه ثابت آهي ته ڪاري رنگ جا ڪپڙا پائڻ مستحب آهي. ان کان نه ڪا منع آهي، نه ڪا ڪراهت آهي. بس صرف ٻه شين جي سبب ڪارا ڪپڙا پائڻ نه گهرجن.

1. سوڳ جي نيت سان

ڪنهن جي گهر ميت ٿئي ته ان جي ڏک ۾ ڪارا لٽا نه ڪجن يا جيئن شيعا امام حسين عليه السلام جي سوڳ ۾ ڪارا ڪپڙا ڪن ٿا.

2. شيعن سان مشابھت نه ڪجي

محرم جي ڏينهن ۾ ڪارا ڪپڙا پائڻ نه گهرجن ڇو ته انهن ڏينهن ۾ ڪارا ڪپڙا ڍڪڻ شيعن جو شعار يعني انهن جي سڃاڻپ يا نشاني بنجي چڪي آهي. انڪري اصحابن جي دشمنن سان مشابھت ڪرڻ نه گهرجي.

اهل تشيع وٽ ڪارو لباس

؟

شييعن وٽ ڪاري لباس جي حيثيت

انهن جي ڪتابن مان

شيعا محرم شريف ۾ وڏي شوق سان ڪارا ڪپڙا پائڻ ٿا، ان کي پنهنجي لاءِ عبادت سمجهن ٿا. اي ڪاش اهي پنهنجي ڪتابن کي پڙهن ها ته انهن جي اڪابرين ڪاري لباس بابت چالڪيو آهي.

شييعن وٽ انهن جي ڪتابي مذهب ۾ ڪارو لباس پائڻ ممنوع آهي. شييعن جي معتبر ڪتابن ۾ لکيل آهي ته ڪارو لباس فرعون جو ۽ جهنمين ۽ دشمنن جو لباس آهي.

شييعن وٽ ڪاري ٽوپي

عن ابي عبد الله عليه السلام قال قلت له اصلي في القلنسوة السوداء

فقال لا تصل فيها فانها لباس اهل النار

(فروع ڪافي ج 3 ص 403 ڪتاب الصلوة باب اللباس مطبوعه تهران) ^①

^① اها ساڳي روايت اهل تشيع جي ٻين معتبر ڪتابن ۾ به آئي آهي.

* دسو من لا يحضره الفقيه ج 1 ص 80

* دسو علل الشرائع باب 25 ص 346 العلة التي من اجلها لا تجوز الصلوة في سواد

* دسو تهذيب الاحكام ج 2 ص 213 مطبوعه تهران.

راوي چيو ته مون امام جعفر صادق رضي الله عنه کان پڇيو ڇا مان ڪاري ٽوپي پائي نماز پڙهي سگهان ٿو؟ فرمايائون ڪاري ٽوپي پائي نماز نه پڙهجانءِ ڇو ته پڪ سان اها جهنمين جو لباس آهي.

وارد ٿي ڪه نبي پاڪ ﷺ سڄو ڇاڪاڻي ٿوپي پهرن ڪر نماز پڙهون فرمايو ده لباس هه جهنم ڪا. دوسري حديث ميں فرمايو نه پهئو ده جامه فرعون ڪا هه.

(تحفة العوام ج 2 ص 300 مطبوعه نو لکچور قديم)

شيعةن وٽ ڪارو لباس فرعونى لباس آهي

عن ابي بصير عن ابي عبدالله عليه السلام قال حدثني ابي عن جدي عن ابيه عن امير المؤمنين قال فيما علم اصحابه لا تلبسوا السواد فانه لباس فرعون (علل الشرائع باب 56 ص 347)

ابو بصير امام جعفر صادق عليه السلام کان روايت ڪئي ان فرمايو مون ڪي منهنجي پيءُ منهنجي ڏاڏي کان ان پنهنجي والد امير المؤمنين (علي المرتضيٰ) عليه السلام کان روايت بيان ڪئي ته حضرت علي پنهنجي ساٿين ڪي هن ڳالهه جي تعليم ڏني ته ڪارو لباس نه پائجو ڇو ته اهو فرعون جو لباس هيو.

قول علي عليه السلام اهل تشيع وٽ مولا علي ڪرم الله جو قول آهي:

لا تلبسوا السواد فانه لباس فرعون ^① (من لا يحضره الفقيه ج 1 ص 163)

ڪارو لباس نه پايو ڇو ته اهو فرعون جو لباس آهي.

① بسند معتبر از حضرت امير المؤمنين منقول است ڪه پوشيد جامه سياه ڪه آس پو شش فرعون است.

بسند معتبر امير المؤمنين عليه السلام س منقول هه ڪه سياه ڪپڙ نه پهئو ڪه ده لباس فرعون ڪا هه.

(تهذيب السلام ص 20 * حلية المتقين ص 8)

شيئن وٽ ڪارو لباس دشمنن جو لباس آهي

عن علي بن ابيطالب عليه السلام قال قال رسول الله ﷺ

لا تلبسوا لباس اعدائي (عيون اخبار الرضا ص 22)

امير المؤمنين حضرت علي بن ابيطالب ڪرم الله وجهه الڪريم چيو ته رسول الله ﷺ فرمايو ته: منهنجي دشمنن جو لباس نه پهريو.

عن ابي عبد الله عليه السلام قال اوحى الله عزوجل الي نبي من انبيائه قل للمؤمنين لا تلبسوا لباس اعدائي ^① (علل الشرائع ص 348)

امام جعفر صادق عليه السلام فرمايو ته الله تعاليٰ پنهنجي نبيين مان هڪ نبي ڏانهن هي وحي فرمائي ته مؤمنن کي چئو ته منهنجي دشمنن جو لباس نه پهرن.

دشمنن جو لباس ڪهڙو آهي؟

قال الصدوق في عيون اخبار الرضا عليه السلام لباس الاعداء هو السواد (عيون اخبار الرضا ج 2 ص 22 * انوار النعمانية ج 1 ص 301)

شيخ صدوق ڪتاب اخبار عيون الرضا عليه السلام ۾ چيو آهي ته الله جي دشمنن جو لباس ڪارو آهي.

شيئن وٽ ڪاري جتي وارو متڪبرن مان آهي

در حديث ديگر وارد شده است که پوشیدن نعل سياه موجب خيلا و تكبر و دهر که پوشد در

روز قيامت با جباران محشور شود (حليۃ المتقين ص 9)

۽ ٻي حديث ۾ آيو آهي ته ڪاري جتي پائڻ ٽڪر ۽ وڏائي کي واجب ڪرڻ وارو آهي. جيڪو ڪاري جتي پائيندو اهو قيامت واري ڏينهن متڪبرن سان گڏ اٿاريو ويندو.

شيئن کي صلاح

جيڪي ڪاري لباس جا شائق آهن، انهن پائرن کي گذارش آهي ته اهي سٺي ٿي پون. پوءِ نبي ڪريم ﷺ جي سنت سمجھي ڪارو لباس پهرن ته انهن کي سنت جي ادائگي سبب سٺو شهيدن جو ثواب ملندو.

سٺين کي صلاح

مهرباني ڪري شيئن سان تشبيهه نه ڪيو. جن ڏينهن ۾ اهي ڪارا ڪپڙا پائڻ ٿا اوهان انهن جي مخالفت ڪيو ڇو ته اهي اصحابن جا گستاخ آهن. ڪنهن جي سوڳ يا غم ۾ نه پر پنهنجي محبوب ڪريم ﷺ جي سنت ادا ڪيو.

سائو لباس:

سائو رنگ سٺو ۽ دلپسند رنگ آهي. ان ڪري جنتين کي بهشت ۾ سبز لباس پهرايو ويندو. قيامت واري ڏينهن جڏهن اسان جو آقا مدني مصطفيٰ مقام محمود تي فائز ٿيندو ته ان وقت به کين پاڻ پروردگار سبز پوشاڪ پهرائيندو. پاڻ ڪريم ﷺ فرمايو:

وَيَكْسُونِي رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى حُلَّةَ خَضِرَاءَ (مسند احمد)

۽ منهنجو رب مون کي سبز رنگ جي پوشاڪ پهرائيندو.

حضرت حبيب ڪريم ﷺ فرمايو ته:

إِنَّمَا مَوْنٌ كَسَا مَوْنًا مِنْ عَرِي كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ خَضِرِ الْجَنَّةِ ①

① انظر تفسير ابن كثير ج: 4 ص: 487 * أخرجه سنن الترمذي ج: 4 ص: 633

* سنن البيهقي الكبرى ج: 4 ص: 185 * مصنف ابن أبي شيبة ج: 7 ص: 82

* مسند أبي يعلى ج: 2 ص: 360 * جامع العلوم والحكم ج: 1 ص: 338

جنهن مومن ڪنهن ٻئي مومن کي بي لباسيءَ جي وقت پوشاڪ پهرائي ته
الله ان کي جنت جي سبز پوشاڪ پهرائيندو.

جنت جي لباس بابت رب العالمين فرمايو ته:

﴿وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَكَثِرِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ﴾

۽ ساوا ڪپڙا سنهي ريشم ۽ ٿلهي پٽ جا پائيندا اتي ٿيڪ لڳائيندا
هوندا تختن تي.

سائي رنگ جو لباس پهرڻ سنت مان ثابت آهي. ملتي ابحر جي شرح
مجمع الانهر ۾ حنفي عالم ۽ امام شيخي زاده لکيو آهي ته:

وليس الاخضر سنة ۽ سائو لباس پهرڻ سنت آهي. (مجمع الانهر ج 4 ص 192)

وليس الاخضر سنة (رد المحتار ج 9 ص 505 كتاب الحظرو الاباحه)

۽ سائو لباس پهرڻ سنت آهي.

سائي چادر حبيب ڪريم رثوف رحيم ﷺ سائي رنگ جي چادر
مبارڪ پهريندا ۽ ان کي پسند ڪندا هئا. جيئن حديث آهي ته:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ أَحَبُّ الثِّيَابِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنْ

يَلْبَسَهَا الْحَبْرَةَ^① (رواه البخاري، ومسلم والترمذي، والنسائي وابوداود)

رسول الله صلي الله عليه وسلم کي پهرڻ جي ڪپڙن ۾ سڀ کان زياده

سائي رنگ جي چادر پسند هئي. پاڻ ڪڏهن به ڪپڙا ساوا پهريندا

هئا جيئن شمائل ترمذي ۾ آهي حضرت ابورمثة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ چيو ته:

① انظر سنن البيهقي الكبرى ج: 3 ص: 245 باب ما يستحب من ثياب الحريرة وفيه عن ثنادة قال

سألت أنسا أي اللباس كان أحب إلى رسول الله ﷺ وأعجب قال الحريرة .

رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَعَلَيْهِ بُرْدَانِ أَخْضَرَانِ (رواه الترمذي)

مون رسول الله ﷺ کي ڏٺو کين ۾ سايون چادرون پاتل هيون. ①

حضرت انس رضی اللہ عنہ چيو ته الله وٽ پيارو رنگ سائو آهي:

کنا نتحدث ان احب الالوان الى الله الخضرة (الكامل ج: 3 ص: 325)

مرد کي ممنوع رنگ

عورت کي هر رنگ جا لٽا پائڻ جائز آهن. مردن کي صرف ۾ رنگن جا کپڙا منع ٿيل آهن. هڪ ڦڪو پيو خالص ڳاڙهو.

انهن ۾ رنگن کان سواءِ پيو جيڪو به رنگ پائڻ چاهي ته جائز آهي.

در المختار جو قول

وكره لبس المعصفر والمزعفر الاحمر والاصفر للرجال

ولا لباس بسائر الالوان (الدر المختار ص 654)

۾ مردن لاءِ زعفراني ڦڪو ۽ ڳاڙهو ۽ ڦڪو مکروهر رنگ آهن. باقي ۾

سڀ رنگن (جو لباس پهرڻ ۾) ڪو حرج نه آهي.

امام سنڌي جو فرمان

حضرت مخدوم محمد هاشم رحمہ اللہ ٺٽوي فرمايو:

① اخرج النسائي بلفظ عَنْ أَبِي رَمْثَةَ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ وَعَلَيْهِ بُرْدَانِ أَخْضَرَانِ

* اخرج ابوداؤد عَنْ أَبِي رَمْثَةَ قَالَ انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي نُحَيْرِ النَّبِيِّ ﷺ فَإِذَا هُوَ ذُو وَرَقَةٍ بِهَا

رَذَعٌ حِجَاءٌ وَعَلَيْهِ بُرْدَانِ أَخْضَرَانِ. * واخرجه احمد بلفظ عَنْ أَبِي رَمْثَةَ قَالَ انْطَلَقْتُ أَنَا وَابِي

إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا كُنَّا فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ فَلَقِينَاهُ فَقَالَ لِي أَبِي يَا بُنَيَّ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ

وَكُنْتُ أَحْسَبُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَا يُشَبُّ النَّاسَ فَإِذَا رَجُلٌ لَهُ وَرَقَةٌ بِهَا رَذَعٌ مِنْ حِجَاءٍ عَلَيْهِ بُرْدَانِ

أَخْضَرَانِ * وفي رواية آخر له فَوَجَدْنَاهُ جَالِسًا فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ وَعَلَيْهِ بُرْدَانِ أَخْضَرَانِ

ويجتنب الرجال الحمرة والصفرة من الثياب وبالجملة لباس للنساء
بسائر الالوان، وللرجال الاخضر والارزق والاسود ونحوهم غير
الاحمر والاصفر (بياض هاشمي باب اللباس ج 2 ورق 124)

۽ مرد ڳاڙهي ۽ ڦڪي رنگ کان بچندا مختصر هي ته عورتن کي هر
رنگ جا ڪپڙا پائڻ ۾ ڪو حرج ناهي ۽ مردن کي سائو، نيرو، ڪارو ۽
اهڙا رنگ پائڻ منع نه آهي سواءِ ڳاڙهي ۽ ڦڪي جي.
ڦڪا ڪپڙا

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنه چيو ته
راي رسول الله ﷺ علي ثوبين معصفرين فقال

ان هذا من ثياب الكفار فلا تلبسهما (مسند ابى عوانه ج 4 ص 283 مسلم)
رسول الله ﷺ مون کي ٻه ڦڪا ڪپڙا پهرييل ڏٺو پاڻ فرمايائون هي
ڪافرن جي ڪپڙن مان آهن اهي نه پاءِ.

شيخ محقق جو فرمان

حضرت شيخ عبد الحق محدث دهلوي رحمته الله عليه فرمايو ته:

ويجتنب الرجال الحمرة والصفرة من الثياب
۽ مرد ڳاڙهي ۽ ڦڪي رنگ جي لباس کان پاسو ڪندا.
(كشف الالتباس في استحباب اللباس لشيخ عبد الحق رحمہ الله)

مسائل لباس

بخيل ماڻهو اهڙو لباس پهريندا آهن، جيڪو نه جلدي ميرو ٿئي نه جلدي ڦاٽي. اسراف وارا ماڻهو وري اهڙو لباس پهريندا آهن جيڪو جلدي ڦاٽي پوي. معتدل ماڻهو اهڙو لباس پهريندا آهن جيڪو وچولو هجي، نه اڇو هجي نه سادو هجي.

صاف ڪپڙا

اسلام ميرا ۽ گدلا ڪپڙا پائڻ کي پسند نه ٿو ڪري. بلڪ صاف سٿرا اڇا اجرا ڪپڙا پائڻ الله ۽ ان جي حبيب ﷺ وٽ پسندیده آهي. انڪري مؤمن ٻانهي کي گهرجي ته ڪپڙن جي صفائي ۽ سٿرائي جو اهتمام رکي. رب فرمايو آهي ته: ﴿وَيَا بَاكَ فَطْهَرْ﴾ ۽ پنهنجي ڪپڙن کي پاڪ رک. پاڻ ڪريمين ﷺ فرمايو ته:

إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ (مسند احمد)

الله سهڻو آهي سونهن کي پسند ڪري ٿو.

إِنَّ اللَّهَ نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ (ترمذي ڪتاب الادب)

بيشڪ الله پاڪيزه آهي ۽ پاڪيزگي کي پسند ڪري ٿو.

جابر رضى الله عنه چيو رسول الله ﷺ هڪ ماڻهو کي ميرن ڪپڙن ۾ ڏٺو

فرمايائون: اما وجد هذا شيئا ينقي به ثيابه (مواهب اللدنيہ ج 2 ص 149)

ڇا هي ماڻهو اها شيءِ به نه ٿو لهي جنهن سان پنهنجا ڪپڙا صاف ڪري؟

امام ابو نعيم حليه الاولياء ۾ ابن عمر کان مرفوعاً روايت آندي آهي.
ان من كرامة المؤمن على الله عز وجل نقاء ثوبه و رضاه باليسير
مومن ٻانهي جي الله وٽ عزت مان هيءَ ڳالهه به آهي ته ان جا ڪپڙا صاف
هجن ۽ توري تي راضي ٿئي. (كشف الخفاء ج 1 ص 341)

ڪم جا ڪپڙا

محنت ڪش ماڻهو کي گهرجي ته ڪم جا ڪپڙا جدا رکي. ڪم کان
فارغ ٿئي ته ٻيا صاف سٿرا ڪپڙا ڍڪي. نماز تي اچي ته ڪم وارن
ڪپڙن ۾ نه اچي.

ڪپڙا بدلائڻ

اگر ڪو ماڻهو ڪپڙن جي صفائي هفتي تائين بحال رکي سگهي ٿو ته
اهو جمعہ جمعہ تي ڪپڙا بدلائي. ورنه ته هفتي ۾ ٻه ڀيرا ڪپڙا بدلائي.
جمعہ ۽ سومر تي. روزانو ڪپڙا بدلائڻ، يا صبح شام ويس مٽائڻ
اسراف آهي. ڪي دنيا دار نئون ڪپڙو صرف هڪ ڀيرو پهرن ٿا پوءِ ٻيو
ڀيرو ڌوئي پهرڻ عيب سمجهن ٿا. اهو به اسراف آهي.

ڪپڙا پاڪ ڪرڻ

نماز جي شرطن مان هڪ شرط آهي ته نمازي جا ڪپڙا پاڪ هجن. اگر
ڪپڙي کي پليٽي لڳي پوي ته ان کي ڌوئڻ سان اهو پاڪ ٿي وڃي ٿو.
ڌوئڻ لاءِ ضروري آهي ته ان کي ٽن پاڪ پاڻين مان ڪڍيو وڃي. هڪ
ڀيرو پاڪ پاڻي ۾ ڌوئي پنهنجي طاقت آهر ڀوڙجي. وري ٻيو ڀيرو پاڪ
پاڻي ان تي وجهي ان کي ڀوڙجي، وري ٽيون ڀيرو به ائين ڪجي. اگر
ناپاڪ ڪپڙو پاڻي جي بالٽي ۾ وڌو ويو ته بالٽي جو سمورو پاڻي ناپاڪ
ٿي وڃي ٿو ان پاڻي ۾ اگر ٻيو ڪپڙو وڌو وڃي ته اهو ڪپڙو به ناپاڪ ٿي

پوي ٿو. ان ڪري ضروري آهي ته هر پيري نئين ۽ پاڪ پاڻي ۾ ڪپڙي کي ٻوڙي ۽ نپوڙڻ گهرجي.

ان مسئلي کان اڪثر ڌوئڻ واريون عورتون ۽ ڌوبي ناواقف هوندا آهن انهن کي اهو مسئلو چڱي طرح سيکارڻ گهرجي.

قيمتي ڪپڙا

جنهن کي رب ڪريم پنهنجي عطائن ۽ سخائن سان نوازيو آهي ۽ مال ڏئي مالا مال ڪيو آهي سو جي سٺا لڻا پائي ۽ وڏي ملهه وارا ڪپڙا ڪري ته بلڪل جائز آهي. شريعت ان کان منع ڪونه ڪئي آهي. سڀئي سردار ﷺ فرمايو آهي ته:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يَرَىٰ أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَىٰ عَبْدِهِ (رواه الترمذي)

بيشڪ الله پنهنجي ٻانهي تي پنهنجي نعمت جو اثر ڏسڻ پسند ڪري ٿو. فتاويٰ عالمگيري ۾ آهي:

خرج رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات يوم وعليه رداء قيمته الف درهم وربما قام الى الصلوة وعليه رداء قيمته اربعة آلاف درهم

هڪ ڏينهن حضرت حبيب ڪريم ﷺ هڪ هزار درهمن جي قيمتي چادر ڍڪي نڪتا ۽ ڪڏهن نماز تي ايندا هئا ته چار هزار درهمن جي

ملهه واري چادر پاڪ پھري ايندا هئا. (فتاويٰ عالمگيري ج 5 ص 410)

پوءِ صاحبِ فتاويٰ عالمگيري لکي ٿو ته اسان جو امام اعظم ابوحنيفه رحمہ اللہ چار سو دينار جي چادر پهريندو هيو.

شھرت وارو لباس: اهڙو لباس جيڪو عوام جي لباس کان بلڪل منفرد هجي. پوءِ اهو زور سڻو هجي يا صفاردي اهو شھرت جو لباس سڏبو آهي.

اهو پهرڻ نه گهرجي شريعت ان کان منع ڪئي. ڪنهن حڪيم چيو آهي ته اهڙو لباس نه پهريو جو اوهان مسلسل ماڻهن جي نظرن ۾ اچي وڃو. سنن ابوداؤد ڪتاب اللباس ۾ ابن عمر رضي الله عنه کان مرفوعا روايت آهي ته: **مَنْ لَبَسَ ثَوْبَ شُهْرَةِ اَلْبَسَةِ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَوْبًا مِثْلَهُ زَادَ عَنْ أَبِي عَوَّانَةَ ثُمَّ تَلَهَّبُ فِيهِ النَّارُ** (ابوداؤد)

جنهن ماڻهو شهرت وارو لباس پاتو ته الله ان کي قيامت واري ڏينهن اهڙو لباس پهرائيندو پوءِ ان ۾ باهه پڙڪائي ويندي.

په به ڪپڙا پهرڻ: هڪ پهراڻ مٿان ٻيو پئي مٿان ٿيون. **طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ.** توپي مٿان توپي جائز نه آهي. ڪائنج مٿان گوڏ، هڪ وقت ۾ ٻه به ڪپڙا ڪرڻ نيڪ نه آهي. اُن سان مسڪينن جي دل رنجيده ٿيندي. باقي جي سردي يا پئي ڪنهن مجبوري ۾ ڪري ته حرج ناهي.

لا ينبغي للانسان ان يظاهر بين جبتين او ثلاثة اذا كان يكفيه لدفع

البرد جبة واحدة لانه ذالك يؤذي المحتاجين (عالمگيري: ج 5 ص 411)

ڪنهن ماڻهو کي مناسب ناهي جو هڪ وقت ۾ ٻه يا ٽي جُبن پهرڻ جو مظاهرو ڪري. جڏهن ان کي سردي جي بچاءَ کان هڪ جبو ئي ڪفايت ڪري ٿو. چو ته اهو محتاج ماڻهن جي ايذاءَ جو باعث آهي.

صوف جو لباس

اُن مان ٺهيل ڪپڙي کي صوف جو لباس سڏبو آهي. صوفياءَ ڪرام کي صوفي جي لقب سان سڏڻ جي سببن مان هڪ سبب هي به آهي ته اهي صوف جو ڪپڙو پهريندا هئا. تنهن وقت ۾ اهو ڪپڙو گهٽ قيمت وارو هوندو هيو. ان ڪري اولياءَ ۽ صلحاء ان کي پهرڻ پسند ڪندا هئا.

فتاوي عالمگيري ۾ آهي ته:

لبس الصوف والشعر سنة الانبياء عليهم السلام لانه آية التواضع

واول من لبسهما سليمان النبي علي نبينا و عليه السلام

اُن ۽ وارن مان ٺهيل ڪپڙو پهرڻ نبين جي سنت آهي چو ته اها نوڙت

جي نشاني آهي ۽ سڀ کان اول اُن ۽ وارن مان ٺهيل لباس حضرت

سليمان علي نبينا و عليه السلام پاتو هيو. (عالمگيري: ج 2 ص 410)

حديث شريف ۾ آيو آهي ته:

نُورُوا قُلُوبَكُمْ بلباس الصوف فانه مذكاة في الدنيا و نور في الآخرة

واياكم ان تفسدوا دينكم بمحمدة الناس و ثناءهم (عالمگيري ج 2 ص 410)

پنهنجي دليين کي صوف جو لباس پهرڻ سان روشن ڪيو. چو ته اهو دنيا

۾ نياز مندي آهي ۽ آخرت ۾ نور آهي ۽ بچو ماڻهن جي تعريف ۽ واکاڻ

سان پنهنجو دين بگاڙي نه ڇڏجو.

جنس مٿ لباس پهرڻ

مرد کي عورت جو ۽ عورت کي مرد جو لباس پهرڻ جائز نه آهي.

ان سان پنهنجي جنس کان ناراضگي جو پتو پوي ٿو.

پن سان دوکي بازي ٿئي ٿي. ماڻهو مغالطي ۾ پون ٿا. اگر ڪو مرد عورت

سان يا ڪا عورت مرد سان تشبيه ڪري ته ان تي الله جي ڦٽڪار پوي ٿي.

لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ

النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ (رواه البخاري)

ماڻهن سان مشابهت ڪرڻ وارن مردن ۽ مردن سان مشابهت ڪرڻ وارين

ماڻهن مٿان رسول الله ﷺ لعنت ڪئي.

هڪ دعوت ۾

هڪ نوجوان ماڻهو ٽيبل تي ماني لڳائي رهيو هيو. مڃمانن مان ڪنهن چيو ”ماشاء الله چوڪرو ڪم جو تمام هوشيار آهي.“ ته پويان آواز آيو ”ميان هوش ڪر اهو چوڪرو ناهي منهنجي چوڪري آهي. مڃمان ان کي نهاري چيو معاف ڪجو مون کي خبر نه هئي ته اوهان هن جي ماءُ آهيو. فوراً چيائين ميان چڱي طرح ڏس مان هن جي ماءُ نه پر پيءُ آهيان. اهو آهي لباس مٽائڻ جو چڪر.“

نوان نعت خوان

تي وي ۽ ميديا زده ماحول ۾ اڄ وري هڪ ٻي بيماري پيدا ٿي آهي. جو ماني ڪريم ﷺ جانت نعت خوان سڏائڻ وارا نئين انداز ۾ فيشني لباس پهرڻ پوءِ اچي نعت پڙهن ٿا. چلڪي ڪي وارو زنانو لباس پرڪشش ۽ چست پاجاما پائي وڏي ناز انداز ۾ دلربائي سان اچي نعت پڙهن بيمن ٿا. وه ادائے دلبري هو که نوائے عاشقانہ

جودلوں کو فتح کر لے وہی فاتح زمانہ

فاتح زمانہ بنجڻ جي شوق ۾ اهي نعت خوان اهو نه ٿا سوچن ته سڻي رسول الله ﷺ جو نا پسنديدہ لباس پهرڻ ان محبوب ﷺ کي بجاءِ راضي ڪرڻ جي ناراض ڪن ٿا. سڻي سردار ﷺ جي نعت خوانن کي چلڪي ۽ چمڪي يا زريدار لباس پهرڻ جي ضرورت ناهي هڪ سوز ۽ گداز سان پرپور دل درڪار آهي. عشق و محبت واري زبان درڪار آهي جنهن جي آواز سان خود محبوب مسرور ٿين ۽ خلق خدا عشق و الفت جو پيغام پرائي.

ڪفار ۽ فساق جو لباس

لباس جي معاملي ۾ مؤمنن ۽ صالحن سان مشابهت رکڻ گهرجي، ڪافرن فاجرن ۽ بي دينن سان مشابهت وارو لباس نه پهرڻ گهرجي. چو ته حديث پاڪ ۾ آيو آهي ته:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

حضرت ابن عمر رضی اللہ عنہ روایت ڪئي رسول الله ﷺ فرمايو ته جنهن ماڻهو جنهن قوم سان مشابهت ڪندو اهو انهن مان ليکيو ويندو. (ابوداؤد)

لباس جا طبي اثرات

لباس جو انسان جي صحت سان گهرو تعلق رهي ٿو. اگر مناسب ڪپڙو پاتو وڃي ته اهو ڪپڙو صحت بخش ۽ صحت افزا هوندو آهي، پر نامناسب ڪپڙو مختلف بيمارين کي جنم ڏئي ٿو.

① لباس اهڙو پائجي جيڪو نه صفا سٺو هجي نه صفا ٿلهو هجي بلڪه اهڙو هجي جنهن مان بدن به ظاهر نه ٿئي ۽ هوا به گذري سگهي.

② اهڙو لباس نه هجي جيڪو پگهر ۾ بدن سان چنبڙي پوي.

③ جسم تي ضرورت وارو لباس پائجي، ان کان مٿي پائڻ سان نزلو زڪام ٿئي ٿو.

④ اضافي ڪپڙن پائڻ سان جسم مٿان اضافي ٻوجھ پوي ٿو.

⑤ لباس موسم مطابق پائجي. مثلاً اونھاري ۾ درميانه سنھا ۽ سياري ۾

مناسب ٿلھا ڪپڙا پائجن. ورنه ته جسم جو درجہ حرارت بگڙي ٿو ۽

انساني توانائي ضايع ٿئي ٿي.

⑥ اونھاري ۾ ڪھرا ۽ سخت ڪپڙا پائڻ سان بدن رھڙجي ٿو.

⑦ بلڪل سنڀال ڪپڙا پائڻ سان جسم جي نازڪ عضون تي جراثيمن جو حملو ٿئي ٿو.

⑧ عورتون پانمون کليل نه رکن ان سان اهي بيمارين جو شڪار ٿي سگهن ٿيون.

⑨ لباس گھٹو سوڙھونہ هجي چو ته :

⑩ **سوڙهو لباس** سوڙهو لباس غير شرعي، غير اخلاقي، غير صالح، غير نفعه بلڪ صحت لاءِ سخت هاجيڪار لباس آهي. ڇو ته ان جي ڪري جسم جا عضوا پنهنجي قدرتي چرپر صحيح طرح ڪري نه ٿا سگهن، جسم تي دٻاءُ پوي ٿو. دل، جگر، ٽٽڙ، پاسراڻيون، گلو، ڪل ۽ رڳون ريشا رکاوٽ ۾ پئجي وڃن ٿا. انهن جي صحيح نشوونما نه ٿو ٿئي. پوءِ اهڙا سوڙها ڪپڙا جيڪي بدن سان چست هجن، اٿڻ ويهڻ ئي مشڪل ٿي پوي. شرعاً درست نه آهي. ڪنهن چيو آهي ته:

کیا تنگ کپڑوں نے ایسا ہے حال
جواٹھے تو ذلت بھی ہو جائیگی

جو اٹھے تو پھر بیٹھنا ہے محال
کہ ننھی سی پتلون پیٹ جائیگی

سینما کیپڑا عورتن کی پھر ہرگز جائز نہ آہن۔

حضرت عمر فاروق رضي الله عنه فرمايو ته: ”پنهنجي عورتن کي اهڙا ڪپڙا پائڻ نه ڏيو جيڪي جسم سان ائين چنبڙيل هجن جو جسم جي هيئت ظاهر ٿي پوي.“

سوژهي لباس جا طبي نقصان

① انساني جسم ۾ ڏاڍا آهن، جيڪي مسلسل حرڪت ڪندا رهن ٿا، مثلاً اگر سنهين سٽي جسم ۾ داخل ٿي وڃي ته انهن خليا جي

حرکت سبب اندر جو اندر اها ڪٿان کان ڪٿي وڃي پهچي ٿي. جڏهن سوڙهو لباس پاتو وڃي ته خلين جي ان حرڪت ۾ سخت رڪاوٽ ٿئي ٿي، اگر لڳاتار سوڙها ڪپڙا پاتا وڃن ته اهي خليا مري به سگهن ٿا. ان جي ڪري ذهني دٻاءُ، اعصابي ڇڪاءُ جهڙا مرض پيدا ٿين ٿا.

- ② جديد تحقيق مطابق سوڙهي لباس سبب هاضمي جو نظام بگڙي ٿو.
- ③ سوڙهي لباس سبب سينو ۽ ڇاتي ڦهلجي نه ٿي.
- ④ ٻارن جي نشوونما ۾ سوڙهو لباس سخت رڪاوٽ جو سبب آهي.
- ⑤ سوڙهو لباس دل جي حرڪت ۾ رڪاوٽ وجهي ٿو.
- ⑥ ڦڦڙن ۽ ساهه ڪڍڻ واري نظام تي اثر انداز ٿئي ٿو.
- ⑦ چيلم وٽان قميص يا چولو سوڙهو هجي ته ان جا اثرات معدي تي پون ٿا. انهن جي ساخت ۾ به مستقل خرابيون پيدا ٿين ٿيون.
- ⑧ سوڙهي لباس سبب جسم ۾ خون جي گردش صحيح نه ٿي ٿئي.
- ⑨ پيٽ جا عضلات ۽ اعصاب ڪمزور ۽ ڍرا ٿي پون ٿا.
- ⑩ جسم جي سڀ حصن جو لباس ڪشادو هجڻ گهرجي، ڇو ته جسم مٿان سوڙهو لباس ساهه ڪڍڻ ۾ به تنگي پيدا ڪندو آهي.
- ⑪ سوڙها ڪپڙا جسم جي حرارت کي اندر روڪي ڇڏن ٿا، ان ڪري جسم جا فاسد مادا جيڪي حرارت سبب هوا ۾ تحليل ٿيندا رهندا آهن سي نه ٿا ٿين.

- ⑫ سوڙهي لباس سبب ڪڏهن خارش جي بيماري به پيدا ٿي پوي ٿي.
- ⑬ سوڙهي لباس سبب بواسير جي مرض جو به خطرو هوندو آهي.

⑭ مقعد جي رڳن جي منهن تي غليظ سوداوي خون جا موڪا پيدا ٿي پون ٿا.

⑮ سوڙهو گلوي يا سوڙها ڪالر گلي جي رڳن تي دٻاءُ وجهن ٿا، جن سان دماغ طرف خون جي گردش متاثر ٿئي ٿي.

⑯ عورتون جيڪي چاتين کي نمايان ڪرڻ لاءِ سوڙهو چولو يا تمام تنگ بادي استعمال ڪن ٿيون ته ان سان مرگهي، غنودگي، ڪاري ڪنگهه جا خطرات رهن ٿا.

⑰ سوڙهي پتلون پائڻ واريون عورتون اڪثر نازڪ عضون جي سوڄ ۾ مبتلا ٿي پون ٿيون.

⑱ گرم علائقن ۾ سوڙهي پتلون پائڻ سان عورتون سيلان الرحم جي بيماري ۾ مبتلا ٿي سگهن ٿيون.

⑲ سوڙهو لباس ٻارن جي طبعي نشوونما ۾ سخت رڪاوٽ وجهي ٿو.

⑳ سوڙهو لباس پائي گهڻي دير سمهي پوڻ سبب جسم جو گوشت، پوست ۽ اعصاب شديد دٻاءُ سبب ردي بيمارين ۾ مبتلا ٿي پون ٿا.

سنهون لباس

مرد کي سندس جسم جو اگهڙ وارو حصو، عورت کي پنهنجو پورو بدن اهڙي لباس ۾ ڍڪڻ گهرجي جيڪو ستر هجي. لباس اهڙو سنهون هجي جنهن مان جسم ظاهر ٿئي. اهڙا سنهه ڪپڙا پائڻ هرگز جائز نه آهن نه پنهنجي گهر ۾ نه گهر کان ٻاهر. حديث پاڪ ۾ آيل آهي:

صِنْفَانِ مِنَ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَّاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ

الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنْ رِيحَهَا لِيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةٍ كَذَا وَكَذَا (رواه مسلم واحمد في مسنده ومالك في مؤطته)

به قسم آهن جيڪي جهنمين منجهان آهن. اها قوم جنهن وٽ ڊگي جي سنگن جهڙا سوتا هوندا جن سان ماڻهن کي ماريندا ۽ اهي عورتون جيڪي لباس هوندي به بي لباس هونديون پين کي پاڻ ڏانهن مائل ڪرڻ واريون پين ڏانهن مائل ٿيڻ واريون هونديون انهن جا مٿان اٺن جي ڪونھٽ وانگر اڀريل هوندا. اهي جنت ۾ داخل ته نه ٿينديون پر جنت جي سرهاڻ به نه سنگمنديون حالانڪ جنت جي سرهاڻ هيتري هيتري مفاصلي تي سنگمن ۾ ايندي.

هتي (نِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَّاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ) منجهان مراد محدثين ڪرام اهڙو لباس ورتو آهي جيڪو ننڍو هجي جيڪو اگهڙا وارا حصا ئي نه ڍڪي يا وري اهڙو لباس جيڪو بلڪل باريڪ هجي جنهن مان بدن پيو ٻڪي. يا اهڙو چُست ۽ سوڙهو لباس جيڪو چمڙي وانگر چمٽيل هجي. اهڙو لباس پائڻ واريون ڪپڙن جي هوندي به بي لباس آهن. انهن کي جنت جي سرهاڻ به نصيب نه ٿيندي.

مومنات جو لباس

سما ڪپڙا نه ڍڪڻ بلڪه ٿلها ڪپڙا پائڻ اها به ايمان جي علامت آهي. جيئن تفسير قرطبي ۾ آهي:

ودخل نسوة من بني تميم على عائشة رضي الله عنها عليهن ثياب رفاق فقالت عائشة إن كنن مؤمنات فليس هذا بلباس المؤمنات

(تفسير القرطبي ج: 14 ص: 244 مطبوع دار التبيين بالقاهرة)

قبيلي بني تميم جون ڪجهه عورتون بيبي عائشه صديقہ رضي الله عنها وٽ آيون انهن کي سنڌا ڪپڙا پاتل هئا. سائڻ فرمايو ته اگر اوهان مؤمنياڻيون آهيو ته هي لباس مؤمنياڻين جو نه آهي.

سنهون رٿو

عورت جا وار به اگهڙ ۾ شامل آهن، انڪري مٿو اگهڙو ڪرڻ جائز نه آهي. يا وري مٿي تي اهڙو سنهون رٿو ڍڪڻ جنهن مان وار پيا ظاهر ٿين اهو به جائز نه آهي. مؤطا امام مالڪ ۾ روايت آهي ته:

دَخَلَتْ حَفْصَةُ بِنْتُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَلَى عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ وَعَلَى حَفْصَةَ خِمَارٌ رَقِيقٌ فَشَقَّتْهُ عَائِشَةُ وَكَسَتْهَا خِمَارًا كَثِيفًا (مؤطا امام مالڪ)
بيبي حفصه بنت عبد الرحمان نبي ڪريم ﷺ جي گهر واري بيبي عائشه صديقہ رضي الله عنها وٽ آئي، حفصه کي سنهورٿو پاتل هيو، ته بيبي عائشه اهورٿو ٽاڙي کيس ٿلهو رٿو ڍڪايو.

سنهين لباس جو طبي نقصان

① سج جي روشني مان هڪڙا ڪرڻا التراوٿليت نڪرن ٿا، جيڪي جسم ۽ چمڙي لاءِ سخت نقصانڪار هوندا آهن، اگر ٿلهو لباس هجي ته اهي ڪرڻا جسم تي اثر انداز نه ٿا ٿين. سنهي لباس واري جسم ۽ گل کي سخت نقصان رسائن ٿا.

② باريڪ لباس واري بدن مٿان مختلف قسم جي وائرس جو حملو ٿئي ٿو.

③ بد گل باريڪ ڪپڙن سبب جسم جي قدرتي رنگت بدلجي پوي ٿي. مثلاً پوري گل ڪاري ٿي پوي ٿي.

لباس جا اسلامي آداب:

لباس بابت اسلام ۾ جنن شين جو بطور خاص اهتمام ڪيو ويو آهي.

1. صفائي:

اسلام سونهن ۽ صفائي وارو دين آهي. اهو صفائي کي پسند ڪري ٿو. چو ته صفائي سڀ حسن جي ماءُ آهي. صفائي اڌ ايمان آهي. صفائي جمال به آهي ته ڪمال آهي. هر وقت ان جو اهتمام هجي پر خاص موقعن تي خاص اهتمام ڪرڻ جو امر آهي، جيئن جمعہ جو ڏينهن، عيدن، جاڏهاڙا، وغيره. ڪپڙن جي صفائي، بدن جي صفائي، ڏاڙهي کي ڪنگي ڪرڻ، وارن کي سنوارڻ سينگارڻ، گهر، لباس ۽ بدن کي صاف، سٺو ۽ سمجور ڪرڻ کي مستحب قرار ڏنو ويو آهي. رب فرمايو:

﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا﴾ (الاعراف: 26)

﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ (الاعراف: 31)

ان ڪري ڪم ڪار وارا ڪپڙا جدا رکڻ کي پسند ڪيو ويو آهي چو ته ڪم ۾ ڪپڙا جلد ميرا ٿي پون ٿا. ان ڪري نماز لاءِ عبادت ۽ بندگي جا ڪپڙا جدا رکڻ گهرجن.

2. اعتدال:

يعني وچٿرائي، پوءِ اها لباس جي ماپ هجي يا لباس جي قيمت هجي يا لباس جي سلائي هجي، يا لباس جي ٺاهه ٺوهه هجي، انهن سڀ شين ۾ اعتدال يعني وچٿرائي ضروري آهي. ان ۾ فائدو به آهي، سونهن به آهي. رب فرمايو ته:

﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا﴾

(الفرقان: 67)

۽ اهي ماڻهو جڏهن خرچ ڪن ٿا ته نه اجايو خرچ ڪن ٿا ۽ نه گهٽائي ڪن ٿا ۽ انهن پنهنجن جي وچ ۾ اعتدال ۾ رهن ٿا.

حضرت حبيب ڪريم عليه السلام فرمايو ته:

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا وَابْسُوا مَا لَمْ يُخَالِطْهُ اسْرَافٌ أَوْ مَخِيلَةٌ

(رواه ابن ماجه وأحمد وحسنه الألباني)

کائو ۽ پيئو ۽ خيرات ڪيو ۽ پهريو جيستائين ان ۾ اسراف يا مڪبر جي ملاوت نه ٿئي.

3. ساڃي سان شروعات ڪرڻ:

ڪپڙا پهرجن ته ساڃي سان شروعات ڪجي لاهجن ته ڪاٻي کان شروعات ڪجي. تانجو جتي پهرجي ته به اول ساڃي پير ۾ پائجي لاهجي ته اول ڪاٻي مان لاهجي. حضرت ابوهريره رضي الله عنه چيو ته رسول الله ﷺ فرمايو ته:

إِذَا اتَّعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيَمِينِ وَإِذَا نَزَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالشِّمَالِ لِيَكُنَ الْيَمْنَى

أَوَّلُهُمَا تُعَلُّ وَآخِرُهُمَا تُنَزَعُ (رواه البخاري)

اوهان مان جڏهن ڪو جتي پائي ته ساڃي سان شروعات ڪري ۽ جڏهن لاهي ته ڪاٻي کان شروعات ڪري تان ته ساڃو پير پهرڻ ۾ اول هجي ۽ لاهڻ ۾ آخر هجي.

4. لباس جون دعائون:

ڪپڙي پهرڻ کان اڳ بسم الله پڙهجي الله جو نالو وٺجي.

پوءِ ڪپڙن پهرڻ جون جيڪي دعائون حديثن ۾ آيون آهن انهن کي ياد ڪرڻ گهرجي ۽ اهي پڙهڻ گهرجن.

ترمذي ۾ سيدنا عمر فاروق رضي الله عنه کان روايت آهي حضرت نبي ڪريم ﷺ فرمايو ته جيڪو ماڻهو نوان ڪپڙا ڍڪي ۽ هيءُ دعا گهري ۽ پراڻا ڪپڙا الله جي راهه ۾ خيرات ڪري ڇڏي ته اهو جيئري مٿي الله جي امانت حفاظت ۾ الله جي ڍڪ ۾ اچي وڃي ٿو.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي مَا أُوَارِي بِهِ عَوْرَتِي وَأَتَجَمَّلُ بِهِ فِي حَيَاتِي
5. الله جو شڪر ادا ڪرڻ:

ڪپڙي کي رب جي نعمت سمجهي ان تي الله جو شڪر ادا ڪرڻ گهرجي.

6. لباس پهرڻ ۾ نبي ڪريم ﷺ جي سنتن جو خيال رکجي.

7. ڪپڙن کي پاڪ رکجي.

8. ڪپڙن تي فخر نه ڪجي.

9. اگر ڪپڙو ڦاٽي پوي ته ان کي سبائي پائڻ کي عيب يا عار نه سمجهڻ گهرجي. بلڪ سنت سمجهڻ گهرجي.

10. جتي ۽ جوراين جي صفائي جو خاص خيال رکجي. اهي ميرا ٿي وڃن يا انهن ۾ بدبوءِ پيدا ٿئي ته انهن کي جلدي ڌوئڻ گهرجي.

11. قميص جون ٻانهون ڪاراين تائين ڊگهيون رکجن.

12. ڪائنج يا گوڏ ٽپڻ کان مٿي رکجي.

13. ريشم جو لباس نه پهرجي.

14. مرد عورتن جهڙو ۽ عورتون مردن جهڙو لباس نه پهرن.

15. صفا سوڙهو لباس نه پهرجي.

16. بهتر آهي ته عفا نئون ڪپڙو به هڪ ڀيرو ڌوئي پوءِ پائجي.

17. لباس کي تلف ٿيڻ کان بچائجي.
18. ڪپڙن جي خيرات ڪجي.
19. سفيد ڪپڙن کي سڀ ڪپڙن کان وڌيڪ ترجيح ڏجي.
20. پهريل ڪپڙين سان هٿ صاف نه ڪجن.
21. جتي جو هڪ پادر پائي نه هلجي.
22. ساري بسم تي هڪ ڪپڙو ڍڪي نه هلجي.
23. اهڙو ڪپڙو نه ڍڪجي جنهن مان اگهڙ ظاهر ٿئي.
24. حضور نبي ڪريم ﷺ فرمايو ته جڏهن شخص تکبر ڪري ڪائنج يا قميص يا پٽڪو ڊگهو رکندو تي قيامت ڏينهن رب ان ڏانهن نظر ڪڍي نه ڏسندو. (ابوداؤد، نسائي، ابن ماجه)

غير شرعي لباس جو واپار

اسلامي شهرن جي بازارن ۾ غير اسلامي ڪپڙن جو وڪرو بند ٿيڻ گهرجي. اهڙن دڪاندارن کي نصيحت ڪجي ۽ انهن کي خوف خدا ڏيارجي ته اهي پيسي جي خاطر امت کي بي حياتي جو پاڻ نه مهيا ڪن. حڪومت وقت کي غير اسلامي لباس کي روڪڻ لاءِ عملي ڪم ڪرڻ گهرجي.

عورت ۽ پردو

عورتن جو لباس

اسلام ۾ عورتن لاءِ رنگن جي عام اجازت آهي. اهي سڀ رنگن جو لباس پھري سگھن ٿيون. البتہ اهڙو لباس پائڻ جيڪو سائر (ڍڪندڙ) هجي. يعني زور سنھونہ هجي. زور سوڙھونہ هجي.

عورتن کي اسلام ٽاڪيڊي طرح پردي جو حڪم فرمايو آهي.
پردو ڇا لاءِ؟

شيءَ جو مالڪ پنھنجي شيءِ استعمال ڪرڻ ۽ انجي حفاظت ڪرڻ جو پاڻ حقدار ۽ ذميدار آهي. پوءِ شيءِ قيمتي هجي يا سستي. قيمتي شيءِ کي خطرو به گھڻو هوندو آهي. هر عاقل ماڻھو پنھنجي سامان جي حفاظت ڪندو آهي. عورت الله پاران مرد کي عطا ڪيل عظيم انعام آهي. جنھن کي قدرت پاران پاڪدامني عزت ۽ عفت وقار جون نعمتون عطا ڪيل آهن. پوءِ عورت کي ۽ انجي وارثن کي لازم آهي تہ انھن نعمتن جي حفاظت ڪن. اها انھن جي شرعي ۽ اخلاقي ذميداري آهي. انھن جي حفاظت جو بهترين ذريعو پردو آهي.

پردو قرآني قانون آهي. پردو الله جو حڪم آهي.

ان ۾ عورت جي عزت ۽ عصمت جي حفاظت آهي.

عورت جي قدرتي عزت ۽ وقار جو محافظ پردو آهي.

پردو پاڪائي آهي، عفت ۽ ايمان آهي.

پردو عورت جو تاج آهي ۽ گهر ان جو تخت آهي. پردو عورت جي کمالات کي وڌائي ٿو. پردو جذبات جي حفاظت ڪري ٿو.

پردو هڪ پناهه آهي جنهن ۾ مرد جي لڄ لڪل آهي.

غيرت مند مرد پنهنجي عزت ۽ ناموس کي داغ نه لائيندو، پنهنجي لڄ تي ليڪو برداشت نه ڪندو.

پردو زال ۽ مڙس جي تعلقات ۾ اعتماد ۽ اطمینان پيدا ڪرڻ ۽ ان کي قائم رکڻ ۽ هر قسم جي بدگمانين کان بچڻ جو رستو آهي.

پردو اسلام جي سماجي، معاشرتي، روحاني، اخلاقي، طبعي، جسماني اقدار جو پاسبان آهي. پردو عفت ۽ پاکدامني جو رکوال آهي.

پردو ڪنهن مرد يا عورت جو جوڙيل يا مڙهيل جڙتو ظابطو ڪونهي پر هي مردن ۽ عورتن جي خالق ۽ مالڪ جو حڪم آهي. ان ۾ انسانن جي ڀلائي آهي. سوڀ ۽ سرهائي آهي. عزت ۽ وقار آهي.

اسلامي پردي سبب اهڙي پاڪيزه معاشري جي جوڙجڙي ٿي جنهن ۾ هر ڪنهن کي امن ۽ سکون ۽ اطمینان جي زندگي جي ضمانت ملي ٿي. فسق ۽ فجور معاصي ۽ جرائم جي روڪڻ ۾ ٿئي ٿي.

پردي سان فواحش ۽ منڪرات، بيحيائي ۽ بي شرمائي جي پاڙ پٽجي ٿي ۽ بدڪاري جون راهون بند ٿين ٿيون.

ڪافرن جو ڪوششون

يهودي ۽ نصارا ۽ ٻيا ڪافر جيڪي اسلام جا ڪتر دشمن آهن، اهي عورتن جي فتنن جي ذريعي مسلمانن جي شوڪت ۽ شان کي ختم ڪرڻ جي ڪوششن ۾ رڌل آهن.

بي پردگي فحاشي ۽ بيحيائي جي ذريعي مسلمانن جي ايماني جذبي ۽ غيرت واري جوش کي ختم ڪرڻ جي ناپاڪ ڪوششن ۾ مصروف عمل آهن. اليڪٽرانڪ ۽ پرنٽ ميڊيا تي نت نوان حربا استعمال ٿي رهيا آهن. فيشن ۽ شوبازي جي نالي ۾ بيحيائي جي ڪپڙن جو نماءُ ٿي رهيو آهي. مسلمان نياڻين جي ستر ۽ پردي عفت ۽ عصمت کي ميثاڻ، چادر ۽ چارديواري جي تقدس کي پائمال ڪرڻ چاهن ٿا. جن قومن قادر جي قانون کي ٽڪرايو آهي. انهن پنهنجو مان ۽ شان وڃايو آهي. اهي گليڻ ۾ بي توقير ٿي رهيا آهن. اهي معاشرتي سماجي اخلاقي طرح ڏلتن ۾ پئجي ويا آهن.

الله اسان جي قوم مٿان رحم ڪري جڏهانڪر انهن به ڌارين جي ريس ۾ قادر جي قانون سان هٿ چراند ڪئي آهي تڏهن کان اهي به طرح طرح جي ڪشمڪش ۾ مبتلا ٿي رهيا آهن. هاڻي گهر گهر جهيڙي جو ٻارڻ پري رهيو آهي. ڪٿي ”ڪارو ڪاري“ جو هاڃو آهي ته ڪٿي پريمي جوڙن جي صورت ۾ پريمي پاپ ٿي رهيا آهن.

اهي سڀ بي پردگي جي ڪُڪ مان نڪتل ڪان آهن جن معاشرتي کي زخمي ڪري ڇڏيو آهي. بازارن، آفيسن، بسن، گاڏين ۾ بي پرده نارين جي نمائش ملڪ جي ماحول کي بگاڙي ڇڏيو آهي. قوم اخلاقي ڏيوالي طرف وڌي رهي آهي. بي پردگي جي سيلاب ۾ عفت ۽ عصمت جا گوهر لڙهندي نظر اچي رهيا آهن. الله شال اسان تان پنهنجي پناه جو پردو ۽ ٻاجه جو پٿرو نه لاهي.

هر بوالهوس نه حسن پرستي شعار کي * اب آبروءَ شيوه اهل نظر گئي

شرعي پردو

شرعي پردو ڇا آهي؟ عورت کي ڇا شيءِ ظاهر ڪرڻ حرام ڪئي وئي آهي ان کي لڪائڻ کي شرعي پردو سڏبو آهي. ان ۾ سڀ کان پهريون ڇهرو آهي، جيڪو حسن جو مظہر هوندو آهي، ٻين لاءِ ڪشش جو باعث هوندو آهي. فتنن جو محل هوندو آهي. ان لاءِ عورت کي لازم آهي ته ڌارين کان پنهنجي منهن کي لڪائي. انهن عالمن جي منطق مٿان عجب آهي جيڪي چون ٿا ته عورت، مٿو ڍڪي، پير ڍڪي، سڄو بدن ڍڪي پر منهن ڍڪڻ ضروري ناهي. حالانڪ فتنن جو منڍ ڇهرو هوندو آهي جنهن کي ڏسڻ سان ماڻهو مبتلا ٿي پوندا آهن. ڇهرو عورت جي سڃاڻ آهي. حسن ۽ جمال جو مظہر آهي. اهوزينت جو منظر آهي. ان جو ڪولڻ اعظم الفتن آهي. رب فرمايو آهي ته:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ﴾ (الاحزاب: 59)

اي نبي پنهنجي گهر وارين ۽ پنهنجي نياڻين ۽ مومنن جي گهر وارين کي فرمايو ته پنهنجي چادرن مان ڪجهه حصو پنهنجي مٿان لپيٽن. جلباب: ان چادر يا برقي کي سڏبو آهي جنهن سان عورت پنهنجي جسم ۽ مٿي کي لڪائيندي آهي. جيڪو بدن کي ويڙهيو ويندو آهي ۽ پوري بدن کي ڍڪيندو آهي. جيئن ڌارئي مرد جي ان جي جسم مٿان نظر نه پوي. ان چادر يا برقي ۾ عورت کي ڌارين کان پنهنجو منهن لڪائڻ به لازم آهي.

اڻ ڏيده شوخ مير دل بکند * خواهي ڪه بکس دل نه ڏهي ڏيده به بند

پردو فرمانبرداري جي علامت آهي

پردو الله جي اطاعت آهي. پردو الله جي رسول ﷺ جي فرمانبرداري آهي. الله فرمايو آهي ته:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا﴾

۽ ڪنهن مؤمن ۽ مؤمنياڻي لاءِ اهو مناسب نه آهي جو جڏهن الله ۽ انجو رسول ڪنهن ڳالهه جو فيصلو ڪري پوءِ به انهن کي پنهنجي معاملي جو ڪو اختيار رهي ۽ جيڪو الله ۽ انجي رسول جي بي فرماني ڪري ته اهو چئي پتي گمراهي ۾ پئجي ويو. (الأحزاب : 36)

جڏهن پردي بابت الله ۽ انجي حبيب ﷺ جو امر اچي ويو ته هاڻي ڪنهن به مؤمن ۽ مؤمنياڻي کي ان تي شڪ شڪو ڪرڻ يا انڪار ۽ اعتراض ڪرڻ جو ڪو حق ناهي. پردي بابت الله پاران امر آهي.

﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ (النور: 31)

۽ اي حبيب مؤمنياڻين کي حڪم ڪر ته پنهنجون نگاهون جهڙڪيون رکن ۽ پنهنجي شرمگاهن جي حفاظت ڪن ۽ پنهنجو سينگار ظاهر نه ڪن سواءِ ان جي جيڪو ظاهر هجي.

﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ (الأحزاب: 33)

۽ پنهنجي گهرن ۾ رهو ۽ بي پرده نه ٿيو پهرين جاهليت واري بيپردگي وانگر. حضرت حبيب ڪريم ﷺ فرمايو آهي ته:

المرأة عورة يعني يجب سترها عورت اگهڙ آهي، ان جو ڍڪڻ واجب آهي.

زيبگان ڏسڻ کور باد * چوڻ ٻيرون شهداد خانہ درگور باد
 ڌارين ڏسڻ کان عورت جي اک انڌي پلي، گهر کان ٻاهر بجاءِ قبر پلي.
 حضرت حبيب ڪريم ﷺ فرمايو ته:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حَيٌّ سِتْرٌ يُحِبُّ الْحَيَاءَ وَالسَّتْرَ (ابوداؤد)

بيشڪ الله عزوجل حياءُدار ۽ ڍڪڻهار آهي ۽ حياءُ ۽ پردي کي پسند
 ڪري ٿو.

ڪارو برقعو

برقعو ڪهڙي به رنگ جو پاتو وڃي جائز آهي. اصحابياتن کان ڪاري
 رنگ ۽ سائي رنگ جو برقعو پائڻ ثابت ٿيل آهي.

جيئن سنن ابوداؤد ۾ امڙ ام سلمه رضي الله عنها کان روايت آهي ته
 جڏهن هيءَ آيت نازل ٿي ﴿يُذْنِبْنَ عَلَيْهِنَ مِنْ جَلَائِبِهِنَّ﴾ ته
 خَرَجَ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ كَأَنَّ عَلَى رُءُوسِهِنَّ الْغُرَبَانَ مِنَ الْأَكْسِيَةِ

انصارن جون عورتون (اصحابياتيون) نڪتيون ته ڇٽڪ انهن جي مٿن
 تي ڪاري رنگ جون چادرون هيون. ان جي تشريح ڪندي

صاحب عون المعبود شرح سنن ابوداؤد واري لکيو ته:

(كَأَنَّ عَلَى رُءُوسِهِنَّ الْغُرَبَانَ) : جمع غراب (من الأكسية) : جمع

ڪساء شبهت الخُمُر (جمع خمار) في سوادها بالغراب

اڪسية: ڪساء جو جمع آهي، يعني چادريون. جيڪي مٿان ويڙهجن.

غربان: غراب جو جمع آهي.

يعني ڪارا ۽ ڪانگ بني رنگ وانگر ڪاريون چادرون هيون.

چون زهرا باش از مخلوق روپوش * که در آغوش شبیری به بنی (اقبال)

درزين جي دست درازي: اڄ ڪلهه عورتون درزين کان ڪپڙا سبائن ٿيون، درزي انهن جي بدن جي ماپ وٺن ٿا، انهن جي جسمن کي هٿ لائن ٿا، جيڪو شريعت ۾ ناجائز ۽ حرام آهي. ڪنهن عورت کي جائز نه آهي جو ڌارئي مرد اڳيان جسم ظاهر ڪري.

يحرّم مس الأجنبية ڌاري عورت کي چمڻ حرام آهي. (فيض القدیر ج: 5 ص: 186)

دڪاندارن جي دلربائي: ڪڏهن ائين به ٿيندو آهي جو ڪو اڌڙوٽ عمر وارو دڪاندار، ڌاري عورت کي امان ادي چئي پيو سڏيندو آهي. پر ان جي من ۾ مير هوندي آهي. ڪنهن ڌاري عورت کي امان چوڻ سان اها امان ڪونه ٿي وئي، ادي چوڻ سان ادي ڪونه ٿي وئي. اها سڀ نفس جي شرارت آهي. ان کان بچڻ ضروري آهي. عورت به اهو نه سوچي ته مون کي امان ادي سڏي رهيو آهي، ان جي دل ۾ ڇا خرابي هوندي! الله شال مسلمانن کي شيطان ۽ نفس جي فتنن کان بچائي. شهرن توڙي پهراڙي ۾ ڪپڙي وڪري ڪرڻ وارا پٺاڻ يا گهور وارا، يا دهل وڄائڻ وارا مڱڻهار انهن کان پردو ڪرڻ ضروري نه سمجهيو ويندو آهي. پر شريعت پاڪ ۾ ڪنهن عورت کي جائز نه آهي جو اها بنا پردي پرائي مرد کان خريد فروخت پئي ڪري، جڏهن نفس ۽ شيطان بوائي ڏانهن سڌڻ وارا دشمن ساڻ موجود هجن.

شادين جي موقعي تي: جڳ ۾ سوين ساڙي ۽ سڏايل ست جمع هوندا آهن. نه پورو پردو نه ڪو ستر هوندو آهي. اهو جائز نه آهي.

اي شريف مردئو! اي غيور ڀائرو ڪجهه سوچيو ڪجهه غور ڪيو. ابو به سوچي پاءُ به سوچي ۽ مڙس به سوچي جنهن جي لڄ آهي.

برقي جا طبي فائدا

برقو پائڻ اسلامي ۽ اخلاقي فريضي جي ادائگي سان گڏ گهڻين جسماني مصيبتن ۽ بيمارين کان بچائي ٿو. برقي جي انيڪ جسماني فائدين مان ڪجهه فائدا هي آهن.

- ① پردو ڍال آهي، جيڪو عورت کي شرين جي شر کان بچائي ٿو.
- ② ٻاهر جي گرد غبار کان برقو بچائي ٿو.
- ③ دونهن کان برقو بچائي ٿو. ①
- ④ دونهن وارن لاءِ نقصانڪار هوندو آهي، برقو ان کان بچائي ٿو.
- ⑤ برقو سخت گرمي کان بچائي ٿو.
- ⑥ برقو سياري ۾ تڌ لڳڻ کان بچائي ٿو.
- ⑦ برقو اونھاري ۾ ڏينھن لڳڻ کان بچائي ٿو.
- ⑧ برقو سڄ جي سخت گرم ڪرڻ کان بچائي ٿو.
- ⑨ برقو گهڻين اکين جي بيمارين کان بچائي ٿو.
- ⑩ ڪاري يا گھري رنگ جو برقو وڌيڪ محفوظ آهي. اهو سڄ جي منفي ريز کي جذب ڪرڻ جي وڌيڪ صلاحيت رکي ٿو.

① هڪ گتر جي نالي صفا ڪندي پنگي ناليءَ مان نڪتل گندگي ٻاهر اچائي وڃن ٿا. پوءِ چند ڏينهن بعد اها سڪي وڃي ٿي ۽ هوائون ان گندگي کي اڏارن ٿيون. اها غليظ گندي مٽي ڌوڙ جي صورت ۾ ساهه کڻڻ سان جسم ۾ داخل ٿئي ٿي جنهن سان ڦڦڙن ۽ دل جگر جون بيماريون جنم وٺن ٿيون. باهه مان نڪرندڙ يا گاڏي مان نڪتل دونهن به ڦڦڙن جي بيمارين جو سبب هوندو آهي. افلاطون جو قول آهي ته: ”جيڪو دونهن ۽ دز کان پاڻ کي بچائي ان کي طبيب وٽ وڃڻ جي درڪار نه ٿيندي.“ عورتن کي برقو ان گندي ڌوڙ دز ۽ دونهن کان محفوظ رکي ٿو.

سونهن ۽ سينگار

سونهن رب جي عطا ۽ سخا آهي. جنهن کي جيتري عطا ڪري ان جي مرضي آهي. سينگار سونهن کي دو بالا ڪندو آهي. سينگار ڪوجهن کي به سهڻو بنائيندو آهي، سهڻن کي من مھڻو بنائيندو آهي.

اِنَّ اللّٰهَ جَمِيْلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ (مسلم)

الله پاڻ به سهڻو آهي سونهن کي پسند ڪندو آهي.

الله ڪريم ڪائنات کي سهڻو بنايو آهي ۽ سهڻو سينگارڻو آهي.

اِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزَيْنَةِ الْكَوَاكِبِ (الصافات: 6)

بيشڪ اسان آسمان دنيا کي ستارن جي سونهن سان سينگارڻو آهي.

سمنڊ ۾ هلندڙ ٻيڙي ۾ سفر ڪيورات جو تارن جي ڪمڪشان کي ڏسو، عجيب

سما نظر اچي ٿو. الله ﷻ جيڪا جھان جي جوڙ جوڙي آهي، ان ۾ ٿورو به

غور ڪيو ته اوهان کي هر طرف قدرتي حسن جا عجيب منظر نظر ايندا.

زمين ڏانھن نھاريو! جبل، پھاڙ، نديون، آبشار، گھاٽا گھاٽا باغ، رنگ

برنگي گل ۽ گلزاريون، وھندڙ نھرون ۽ ڪاريزون، انھن جي ڪنارن

سان گھاٽي گھاٽي چانووارا وڻ، وڻن تي پڪيڙن جا آشيانا ۽ آڪيرا.

آسمان ڏانھن نھاريو! سج جي روشني، چنڊ جي چاندوڪي، ڪڪرن

جي ڪارونپار، انھن مان ٿم ٿم مينھن جا قطرا ڪرڻ، زمين مٿان

سبز يون پيدا ٿيڻ، اهو قدرتي حسن ناهي ته چاهي؟

غور ڪيو ڪائنات جي هر شيءِ ۾ الله ڪريم حسن ۽ جمال رکايو آهي. آسمان سھڻو، زمين سھڻي، انسان سھڻو، وري الله ڪريم هر سھڻي شيءِ کي سينگار ڪرايو آهي. رنگين جھڙ، ڪي ڪارا ڪڪر ته ڪي اڇا، آسمان جو نيرو رنگ، قوس و قزح (انڊلڪ) جا رنگ، رنگين ستارا، انهن جو هلڻ ۽ ترڻ، چنڊ جون منزلون بدلجڻ، سج جي اڀرڻ ۽ لهڻ جو منظر، رات جو منظر، فجر جون هوائون، منجهند جو ڪاڙهو، اهي سڀ قدرتي حسن جا شاهڪار آهن. جن کي ڏسندا رهو دل نه ٿي پر جي. ڪٿي ڪا ڪمي يا ڪو فتور نظر نه ٿو اچي. جمان جي ان سھڻي بناوت ۽ بيهڪ کي ڏسي چوڻو پوي ٿو.

﴿تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾

برڪت نازل ڪرڻ وارو آهي الله، جيڪو زور سھڻو خلق ٺاهڻ آهي. **آسمان جو سينگار** هر اوچي ۽ مٿاهين شيءِ کي آسمان سڏيو آهي.^① هن زمين کي رب پاڪ وڇايو آهي، آسمان کي ان جي ڇت بنايو آهي. وري آسمان کي سھڻو سينگار ڪرايو آهي. رب فرمايو:

﴿وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا﴾ (نوح: 16)

۽ چنڊ کي ستارن ۾ نور بنائين ۽ سج کي چمڪندڙ چراغ بنائين.

﴿وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ﴾ (الحجر: 16)

۽ اسان آسمان ۾ بُرج بنايا ۽ انهن کي ڏسڻ وارن لاءِ سينگار ڪريو سين.

① السماء: ڪل ما علا وارفع او هي سقف ڪل شيءِ وڪل بيت ورواق البيت مفردھا سما وجمعھا سماوات (القاموس المحيط للفيروز آبادي: ص 1272)

زمين جو سينگار

هر هيٺاهين شيءِ کي زمين سڏجي ٿو.

هيءَ زمين جنهن تي اسان رهون ٿا ان ۾ جبل، نرون، وٽڪار، پوکون
ميوات، حيوانات اهي سڀ سينگار آهن. ڪٿي ڪٿي ڏسوته زمين مٿان
قدرتي قالين وڇايل آهي.

﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ﴾ (ق: 9)
۽ اسان آسمان کان برڪتن ڀريو پاڻي نازل ڪيو پوءِ اُن (پاڻي) سان
اسان باغ ۽ پوکن جو اناج ڄمايو.

﴿وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ

وَرَبَّتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ﴾ (الحج: ۱۵)

۽ تون زمين کي بلڪل خشڪ ڏسين ٿو پوءِ جڏهن اسان ان تي پاڻي
نازل ڪيون ٿا ته ان ۾ تازگي ۽ شادابي جي چُرپُر اچي وڃي ٿي ۽ اها
ڦٽندڙ وڏڻ لڳي ٿي ۽ وڻندڙ ٻوٽن مان هر قسم جا جوڙا ڄمائي ٿي.

ماه ۽ سال راتيون ۽ ڏينهن زمين جي زينت آهن. مڪو ۽ مدينو زمين
جي زينت آهي. ڪعبو ۽ گنبد خضراءِ زمين جي زينت آهن. ارضِ شام
۽ فلسطين ارض مقدسه، اهي زمين جي زينت آهن. حضرات موسيٰ ۽
عيسيٰ، آدم ۽ نوح دائود ۽ سليمان عليهم السلام ۽ منو محمد ڪريم
ﷺ زمين جي زينت آهن. نبي جو گهراڻو، خلفاءِ راشدين، صحابہ
ڪرام، اولياءِ صلحاء، ابدال، اوتاد، قطب، قلندر، زمين جي زينت آهن.

حيوانات، نباتات، جمادات، سڄ، چنڊ، ستارا، سيارا، سمنڊ، نديون، باغ
واڍيون، جبل، غار، آباديون، ٿر، بر، پڪي، ٻوٽا، جانور، مڇيون،

وادي اخضر، نهر ازرق، رنگين گل ٻوٽا، واريءَ جون ڀتون، اهي سڀ شيون جهان جو جمال آهن. جن سان رب ڪريم ڪائنات کي سينگاريو آهي. هڪ ته انهن ۾ پيدائشي حسن، وري مٿان انهن کي سينگار ڪرايائين.

سمند: انهن ۾ رهندڙ مڇيون، انهن مان نڪرندڙ موتي ۽ ماڻڪ.

جانور: مختلف قسمن جا، وري انهن ۾ سونهن ۽ سوييا.

خبردار! اڄ انسان قدرتي حسن کي مٽائڻ پويان آهي. هٿ سان الله جي جوڙيل جمال کي گنوائِي رهيو آهي. زمين مٿان بيٺل وڻڪار پيلا ماڻهو ڪاٽي رهيا آهن. ان سان هڪ طرف حسنِ فطرت کي مٽائڻ ٿا ٻئي طرف ماحول کي گدلو بنائڻ ٿا. گاڏين جا ڦرڙاٽ، دونهن جون لائون، هزارين ملن فيڪٽرين مان روزانو ٿين جي حساب سان نڪرندڙ زهريلو دونهون ۽ گئسون قدرت جي نظام کي آلوده بنائي رهيون آهن. ماڻهن کي ضروري آهي ته زمين جي قدرتي حسن کي نه بگاڙن.

انسانن جي سونهن

مصور ڪائنات، خالق موجودات ﷻ انسان کي به سمجھو بنايو آهي. ان ۾ بي پناهه حسن ۽ جمال رکايو آهي. انسان جي سونهن الله جو انعام آهي. ذات جي ذات آهي. انساني سونهن ٻن قسمن جي هوندي آهي. هڪ ظاهري حسن. ٻيو باطني حسن.

حضرت يوسف عليه السلام جي سونهن جو ذڪر قادر ڪريم قرآن ۾ ڪيو آهي.

نه صرف ان جي ظاهري حسن پر ان جي عفت، عصمت، پاڪدامني، امانتداري واري باطني حسن کي به الله ڪريم بيان فرمايو آهي. مديني واري محبوب ﷺ جي ظاهري ۽ باطني حسن ۽ سندن حسين ادائن کي الله ڪريم قرآن ۾ جائز بيان فرمايو آهي.

ظاهري حسن ۽ سينگار

ظاهري حسن ۾ هڪ قدرتي عطائي حسن هوندو آهي، جيڪو الله پاڪ محض پنهنجي فضل ۽ ڪرم سان عطا ڪندو آهي.

ٻيو حسن اڪتسابي هوندو آهي، جيڪو سينگار سان حاصل ڪيو ويندو آهي. هار سينگار ڪرڻ سان اهو حسن دو بالا ٿي پوندو آهي. ان کي شريعت ۾ زينت سڏيو ويو آهي. الله ﷻ فرمايو ته:

﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ﴾ (الاعراف: 32)

اي حبيب تون فرماء ته جيڪو سينگار الله پنهنجي پانهن لاءِ بنايو آهي سو ڪنهن اوهان تي حرام ڪيو آهي. ٻي جاءِ تي رب فرمايو:

﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ (الاعراف: 31)

اي آدم جا اولاد هر مسجد ۾ سينگار ڪري اچو.

پوءِ سينگار ڪرڻ ۽ زيب زينت ڪرڻ مرغوب ڪم آهي. اسلام ۾ ان کان منع نه آهي. پر شرط اهو آهي ته اهو سينگار غير شرعي نه هجي.

نهن لاهڻ، مڇون ڪٽڻ، بغلن جا وار وٺڻ، زير ناف جا وار وٺڻ، هٿن پيرن

جي آڱرين تان مڙ مير لاهڻ، ڪنن جي ڪنارن کي صاف ڪرڻ، بدن

جي جوڙن کي صاف ڪرڻ اهي به ظاهري زينت جون شيون آهن.

ڏاڙهي رکڻ، اها به مردن جو سينگار آهي.

ان ڪري اها عورتن کي نه ملي آهي.

هر جمعہ تي غسل ڪرڻ سنت آهي.

صاف پاڪ اڇا اجرا ڪپڙا پهرڻ. اکين جي صفائي، ڏندن جي صفائي،

جُتي جي صفائي جو خاص خيال ڪرڻ. عطر خوشبوءِ لڳائڻ، اها به

ظاهري زينت آهي.

بيوٽي پارلر

ان مصنوعي سينگار جي حاصل ڪرڻ لاءِ شهرن ۾ اڄ عام جام دڪان

کُلي ويا آهن، جتي ماڻهن کي سينگاريو سنواريو وڃي ٿو. انهن دڪانن

کي بيوٽي پارلر سڏيندا آهن. اڳي اهي صرف عورتن لاءِ هوندا هئا،

جتي ڪنوارين کي سينگاريو ويندو هيو. هاڻي اهي پارلر هنڌين ماڳين

مردن لاءِ به کُلي ويا آهن. جتي مردن جي آڏَمَنَ ڪئي وڃي ٿي.

باطني حسن ۽ انجو سينگار

انسان جو ٻيو باطني حسن هوندو آهي. هر سمڻو خُلق حُسن آهي.

سخاوت، معافي، عِفَت، ڪرم، بهادري، نورّت، احسان، بردباري، وقار

وغيره اهي سڀ باطني حسن جا مظاهر آهن.

ان جي ابتڙ ڪوڙ، خيانت، تڪبر، هلڪڙائپ، ملاوت، خيانت، چوري،

ظلم، بدديانتي، دوکييازي وغيره اهي سڀ باطني بدصورتِي جا اهڃاڻ آهن.

اندر مان ڪوڙ، حسد، بغض، ڪينو، ساڙ، پيائي، نفاق، ڪڍي ان جي

بجاءِ اندر ۾ صدق، تقويٰ، اخلاص، حياءُ، شرم، علم، حلم، ڪرم پيدا

ڪيو وڃي ته اها باطني زينت آهن.

جڏهن دل الله جي محبت ايمان ۽ ايقان سان ڀرجي وڃي ته اهو حسن

باطن آهي. اهو دل جو جمال آهي. جنهن لاءِ رب فرمايو ته.

﴿وَلَا كُنْ لِلَّهِ حَبَبَ الْيَمَانِ وَزَيِّنْهُ فِي قُلُوبِكُمْ﴾ (الحجرات: 7)

۽ پر الله ڪريم ايمان اوهان کي محبوب بنائي ڏنو ۽ ان کي اوهان جي دليين ۾ سينگاريائين. قرآن شريف جي لفظن: ﴿وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ﴾ ۽ پرهيزگاري وارو لباس بهتر آهي. ۾ ان طرف اشارو آهي.

جڏهن دل ۾ رضا، تسليم ۽ قناعت اچي وڃي. دل غير جي الفت کان آجي ٿي وڃي، مال ۽ مايا، شان ۽ شوڪت سان دلچسپي نه رهي ۽ دل زري ۽ زربفت جي الفت کان آجي ٿي وڃي ته اها باطن جي زينت آهي.

ان دل کي قلب سليم سڏبو آهي. رب العالمين فرمايو.

﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ * إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾

قيامت واري ڏينهن مال ۽ پٽ نفعونه ڏيندا سواءِ ان جي جيڪو الله وٽ سلامتي واري دل کڻي آيو.

۽ جڏهن دل الله جي خوف ۾ ڪنبي وڃي توبه ۽ تقويٰ اختيار ڪري ته اهو قلب منيب آهي.

﴿مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَانََ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ﴾

جيڪو غيب ۾ الله کان ڊنو ۽ انابت واري دل کڻي آيو.

۽ جڏهن دل الله جي ياد اچي وڃي ڪو لمحو غفلت ۾ نه گذري ته اها دل مطمئن بنجي وڃي ٿي.

﴿إِلَّا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ (الرعد: 28)

خبردار الله جي ذڪر سان دليون اطمینان واريون ٿيون ٿيون.

اهي سڀ باطني حسن جون جھلڪيون آهن.

باطني حسن جا بيوتي پارلر

باطني حسن هڪ ته قدرتي عطا ڪيو ويندو آهي. اها واليءَ جي ونڊ هوندي آهي، جنهن کي جيترو عطا ڪيو وڃي. پيو وري باطني حسن اڪتسابي هوندو آهي، جيڪو ڪوشش سان حاصل ڪيو ويندو آهي. ان جا بيوتي پارلر الله وارن جون صحبتون هونديون آهن. جتي ماڻهن جي من کي صاف ڪيو ويندو آهي. باطني بدصورتِي مٽائي باطني حسن جو سينگار ڪرايو ويندو آهي. انهن صحبتن ۾ چور مور بنجي پوندا آهن. غالي غالي بنجي پوندا آهن. بداعمال نيڪ اعمال بنجي پوندا آهن. پختہ سازد صحبت ائين هر خام را هي صحبتون ڪچن کي پڪو ڪنديون آهن.

زِينَةُ الْحَسَنَةِ ۽ زِينَةُ السَّيِّئَةِ

اهو سينگار جيڪو شريعت پاڪ جي دائري اندر هجي، ان کي زينة الحسنه (سٺو سينگار) سڏبو آهي. پر جيڪو سينگار غير شرعي ۽ غير اخلاقي هجي ان کي زينة السيئه (برو سينگار) سڏبو آهي. بلڪ اهو سينگار نه آهي، بد نمائي آهي. ماڻهو ڀلي ان کي سينگار سمجهندا هجن. ڇو ته ڪڏهن ائين ٿيندو آهي جو ماڻهو پنهنجي پَر ۾ ڪنهن سٺي شيءِ کي پرو سمجهي ويهندو آهي ۽ بُري شيءِ کي سٺو سمجهي ويهندو آهي. ﴿أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا﴾

ڇا اهو ماڻهو جنهن لاءِ ان جا برا عمل سينگاريا ويا آهن پوءِ انهن کي سٺو سمجهي ٿو.

اڪين جو بيمار هڪ منجهان به ڏسندو آهي. ويجهي واري شيءِ کي پري، پري واري کي ويجهو سمجهندو آهي.

نفسياتي بيمار غم کي خوشي، خوشي ۽ غم سمجھندو آهي.
وات جو بيمار: مٺي کي ڪڙي، ڪڙي شيء کي مٺي سمجھندو آهي.
 ان طرح انسان ڪڏهن سٺي شيء کي خراب ته ڪڏهن خراب شيء کي سٺي سمجھي ويهندو آهي. ان لاءِ حسن ۽ قبح جو معيار سڻي حبيب لبيب ﷺ جي سنت آهي. جنهن کي نبي ڪريم ﷺ سڻو چيو آهي، اها شيء پڪ سان سٺي آهي، ان ۾ اسان لاءِ فائدو آهي.

پوءِ ڪنهن کي سٺي نه ٿي لڳي ته اهو خود بيمار آهي. پر جنهن شيء کي نبي ڪريم ﷺ خراب سڏيو آهي اها يقيناً خراب آهي. ان ۾ اسان لاءِ نقصان آهي. پوءِ ڪو پنهنجي سوچ مطابق ان کي ڪيترا به دليل ڏئي سڻو چوي ته اهو خود بيمار آهي، جنهن وٽ سٺي ۽ خراب جي تميز ناهي.

اسلام ۾ زيب ۽ زينت جو اهميت

اسلام ۾ زيب ۽ زينت جو ڦاٽڪ کولي ڏيڻ سان گڏ بيهيائي جي هر در ۽ دري بلڪه هر سوراخ کي بند ڪيو آهي. عفت پارسائي ۽ پاڪائي جو اهميت ڪيو آهي. شر ۽ شرارت جي هر سوراخ کي بند ڪيو آهي. شريعت اسلامي ۾ مرد توڙي عورت کي اهڙي سينگار کان سختي سان منع ڪئي وئي آهي جنهن ۾ بي حياتي هجي. انهن ممنوع ڳالهين مان ڪجهه پيش آهن.

مرد کي ريشم جا ڪپڙا منع آهن

ريشمي ڪپڙو پائڻ مرد کي حرام آهي. چو ته ريشمي ڪپڙي جي نرمي ۽ لچڪ عورت جي مزاج جي موافق ۽ مرد جي مزاج جي خلاف آهي. البتہ ڪنهن ڪپڙي تي چار آڱرين جيترو ريشم لڳل هجي يا چار آڱرين جيتري ريشم جو ڀرت ڀريل هجي، يا ڪپڙي تي چار آڱرين

جيترا گل چت پريل هجن ته جائز آهي. بخاري ۾ حضرت عبد الله بن عمر رضي الله عنه کان روايت آهي ته:

أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه رَأَى حُلَّةَ سِرَاءَ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اشْتَرَيْتَ هَذِهِ فَلَبِسْتُهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلِلْوَفْدِ إِذَا قَدِمُوا عَلَيْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلْقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ ثُمَّ جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْهَا حُلَّةٌ فَأَعْطَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه مِنْهَا حُلَّةً فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَسَوْنِيهَا وَقَدْ قُلْتَ فِي حُلَّةِ عَطَّارٍ مَا قُلْتَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي لَمْ أَكْسُكَهَا لِتَلْبَسَهَا فَكَسَاهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه أَخَا لَهُ بِمَكَّةَ مُشْرِكًا

(بخاري و مسلم)

حضرت عمر رضي الله عنه ڏٺو ته مسجد جي دروازي تي هڪ ريشمي وڳو وڪجي رهيو آهي. حبيب ڪريم ﷺ جي خدمت ۾ عرض ڪيائين يا رسول الله هائو جي هي وڳو اوهان خريد ڪيو پوءِ ان کي جمعي جي ڏينهن يا جڏهن اوهان وٽ وفد اچن ٿا انهن اڳيان پهري اچو. پاڻ فرمايائون هي (ريشم) اهو پائيندو جنهن جو آخرت ۾ ڪو حصو نه آهي. پوءِ رسول الله ﷺ وٽ ڪجهه ريشمي وڳا آيا ته پاڻ ڪريم ﷺ انهن مان هڪ حضرت عمر ڏانهن ڏياري موڪليائون. حضرت عمر عرض ڪيو يا رسول الله اوهان هي وڳو مون کي پهري لاءِ ڏنو آهي، حالانڪه عطارد واري وڳي بابت اوهان هيئن هيئن فرمايو هيو. پاڻ فرمايائون مون هي وڳو توکي پائڻ لاءِ ڪونه ڏنو آهي. پوءِ حضرت عمر جو مڪي ۾ هڪ مشرڪ پاءُ رهندو هيو ان کي پهرايائين.

هن حديث مان هيٺيان مسئلا معلوم ٿي رهيا آهن:

- ① ريشم پائڻ مرد کي جائز نه آهي.
- ② جيڪو دنيا ۾ ريشم پائيندو ان کي آخرت ۾ نه ملندو.
- ③ مسجدن جي دروازن تي خريد فروخت جائز آهي.
- ④ پاڻ ڪريم ﷺ جي دؤر ۾ مسجدن جي درن تي واپار ٿيندو هيو.
- ⑤ علماء، صلحاء ۽ شرفاء خود خريد فروخت ڪري سگهن ٿا.
- ⑥ هديا ۽ تحفا ڏيڻ سنت نبوي آهي.
- ⑦ پاڻ ڪريم ﷺ تحفا ڏيندا به هئا ۽ قبول به ڪندا هئا.
- ⑧ پاڻ ريشمي ڪپڙي جو هديو به قبول ڪيائون.
- ⑨ جنهن شيء جو پاڻ جائز نه آهي اها شيء هديه ۾ ڏئي سگهجي ٿي.
- ⑩ رشتيدار ڪافر هجي ته به ان کي هديو ڏئي سگهجي ٿو.
- ⑪ جمعہ، عيدن ۽ ملاقاتن لاء سمڻا ڪپڙا ڏيئي سگهجن ٿا.
- ⑫ مريد مرشد کان، پيروڪار اڳواڻ کان مسئلو پڇي سگهي ٿو.

مرد کي سونا زيور منع آهن

عورتون زيب ۽ زينت لاء سونا زيور پائي سگهن ٿيون پر مردن لاء اهو ممنوع سينگار آهي. سون پائڻ مردن مٿان حرام آهي.

اڇا وار چونڊن منع آهي

مرد توڙي عورت کي اڇا وار چونڊڻ کان منع آهي.

ڪارو خضاب منع آهي

مٿي يا سونهاري جي وارن کي ڪارو خضاب ڪرڻ کان شريعت پاڪ منع ڪئي آهي. البته ميندي لائڻ ۾ حرج نه آهي.

هٿرادو وار ملائڻ

مرد يا عورت کي هٿرادو وار ملائڻ شرعاً جائز نه آهن.

پاسيري سيند

مرد کي توڙي عورت کي وارن جي وچان سيند کڍڻ گهرجي، چو ته اها سنت آهي. پاسيري سيند ڪفارن جو طريقو آهي.

جوار ڪٽائڻ

عورت کي وار ڪٽائڻ کان شريعت پاڪ منع ڪئي آهي. اها ڪافرن جي ريت آهي. ڪافرن سان تشبيهه ڪرڻ کان منع آئي آهي.

عورت جي صحت ۽ تندرستي لاءِ ان جي وارن جو وڏو هجڻ ضروري آهي. عورت جا وار جيڏا وڏا ٿيندا اوتري انهن جي حافظي جي قوت وڌندي، ان ۾ سليقو، قوت برداشت وڌندي. عورت جا وڏا وار ان کي گهڻين بيمارين کان امن ۾ رکن ٿا. چو ته عورتن جي جينيز ۽ هارمون ۾ ۽ مرد جي جينيز ۽ هارمون ۾ وڏو فرق آهي. ان لاءِ مرد اگر وار ڪٽائڻ ته انهن لاءِ فائديمند آهي، پر عورتن لاءِ وار ڪٽائڻ انهن کي نفسياتي بيمارين ۾ مبتلا ڪري ڇڏي ٿو.

جديد ڊاڪٽري تحقيق مطابق وارن ڪٽائڻ واري عورت جيترو پنهنجي صحت جو خيال رکندي اوترو وڌيڪ بيمارين ۾ مبتلا ۽ پريشان رهندي. وارن ڪٽڻ واري عورت جنسي هيجان ۾ مبتلا ٿي پوي ٿي.

پرن جا وار ٺهرائڻ

بعض عورتون پنهنجي پرن جي وارن جي سيننگ جي نالي انهن کي ڪٽائڻ سٽائڻ ٿيون اها الله جي خلقت مٽائڻ آهي. حديثن مان ثابت آهي ته نبي ڪريم ﷺ ان کان منع ڪئي آهي.

لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيَّرَاتِ خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى (بخاري)

الله لعنت ڪئي آهي ڏينهوڙيون هڻڻ وارين ۽ هٿائڻ وارين مٿان ۽ وارن پٿڻ وارين مٿان ۽ حسن خاطر وارن ڏندن بنائڻ وارين مٿان، جيڪي الله جي خلقت کي مٿائن ٿيون.

اهل علم وٽ اها ڳالهه ثابت شده آهي ته پڙن جي وارن جو ڪٽڻ نمڻ ۾ شامل آهي. ان وارن جو پٿڻ صحت لاءِ به سخت هاجيڪار آهي، چو ته اکين جي چوڌاري واري ڪل نهايت نرم ۽ نازڪ هوندي آهي. ان کي ٺڄڪڻي يا ڏاڳي سان پٿڻ سبب ڪل ڍري ٿي پوندي آهي، ان سان عورت جي چمري ۾ جلدي گهنج پئجي ويندا، چمڙي لڙڪي پوندي. ان جي اکين جي نظر ڪمزور ٿيندي. انهن وارن جي بار بار پٿ پٿان سان دماغ تي برا اثر پون ٿا.

ننهن کي رنگ لائڻ نه گهرجي

عورت کي ناخن پالش لڳائڻ نه گهرجي. ان سان ته چڙهي ٿو ۽ پاڪائي صحيح نه ٿي ٿئي.

زيورن جي جهنگار

عورت کي ايترو ڏاڍيان آواز سان ڳالهائڻ به درست نه آهي جو انجو آواز ڌارين ماڻهن جي ڪنن ۾ پوي. نسواني آواز ٻڌڻ سان مردن جي من ۾ شهنواي خيال جاڳن ٿا.

عورت اهڙا واهي وارا زيور پائي گهر کان ٻاهر به نه نڪري جن جي آواز تي ماڻهو انهن ڏانهن متوجه ٿين، ان سان جنسي اشتعال پيدا ٿيندو، جيڪو انهن جي عفت ۽ پاڪدامني لاءِ سٺو سنوڻ نه آهي. پراون مردن سان فون تي ڳالهائڻ به انهن کي جائز نه آهي.

الله ڪريم فرمايو آهي ته:

﴿وَلَا يَضْرِبْنَ بَارِجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ﴾ (النور: 31)

۽ پنهنجا پير زمين تي زور سان نه هڻن جو انهن جي لڪل زينت ظاهر ٿي پوي.

گردن جهڪائي هلڻ

عورت کي اوچو ڳاٽ ڪري هلڻ بجاءِ گردن جهڪائي هلڻ وڌيڪ مناسب آهي. ”ڪاسيات عاريات“ واري حديث ۾ جيڪي لفظ آيا آهن. ”ڪاسينۃ البخت“ يعني انهن جهنمي عورتن جا مٿا اٺ جي ڪونھٽ وانگر هوندا مان هڪ مراد اها به آهي ته عورتون ڳاٽ اوچا ڪري هلنديون. جيئن اٺ جو ڪونھٽ ساري بدن کان اوچو هوندو آهي تيئن انهن جا مٿا مٿي هوندا حالانڪه حياءِ ۽ شرم واري عورت کي لازم آهي ته هلي ته گردن جهڪائي هلي.

ڦوٽو بازي

بنا مجبوري جي ڦوٽو ڪڍائڻ جائز نه آهي. گهرن ۾ ڦوٽو رکڻ، انهن کي آويزان ڪرڻ جائز نه آهي. اهڙا رسالا جن ۾ حسين ۽ شڪيل ۽ جميل عورتن جا پرڪشش ڦوٽو آهن، جن کي ڏسڻ سان مردن جي من ۾ شهوت جي باهه پڙڪي ٿي، من ۾ شر ۽ شرارت جاڳي ٿي، اهڙا رسالا خريد ڪرڻ جائز نه آهن. ان گهر ۾ رحمت جا ملائڪا نه ٿا اچن. جتي ڦوٽو هجن. اهڙا رسالا جن ۾ ڪافرن جي فيشن جا نمونا ڏيکاريا وڃن ٿا، جن سان بيحيائي وڌي ٿي ۽ ڪافرن جي لباس سان تشبيهه جي ترغيب ملي ٿي. اهي رسالا اخلاقن جي ٽوڙ وارا، امت کي فساد ۾ مبتلا ڪرڻ وارا آهن انهن جي مٿان عورتن جا ڦوٽو اندر ۾ حياسوز تصويرون روپوش ٿيل هونديون آهن انهن کان سخت ڪنارو ڪرڻ گهرجي.

مرد ۽ عورت جي عطر ۾ فرق

عطر لڳائڻ نبي ڪريم ﷺ جي مرغوب ۽ محبوب سنت آهي. پر ان ۾ مرد ۽ عورت جي عطر جو شريعت پاڪ فرق مقرر ڪيو آهي. عورت تيز خوشبوءِ وارو عطر مڪي گهر کان نه نڪري جنهن جي خوشبوءِ پري پري تائين پکڙجي ۽ ماڻهو ان ڏانهن متوجهه نه ٿين.

ترمذي ۾ ابوهريره رضى الله عنه کان روايت آهي رسول الله ﷺ فرمايو:

طِيبُ الرَّجَالِ مَا ظَهَرَ رِيحُهُ وَخَفِيَ لَوْثُهُ وَطِيبُ النِّسَاءِ مَا ظَهَرَ لَوْثُهُ وَخَفِيَ رِيحُهُ (ترمذي)

مردن لاءِ مناسب اهو عطر آهي جنهن جي خوشبوءِ ظاهر هجي ۽ رنگ لڪل هجي ۽ عورتن لاءِ اهو عطر مناسب آهي جنهن جو رنگ ظاهر هجي ۽ خوشبوءِ لڪل هجي.

گڏيل تعليم

اهڙو اسڪول جنهن ۾ مردن ۽ عورتن جي گڏيل تعليم هجي اتي نه پڙهڻ گهرجي. ان ۾ وڏي فتني جو امڪان آهي.

قومي لباس

اسلام ۾ ماڻهو کي پنهنجو قومي لباس پائڻ کان منع نه آهي. بشرطيڪ اهو اهڙو نه هجي جنهن کان اسلام منع ڪئي آهي. روايت ۾ آهي ته:

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يلبس من لباس قومه ولا يحب ان يتميز علي واحد منهم (الاتحافات الربانية بشرح شمائل المحمدية ص 93)

رسول الله ﷺ پنهنجي قوم وارو لباس پهريندا هئا. لباس جي پائڻ ۾ ڪنهن تي فوقيت پسند نه ڪندا هئا.

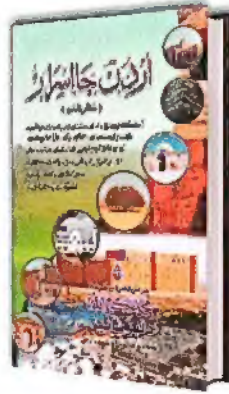
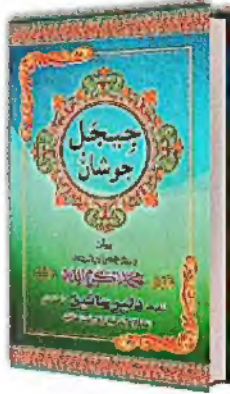
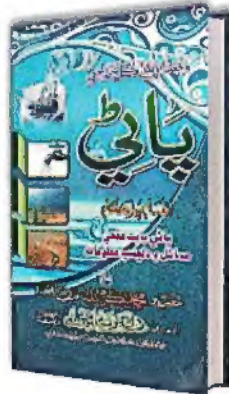

مردن ۽ عورتن لاءِ شرعي قوانين

- ① زنا حرام آهي.
- ② پرائي عورت کي بري نظر سان ڏسڻ حرام آهي.
- ③ پرائي عورت سان اڪيلي مرد کي ويهڻ منع آهي.
- ④ ڌاريئي مرد ۽ عورت کي هڪ ٻئي سان نرم ڳالهائڻ جائز نه آهي.
- ⑤ عورت کي لازم آهي ته ڌارين مردن اڳيان زينت ظاهر نه ڪري.
- ⑥ مرد ۽ عورت کي پنهنجي عزت ۽ غيرت جي حفاظت لازم آهي.
- ⑦ فحاشي ۽ بيحيائي جي عملي روڪڻ لازم آهي.
- ⑧ هروس واري کي عصمتن جي حفاظت لاءِ آپاءِ وٺڻ ضروري آهن.
- ⑨ عفيف انسان کي زانياڻين عورتن سان شادي کان منع آهي.
- ⑩ فحش قول کان منع آهي.
- ⑪ فحش تصوير ڏسڻ درست نه آهي.
- ⑫ مومن مرد ۽ مومنياڻي عورت کي الزام تراشي کان منع آهي.
- ⑬ فحش ڳالھين جي اشاعت کي روڪڻ جو حڪم ڏنو ويو آهي.
- ⑭ مرد کي گھڻو وقت گھر کان پري رهڻ کان منع آهي.
- ⑮ عورتن کي پردي جو حڪم ڪيو ويو آهي.
- ⑯ اک کي هيٺ رکڻ جو حڪم ڏنو ويو آهي.
- ⑰ ڌاري عورت کي هٿ ملائڻ ڇهڻ کان منع ڪئي وئي آهي.
- ⑱ عورت کي بنا محرم جي سفر ڪرڻ کان منع ڪئي آهي.
- ⑲ گھر جو وڏو پنهنجي گھر وارن جي قول ۽ فعل جي نگراني ڪري.
- ⑳ گھر جو وڏو گھر ۾ غير شرعي ڪپڙا وٺي نه اچي.

اسان ڇا ڪجهه ڪتاب

تأثر

جامعہ مدینۃ العلم صالح آباد ملیر کراچی

فقیر احسان مجاہد کرمی
0300-3671729, 0345-557235

0301-3461005

رابطہ

www.peerdilbar.com

گرمي ميديانيت ورک

روحاني آواز روحاني آواز

روحاني آواز آفیشل +923337071410

www.peerdilbar.com

www.peerdilbar.com

روحاني آواز

92333
7071410

www.peerdilbar.com

روحاني آواز

تحریک انصار المسلمین پاکستان

